

<https://TheVirtualLibrary.org>

NAISIA

Kirj.

Anton Tshehov

Suomentanut Reino Silvanto

Helsingissä, Kustannusosakeyhtiö Kirja, 1913.

SISÄLLYS:

Naisia.
Hämärässä.
Turvaton olento.
Kosto.
Taideteos.
Parturissa.
Herra postimestarin luona.
Ihana Vanda.
Kameleontti.
Hotellissa.
Mikä ilo.
Albionin tytär.
Sinotshka.
Murhenäytelmä.
Kyllä naisten kelpaa.
"Skruuvi."
Lihava ja laiha.
Voittolippu.
Vieraalla maalla.
Kielikello.
Panettelu.
"Naskali pussissa."
Kapteenin univormu.
Ritarimerkki.

NAISIA!

Fjodor Petrovitsh, N:n kuvernementin kansakoulujen tarkastaja, piti itseään oikeutta harrastavana ja jalomielisenä kansalaisena. Kerran hän vastaanotti kansliassaan opettaja Vremenskin.

— Ei, herra Vremenski, hän sanoi, kyllä nyt on virkaero välttämätön. Kun on sellainen ääni kuin teillä nyt, niin on kerrassaan mahdoton hoitaa opettajan virkatehtäviä. Millä ihmeen tavalla se on noin mennytkin?

— Join hikisenä kylmää olutta ... kähisi opettaja.

— Kuinka surullista! Neljätoista vuotta olette palvellut, kun yhtäkkiä tuho tuli! Kukapa olisi uskonut, että sellainen joutava seikka saattaisi särkeä koko elämänuranne! Mihin te nyt aiotte ryhtyä?

Opettaja ei vastannut mitään.

— Oletteko perheellinen? kysyi tarkastaja.

— Vaimo ja kaksi lasta, teidän ylhäisyytenne... kähisi opettaja.

Seurasi vaitiolo. Tarkastaja nousi pöytänsä äärestä ja alkoi tuskallisena astella nurkasta nurkkaan.

— Vaikka ajattelisin pääni puhki, niin en tiedä mitä teille on tehtävä! hän sanoi. Opettajana ette enää voi toimia, eläkettä ette vielä voi saada... Heittää teidät oman onnenne nojaan, sekin olisi vaikeata. Te olette palvellut kokonaista neljätoista vuotta ja olette siis meidän miehiämme; meidän velvollisuutemme on myöskin auttaa teitä... Mutta miten? Mitä voin tehdä hyväksenne? Koettakaa asettua minun asemaani: mitä voin tehdä hyväksenne?

Seurasi taas vaitiolo. Tarkastaja asteli edes takaisin yhä miettien, mutta opettaja Vremenski istui murheen murtamana tuolin laidalla ja mielti myöskin. Yhtäkkiä tarkastajan kasvot alkoivat säteillä ja hän näpäytti sormillaan.

— Sepä kummallista, ettei se heti mieleeni juolahtanut! huudahti hän. Kuulkaahan, mitä ehdotan teille... Ensi viikolla jättää turvalaitoksen kansliapäällikkö täysinpalvelleena virkansa. Jos tahdotte, voitte astua hänen sijalleen! Siinähan teillä on paikka!

Vremenski, joka ei odottanut niin suurta suosiota tarkastajalta, alkoi myöskin säteillä.

— Sehän olikin mainiota! sanoi tarkastaja. Kirjoittakaa siis tänään jo hakemus...

Annettuaan Vremenskin mennä tarkastaja tunsu mielensä kevyemmäksi, vieläpä iloiseksi. Hänen edessään ei enää töröttänyt kähisevän opettajan koukistunut vartalo, ja hänestä tuntui niin hyvälle voidessaan tunnustaa itselleen, että hän oli tarjotessaan Vremenskille avointa virkaa menetellyt oikein ja omantuntonsa mukaisesti, niinkuin järjestystä harrastavan, kelpo miehen sopiikin. Mutta tätä hyvää mielialaa ei kestänyt kauan. Kun hän kotiin palattuaan oli istuutunut päivällispöytään, hänen vaimonsa Nastasja Ivanovna muisti yhtäkkiä:

— Niin, olin aivan unohtaa! Eilen tuli Nina Sergejevna luokseni puhumaan erään nuoren herrasmiehen puolesta. Kerrotaan turvalaitoksessa erään viran tulevan vapaaksi...

— Kyllä, mutta se on jo luvattu toiselle, sanoi tarkastaja rypistäen otsaansa. Ja sinähän tiedät periaatteeni: en koskaan päästä ketään virkaan suosittelun perusteella.

— Tiedän sen kyllä, mutta Nina Sergejevnan tähden luulen sinun voivan tehdä poikkeuksen. Hän rakastaa meitä kuin omaisiaan, emmekä me vielä tähän päivään saakka ole tehneet pienintäkään palvelusta hänen hyväksensä. Älä siis yritäkään, Fedja, kieltäytyä! Moisine oikkuinesi suututat sekä hänet että minut.

— Ketä hän sitten suosittelee?

— Herra Polsuhinia.

— Ketä Polsuhinia? Sitäkö, joka uutena vuonna näytteli Tshatskin osaa klubin iltamassa? Vai sitä narria? Ei ikänä!

Tarkastaja herkesi syömästä.

— Ei ikänä! hän toisti. Jumala minua sellaisesta varjelkoon!

— Miksi niin?

— Siksi, hyvä ystäväni, että jos kerran nuori mies ei toimi avoimesti, vaan naisten välityksellä, niin hän on perin kehno! Miksei hän itse tule luokseni?

Päivällisen syötyään tarkastaja kävi pitkälleen työhuoneensa sohvalle ja alkoi lukea postin tuomia sanomalehtiä ja kirjeitä.

“Rakastettava Fjodor Petrovitsh!” kirjoitti hänelle kaupunginpäällikön rouva. “Te sanoitte kerran, että minä olen ihmistuntija ja sydänten tutkistelija. Nyt saatte nähdä sen todellisuudessa. Näinä päivinä tulee luoksenne turvalaitoksen kansliapäällikön virkaa anomaan muuan K.N. Polsuhin, jonka minä tunnen varsin hyvin, ja uskallan siis vakuuttaa, että hän on erittäin kelpo ja miellyttävä nuori mies. Jos osoitatte hänelle myötätuntoisuutta, niin tulette näkemään...” j.n.e.

— En ikänä! huudahti tarkastaja. Jumala minua siitä varjelkoon!

Eipä kulunut senjälkeen päiväkään tarkastajan saamatta kirjettä, jossa suositeltiin Polsuhinia.

Eräänä päivänä ilmaantui vihdoinkin itse Polsuhin, nuori lihava mies, puhdasleukainen kuin jockey, yllään uusi musta puku...

— Virka-asioissa en ota vastaan täällä, vaan virkahuoneistossani, sanoi tarkastaja kuivasti, kuultuaan hänen pyyntönsä.

— Suokaa anteeksi, teidän ylhäisyytenne, mutta meidän yhteiset tuttavamme neuvoivat minua kääntymään suoraan tänne.

— Hm! murahti tarkastaja katsoen vihaisena hänen suippokärkisiä kenkiään. Mikäli tiedän, teidän isänne on varakas, ettekä siis kärsi puutetta. Mitä syytä on teillä näin ollen pyrkiä tähän virkaan? Onhan palkkakin perin pieni!

— En minä palkan tähden, vaan muuten... Ja onhan se valtion virka...

— Mutta minä luulen, että te jo kuukauden kuluttua kyllästyisitte tähän virkaan ja jättäisitte sen mielellänne, kun sitä vastoin on toisia virkaan pyrkijöitä, joille se merkitsee virkauraa koko elinajaksi. On vielä sellaisiakin poloisia, joille...

— En kyllästy, teidän ylhäisyytenne! keskeytti Polsuhin. Kunniasanallani, olen koettava parastani!

Tarkastajaa harmitti.

— Kuulkaahan, kysyi hän hymyillen halveksivasti, minkätähden ette suorastaan kääntynyt minun puoleeni, vaan katsoitte tarpeelliseksi ensin vaivata naisia?

— En tiennyt, että se olisi teistä epämieluisia, vastasi Polsuhin hämillään. Mutta teidän

ylhäisyytenne, jos annatte lainkaan arvoa suosituksille, niin voin esittää kirjeen...

Hän otti taskustaan suosituskirjelmän ja ojensi sen tarkastajalle. Kirjelmän, joka oli tyyppillistä kansliatyöliä ja -käsiä, oli allekirjoittanut itse kuvernööri. Saattoi huomata, että kuvernööri oli allekirjoittanut sen lainkaan sitä lukematta päästäkseen mitä pikimmin vapaaksi jostakin tunkeilevasta rouvasta.

— Mitäs tässä sitten enää... minä myönnyn... tottelen... sanoi tarkastaja luettuaan kirjeen ja huoasti. Toimittakaa huomenna hakupaperinne meille... Niin, eihän siinä muuta...

Kun Polsuhin oli mennyt, valtasi inho tarkastajan.

— Roisto! sähisi hän kiukkuisena astuen nurkasta toiseen. Hän ajoi asiansa perille saakka, senkin vietävä keikari; akkavaen hännystelijä, konna!

Tarkastaja sylkäisi äänekkäästi oveen, jonka kautta Polsuhin oli poistunut, mutta hämmästytti samassa aika lailla, sillä ovi avautui ja huoneeseen astui erään rahatoimikamarissa palvelevan virkamiehen rouva.

— Minä tulin vain hetkeksi, ainoastaan hetkeksi... aloitti rouva.

Istukaa, risti-isäni, olkaa hyvä ja kuunnelkaa mitä kerron...

Ensiksikin, teillähän on muuan virka avoimena... Huomenna tai ehkä jo tänään tulee luoksenne nuori mies nimeltä Polsuhin...

Rouva liverteli, mutta tarkastaja katseli häntä samein pöllömäisin silmin, niinkuin pyörtymäisillään oleva ihminen, katseli ja myhäili kohteliaasti.

Seuraavana päivänä ottaessaan Vremenskin vastaan virkahuoneessaan tarkastaja ei pitkään aikaan uskaltanut sanoa, miten asia todellisuudessa oli. Hän sotkeutui ja takerteli puheessaan eikä löytänyt, mistä alkaa, mitä sanoa. Hän olisi tahtonut pyytää opettaja Vremenskilta anteeksi, sanoa hänelle totuuden, mutta kieli mongerteli kuin päihtyneellä, korvia kuumotti, ja samassa alkoi tuntua kovin alhaiselta ja harmilliselta näytellä sellaista typerää osaa — vieläpä omassa virkahuoneessaan, oman alaisen edessä. Ja yhtäkkiä hän iski nyrkillä pöytään, hypähti pystyyn ja ärähti kiukkuisesti:

— Ei minulla ole teille paikkaa! Ei ole! Jättäkää minut rauhaan! Älkää kiusatko minua! Antakaa minun olla yksin!

Ja hän poistui virkahuoneestaan.

HÄMÄRÄSSÄ

Keskikokoinen karpänen pujahti prokuraattorinapulaisen, hovineuvos Gaginin nenään. Liekö uteliaisuus sitä vaivannut, kevytmielisyys sen sinne houkutellut vai ilman aikojaanko se pimeässä lie sinne osunut. Oli miten hyvänsä, mutta nenä ei ainakaan voinut sietää toisrotuisen olennon läsnä oloa, vaan antoi aivastusmerkin. Gagin aivasti aivasti sydämensä pohjasta, viheltäen samalla vihlovasti, aivasti niin tuimasti, että sänky tärisi ja vieterit helisivät. Gaginin puoliso, Maria Mihailovna, kookas, pyylevä, vaaleaverinen nainen, säpsähti samassa pahanpäiväisesti ja heräsi. Hän tuijotti ensin säikähtyneenä hämäryyteen, haukotteli ja käänsihe sitten toiselle kyljelleen. Noin viiden minuutin kuluttua hän kääntyi uudelleen ja sulki silmänsä tiukemmin. Mutta uni ei ottanut enää juostakseen. Jonkin aikaa haukoteltuaan ja kääntyyttyään kyljeltä toiselle Maria Mihailovna nousi, kapusi miehensä yli, pani tohvelit jalkaansa ja meni ikkunan luo.

Ulkona oli hämärä. Näkyi vain puiden ääriiviivat ja vajojen tummat katot. Idän puolella alkoi taivas jo hiukan vaaleta, mutta synkät pilvet uhkasivat peittää tämän vaaleuden. Sumun samentama ilma oli tyyni; kaikkialla vallitsi hiljaisuus. Vaiti oli huvilain vartija, joka nostaa palkkaa siitä, että kolkutuksillaan häiritsee öistä hiljaisuutta. Vaiti oli ruisräökkä, ainoa villi siivekäs, joka ei vierasta pääkaupunkilaisten kesäasukkaiden naapuruutta.

Hiljaisuuden keskeytti Maria Mihailovna itse. Ikkunan luona seistessään ja katsellessaan ulos pihalle hän yhtäkkiä huudahti. Hänestä näytti siltä kuin kukkalavan laidasta, hoikan, leikatun poppelin luota, olisi tumma olento liikkunut taloa kohti. Ensin hän luuli sitä lehmäksi tai hevoseksi, mutta hierottuaan silmiään hän alkoi yhä selvemmin erottaa ihmisen ääriiviivat.

Senjälkeen hänestä näytti siltä, kuin tuo tumma olento olisi lähestynyt keittiön ikkunaa, seisonut jonkin aikaa epäröiden sen edessä, astunut toisella jalalla vesilistalle ja... kadonnut ikkunasta pimeään keittiöön.

“Rosvo!” juolahti hänen mieleensä ja kalman kalpeus levisi hänen kasvoilleen.

Silmänräpäyksessä hänen mielikuvituksensa toisti kuvan, jota huvila-asukkaat niin julmasti pelkäävät: varas hiipii keittiöön, sieltä ruokahuoneeseen... hopeaesineet kaapissa... sitten makuuhuone... kirves... rosvomaiset kasvat... kultakapineet... Hänen polvensa notkahtivat ja kylmä väristys liukui selkää pitkin.

— Vasilij! huusi hän nykien miestänsä. Vasilij, Vasilij Prokovjitsh! Ah hyvä Jumala, hän makaa kuin kuollut! Vasilij, herää, rukoilen sinua!

— N-no? N-no? röhki prokuraattorinapulainen vetäen ilmaa keuhkoihinsa ja haukotellen kovasti.

— Herää toki Herran nimessä! Varas hiipi juuri meidän keittiöömme! Minä seisoin ikkunan luona ja näin kuinka mies hiipi keittiön ikkunasta sisään. Keittiöstä hän pääsee ruokahuoneeseen... Lusikat kaapissa!... Vasilij! Mavra Jegorovnan luo hiipivät myöskin viime vuonna tuolla tavalla sisään.

— Mi... mitä sinä?

— Hyvä Jumala, hän ei kuule! Etkö sinä nyt ymmärrä, senkin puuhevonen, että juuri nyt näin miehen hiipivän meidän keittiöömme! Pelageja voi säikähtyä kuoliaaksi ja... ja hopealusikat kaapissa!

— Mitä joutavia!

— Vasilij, tämä on sietämätöntä! Minä puhun sinulle suuresta vaarasta ja sinä vain makaat ja haukottelet! Tahdotko, että meidät varastetaan puti puhtaaksi ja murhataan!

Prokuraattorinapulainen nousi hitaasti ja istuutui sängyn laidalle; ilma kohisi hänen haukotuksistaan.

— Piru teistä selvän ottakoon! jupisi hän. Eikö tässä enää yölläkään saa rauhaa? Herätetään joutavan asian tähden!

— Mutta minä sanon sinulle, Vasilij, että omin silmin näin miehen hiipivän ikkunasta sisään!

— No, entä sitten? Hiipiköön... Kaikesta päättäen se on Pelagejan palosotamies, joka sinne meni.

— Mitä? Mitä sinä sanoit?

— Sanoin, että Pelagejan palosotamies se sinne meni.

— Sitä pahempi! huusi Maria Mihailovna. Se on vielä pahempaa kuin varkaus! Minä en siedä talossani sellaista kyynillistä riettautta!

— Kuuleppas vain, mikä ihmisystävä hän on olevinaan... Ei siedä sellaista kyynillistä riettautta... Onko siinä mitään kyynillistä sitten?... Miksi typerästi höystää puhettaan sellaisilla vieraskielisillä sanoilla? Se sellainen tapa, eukkoseni, on ikivanhoista ajoista peräisin ja on jo muuttunut pyhäksi traditsioniksi. Siksipä tuo onkin palosotamies, jotta saisi käydä piikojen luona.

— Eipä, Vasilij! Sinä et näy minua vielä tuntevankaan! Ettäkö minun talossani mitään sellaista... tuollaista... Ole hyvä ja mene heti keittiöön sanomaan, että lähteköön matkaansa sieltä ja heti paikalla! Kyllä minä huomenna sanon Pelagejaile, että älköön vastedes suvaitko sellaisia salavehkeitä? Kun minä olen kuollut, silloin voitte mielenne mukaan sallia talossa tuollaista kyynillisyyttä, mutta nyt se pysyy tekemättä! Ole hyvä ja mene heti paikalla sanomaan!

— Piru vieköön! murahti Gagin ärtyisästi. Turhaa on saada mikroskoopillisille akkaväen aivoille selväksi, miksi minun on tarpeetonta sinne mennä!

— Vasilij, minä pyörryn! —

Gagin sylkäisi, pani tohvelit jalkaansa, sylkäisi vielä kerran ja lähti keittiöön. Oli pimeätä kuin umpinaisessa tynnyrissä ja prokuraattorinapulaisen piti kulkea haparoiden. Matkalla hän sivumennen tuli koskettaneeksi lastenkamarin oveen ja herättäneeksi lapsenpiian.

— Vasilisa, sanoi hän. Sinä otit illalla minun yönuttuni puhdistettavaksesi. Missä se nyt on?

— Hyvä herra, minä pyysin Pelagejaa puhdistamaan sen.

— Mitä se sellainen on! Otatte ettekä pane paikalleen... Nyt minun täytyy tässä kulkea ilman yönuttua!

Astuttuaan keittiöön prokuraattorinapulainen suuntasi askeleensa sitä paikkaa kohti, jossa piika nukkui suurella kirstulla kattilahyllyn alla.

— Pelageja! aloitti Gagin löydettyään pimeässä olkapään, jota hän rupesi töykkäämään. Kuuletko sinä!... Hä!... Älä ole nukkuvinasi, kun et nuku kuitenkaan! Kuka kiipesi äsken ikkunasta sisään sinun luoksesi?

— Hä?... Mitä?... Vai ikkunasta kiipesi? Kenen luo sitten?

— Älä koetakaan vetää minua nenästä! Sano sille hännänkantajallesi, että korjaa luunsa täältä hyvällä. Kuulitko? Hänellä ei ole täällä mitään tekemistä!

— Oikein täysissä tosissako herra tuollaista juttelee?... Päivät pääksytysten saa tässä tuskat ja vaivat sietää saamatta hetkeäkään huoahtaa, eikä ole yölläkään levosta tiedon tilkkaa, kun kesken unta saa mokomaa puhetta kuulla. Neljä ruplaa kuukaudessa palkkaa, vaikka minulla on oma tee ja sokeri... Eikä koskaan saa kuulla parempaa puhetta, kun tätä tällaista... Minä olen palvellut kauppiaittenkin perheissä, mutta tämänkaltaista häpeätä en ole saanut kuulla enkä nähdä.

— No-no... älä siinä nyt Latsarusta laula, vaan laita rakastunut sotamiehesi täältä mitä pikimmin! Kuulitko?

— Hävetkää toki, armollinen herra! virkkoi Pelageja. Hänen äänestään saattoi kuulla, ettei itku ollut kaukana. Sivistynyttä herrasväkeä... eikä sen vertaa ymmärretä, että joskus meidän kovaosaistenkin mieliksi tekisivät... Nyt Pelageja hyrähti itkeä tillittämään. Helppohan meitä on loukata, kun ei kukaan puhu puolestamme.

— No, älähän nyt!... Minusta se on aivan yhdentekevä! Rouvahan se minut tänne lähetti. Minä siitä viis, vaikka itse yöhaltijan ikkunasta sisälle päästäisit...

Prokuraattorinapulainen oli vihdoin tullut siihen käsitykseen, että oli ollut väärässä pitäessään tämän kuulustelun ja että hänen oli jo aika palata vaimonsa luo.

— Kuulehan, Pelageja, sanoi hän lopuksi. Sinä olet ottanut minun yönuttuni puhdistettavaksesi. Missä se on?

— Ai, armollinen herra, suokaa anteeksi, unohdin panna sen tuolillenne. Se riippuu tuossa naulassa uunin vieressä.

Prokuraattorinapulainen löysi hapuilemalla yönutun uunin luota, puki sen ylleen ja läksi hiljaa takaisin makuuhuoneeseen.

Maria Mihailovna makasi miehensä mentyä vuoteessaan ja odotteli. Parisen minuuttia hän pysyi rauhallisena, mutta sitten häntä alkoi jo peloittaa.

“Kuinka kauan hän viipty!” ajatteli hän. “Hyvä on, jos hän saa sen inhoittavan miehen kiinni... mutta jos siellä onkin rosvo?”

Ja hänen mielikuvituksensa loihti taas kuvan: Miehensä astuu pimeään keittiöön... isku kirveenkamaralla... kuolee ääntä päästämättä... verilätäkkö...

Kului viisi minuuttia, viisi ja puoli, vihdoin kuusi... Maria

Mihailovnan otsalle nousi kylmä hiki...

— Vasilij! kiljahti hän. Vasilij!

— Mitä sinä huudat? Tässähän minä olen... hän kuuli äänen ja miehensä läheneviä askeleita. Joko sinusta hengen veivät, hä?

Prokuraattorinapulainen astui sänkynsä luo ja istuutui sen laidalle.

— Ei siellä ketään ollut, sanoi hän. Sinun kuvittelujasi vain, senkin ihmetys!... Voit olla aivan rauhassa, höperö, kyllä Pelageja on yhtä siveä kuin hänen emäntänsäkin. Oletpa sinä aika pelkuri!

Ja prokuraattorinapulainen alkoi tehdä vaimostaan pientä pilaa. Hän oli tullut hyvälle tuulelle eikä häntä enää nukuttanut.

— Sellainen pelkuri! naureskeli hän. Käyppäs huomenna lääkärissä, että hän parantaisi sinut houretaudistasi. Sinun hermostosi on epäjärjestyksessä!

— Mikä täällä haisee niin tervalle? ihmetteli rouva. Tervalle tai... sipulille... kaalille...

— Mikähän lie... Mutta koskei nukuta, niin sytytäpä kynttilä... saat nähdä piirioikeuden prokuraattorin valokuvan. Missä tulitikut ovat?... Hän erosi eilen virastaan ja jätti kullekin meistä muistoksi valokuvansa, jossa on hänen omakätinen nimikirjoituksensa...

Prokuraattorinapulainen raapaisi tulta ja sytytti kynttilän. Mutta hän ei ennättänyt astua askeltakaan sängyn luota noutaakseen valokuvan, kun hänen takanaan kuului vihlova, sydäntä särkevä parahdus. Katsoessaan taakseen hän näki kaksi suurta naisen silmää, jotka täynnä kummastusta, kauhua, kiukkua olivat häneen suunnatut.

— Otitko yönuttusi keittiöstä? kysyi Maria Mihailovna kalveten.

— Kuinka niin?

— Katsohan itseäsi!

Prokuraattorinapulainen katsoi itseään ja hönähti ihmetyksestä. Hänen hartioillaan ei ollutkaan hänen oma yönuttunsa, vaan palosotamiehen sinelli. Kuinka se oli joutunut hänen ylleen? Ratkaistessaan tätä kysymystä hänen vaimonsa näki mielikuvituksessaan uuden kamalan kuvan: pimeä, hiljaista, kuiskutusta j.n.e.

TURVATON OLENTO

Vaikka Kistunovin jalkaleinikohtaus yöllä oli ollut perin vaikea ja hänen hermonsensa sen johdosta ärtyneet, hän lähti aamulla kaikesta huolimatta virkaansa ja alkoi tavalliseen aikaan vastaanottaa henkilöitä, jotka pankkiasioissa pyrkivät hänen puheilleen. Hän oli uupunut, rasittuneen näköinen, jaksoi töin tuskin puhua ja hengitti raskaasti kuin kuoleva.

— Mitä asiaa teillä on? kääntyi hän erään naisen puoleen, jonka yllä oli vedenpaisumuksenaikainen hartiaviitta, niin että hän takaapäin oli koko lailla suuren sontiaisen näköinen.

— Suvaitkaahan kuunnella, teidän ylhäisyytenne, aloitti nainen suulaasti, mieheni, kolleegiasessori Shtshukin, on kokonaista viisi kuukautta ollut sairas ja hänen maatessaan kotonaan vuoteen omana on hänet ilman vähintäkään syytä erotettu virastaan, teidän ylhäisyytenne, ja kun minä menin hänen palkkaansa nostamaan, niin vetivät he siitä kaksikymmentä neljä ruplaa kolmekymmentä kuusi kopeekkaa pois! “Mistä syystä?” kysyin minä. “Hän on”, sanoivat, “saanut rahaa viraston kassasta ja toiset virkamiehet ovat olleet hänelle takuussa.” Kuinka se on mahdollista? Olisiko hän ottanut rahaa lainaksi minun tietämättäni? Siinä ei ole perää, teidän ylhäisyytenne. Mitä se sellainen on? Minä olen köyhä nainen... huoneita vuokraamalla ansaitseen niukan leipäni... Minä olen heikko, turvaton... Kaikki minua sortavat eikä yhdelläkään ole kaunista sanaa minulle sanottavana...

Rouva alkoi räpytellä silmiään ja veti hartiaviittansa alta nenäliinan. Kistunov otti anomuksen häneltä ja luki sen.

— Suokaa anteeksi, mitä tämä on? kysyi hän olkapäitään kohauttaen. Minä en ymmärrä tätä. Kaikesta päättäen te, rouva hyvä, olette osunut väärään paikkaan. Teidän anomuksenne ei kuulu lainkaan meille. Olkaa hyvä ja kääntykää sen viraston puoleen, jossa miehenne palvelee.

— Ei, teidän ylhäisyytenne! Viidessä paikassa olen jo ollut, eikä missään otettu anomusta vastaan, sanoi rouva Shtshukina. Olin jo aivan päästä pyörällä, mutta kaikeksi onneksi vävyni Boris Matveitsh — suokoon Jumala hänelle terveyttä — kehoitti minua tulemaan teidän ylhäisyytenne luo. “Kääntykää te, täti kulta, herra Kistunovin puoleen; hän on vaikutusvaltainen henkilö ja voi tehdä hyväksenne mitä vain...” Auttakaa nyt minua, teidän ylhäisyytenne!

— Hyvä rouva Shtshukina, me emme voi auttaa teitä... Koettakaahan toki itsekin käsittää: teidän miehenne, mikäli anomuksesta käy selville, palveli sotilaallis-lääketieteellisessä departementissa, mutta meidän laitoksemme on aivan yksityinen, kauppalaitos, pankki. Onhan asia siis selvä!

Kistunov kohautti vielä kerran olkapäitään ja kääntyi erään sotilaspukuisen vieraan puoleen, jolla oli poski turvoksissa.

— Teidän ylhäisyytenne, valitti rouva Shtshukina, kyllä minulla on lääkärintodistus, että mieheni on sairas! Tässä se on, olkaa hyvä ja katsokaa!

— Kyllä minä uskon, sanoi Kistunov ärtyisästi, mutta sanon vieläkin: teidän asianne ei kuulu meille. Tämähän on omituista, vieläpä naurettavaa! Eikö teidän miehenne todellakaan tiedä, minne teidän pitää kääntyä?

— Teidän ylhäisyytenne, hän ei tiedä juuri mistään. Tiuskaisee vain: “Se ei kuulu sinulle! Korjaa luusi!” ja siinä kaikki... Mutta kenelle se kuuluu sitten, jollei minulle? Minun niskassanihan tässä kaikki on! Niin, minun juuri!

Kistunov kääntyi taas rouva Shtshukinan puoleen ja alkoi selittää tälle, mikä erotus on sotilaallis-lääketieteellisellä departementilla ja yksityispankilla. Rouva kuunteli tarkkaavasti, nyökäytti myöntymisen merkiksi päätään ja sanoi:

— Niin, niin, niin... Kyllä minä ymmärrän. Siinä tapauksessa, teidän ylhäisyytenne, käsketään maksamaan minulle edes viisitoista ruplaa! Minä suostun olemaan ottamatta kaikkea kerrallaan.

— Uh! huokasi Kistunov nakaten päätään taaksepäin. Eipä teidän päähänne näy paljoa mahtuvan! Mutta ettekö nyt käsitä, että on yhtä nurinkurista kääntyä tässä asiassa meidän puoleemme kuin jättää avioeroanomus esimerkiksi apteekkiin tai rahapajaan. Mitä se meille kuuluu, ettei teille ole maksettu kaikkea?

— Teidän ylhäisyytenne, rukoilen ikäni Jumalaa puolestanne, jos armahdatte minua orpoa, pyysi rouva Shtshukina itkuun hyrähtäen. Olen turvaton, heikko nainen... Kuolemakseni tuskastunut... Täytyy riidellä vuokralaisten kanssa ja pitää huolta miehestä ja juosta talousaskareissa... ja nyt pitää vielä paastota Herran ehtoolliselle käydäkseen... eikä vävyllänikään ole paikkaa... Ei ole tullut syötyä eikä juotua tuskin nimeksikään, ja vaivoin pysyn jaloillani... Koko yönä en saanut nukuksi.

Kistunov tunsi sydämentykytystä. Kärsivä ilme kasvoillaan ja painaen kädellään rintaansa sydämen kohdalta hän alkoi taas selittää Shtshukinalle, mutta hänen äänensä katkesi...

— Ei, suokaa anteeksi, en voi enempää kanssanne puhua, sanoi hän ja viittasi kädellään. Ihan päätäni pyörryttää. Te häiritsette vain meitä ja tuhlaatte omaakin aikaanne. Uh!... Aleksei Nikolaitsh, hän kääntyi erään virkamiehen puoleen, olkaa hyvä ja selittäkää rouva Shtshukinalle!

Keskusteltuaan kaikkien niitten kanssa, jotka pankkiasioissa pyrkivät johtajan puheille, Kistunov meni omaan työhuoneeseensa ja allekirjoitti kymmenkunta paperia. Mutta Aleksei Nikolaitsh puuhasi yhä rouva Shtshukinan kanssa. Istuessaan kaikessa rauhassa työhuoneessaan Kistunov pitkän aikaa kuuli kaksi erilaista ääntä: Aleksei Nikolaitshin yksitoikkoisen, rauhallisen basson ja Shtshukinan itkunsekaisen, kimakan äänen...

— Minä olen turvaton, heikko nainen, kivulloinen nainen, valitti Shtshukina. Olen ehkä terveen näköinen, mutta jos minua tarkemmin tutkii, niin minusta ei löydy ainoatakaan tervettä suonta. Ruokahalua ei ole, tuskin pysyn jaloillani... Kahvia vain olen tänään juonut eikä sekään maistunut miltään.

Mutta Aleksei Nikolaitsh koetti saada häntä käsittämään eri virastojen eroa ja sitä mutkikasta seikkaa, mihin anomuspaperit kussakin tapauksessa ovat osoitettavat. Pian hän kuitenkin väsyi ja eräs kirjanpitäjistä astui hänen sijaansa.

— Senkin inhoittava akka! tuskitteli Kistunov väännellen hermostuneesti sormiaan ja mennen vähän väliä vesikarahvin luo. Hän on idiootti, pässinpää! Ensin hän kiusaa minua pahanpäiväisesti ja nyt noita kahta! Senkin vietävä! Uh!... sydän tykyttää...

Puolen tunnin kuluttua hän soitti. Aleksei Nikolaitsh tuli.

— No, miten siellä nyt on? kysyi Kistunov väsyneesti.

— Emme saa häntä mitenkään käsittämään, Pjotr Aleksandritsh! Kärsivällisyytemme on ihan lopussa. Me puhumme hänelle Tuomaasta, mutta hän vastaa meille Jeremiaasta...

— Minä... en voi enää sietää hänen ääntään... Olen sairas... En voi sietää...

— Soitetaan ovenvartijaa, vieköön hän tuon naisen ulos.

— Ei! ei! säikähti Kistunov. Hän rupeaa huutamaan ja tässä talossa asuu paljon väkeä... voivat vielä luulla meistä mitä hyvänsä... Koettakaa nyt vielä oikein hartaasti, niin eiköhän tuo lopultakin ymmärtäne.

Hetken kuluttua kuului sieltä taas Aleksei Nikolaitshin matala ääni. Kului neljännestunti ja matalan basson asemesta kuului kirjanpitäjän voimakas tenori.

- Kerrassaan inhoittava! tuskitteli Kistunov hermostuneesti liikuttaen olkapäitään. Tyhmä kuin pässi! Piru hänet periköön! Tuntuu siltä kuin jalkaleini taas alkaisi... Ja päätä kivistä...

Viereisessä huoneessa Aleksei Nikolaitsh, jonka voimat vihdoinkin olivat tyyten loppuneet, koputti sormellaan pöytään ja osoitti sitten rouvaa otsaan.

— Sanalla sanoen, tämä teidän hartioillanne ei ole pää, sanoi hän, vaan jokin muu...

— No... älähän huoli... suuttui akka. Koputa omaa eukkoasi...

Tarhapöllö! Paras on, kun et siinä liikoja käsiäsi liikuttele!

Katsoen rouva Shtshukinaa kiukkuisena ja raivostuneena ikäänkuin olisi halunnut syödä hänet Aleksei Nikolaitsh sanoi hilliten ääntään:

— Korjaa luusi!

— Hä? parahti Shtshukina samassa. Kuinka te uskallatte? Vaikka olen heikko, turvaton nainen, niin tuollaista en minä siltä salli itselleni tapahtuvan! Minun mieheni on kolleegiasessori! Senkin tarhapöllö! Menenpä asianajaja Dmitri Karlitskin luo, niin saatpa nähdä kuinka sinun käy! Kolme vuokralaistani on tuomittu sakkoihin ja kyllä sinäkin vielä saat polvillasi pyytää minulta anteeksi hävyttömyyttäsi! Minä menen teidän kenraalinne luo! Teidän ylhäisyytenne!! Teidän ylhäisyytenne!!

— Mene hiiteen, pakana! kähisi Aleksei Nikolaitsh.

Kistunov avasi oven ja astui sisään.

— Mitä nyt? kysyi hän itkunsekaisella äänellä.

Shtshukina, joka oli punainen kuin keitetty rapu, seisoi keskellä huonetta, muljautteli pahasti silmiään ja tökkäili sormillaan ilmaan. Pankin virkamiehet seisoivat pitkin seinävieriä ja katselivat neuvottomina toisiinsa. He punoittivat myöskin ja olivat kovin vaivaantuneen näköisiä.

— Teidän ylhäisyytenne! rouva Shtshukina syöksyi Kistunovin luo. Tämä... juuri tämä (rouva osoitti Aleksei Nikolaitshia) koputti sormellaan pöytään ja sitten minun otsaani... Te käskitte häntä selvittämään asiani, mutta hän tekee vain pilkkaa minusta! Minä olen heikko, turvaton nainen... Minun mieheni on kolleegiasessori ja minä itse olen majurin tytär!

— Hyvä, armollinen rouva, sai Kistunov sanotuksi, minä otan heti selvän asiasta... ryhdyn toimenpiteisiin... Mutta menkää nyt pois täältä... myöhemmin sitten!...

— Entä koska saan sitten rahani, teidän ylhäisyytenne? Minä tarvitsen tänään!

Kistunov hypisteli otsaansa vapisevalla kädellään, huoahhti ja alkoi taas selittää.

— Armollinen rouva, olenhan jo sanonut teille, että tämä on pankki, yksityinen liikehuone... Mitä tahdotte meiltä sitten? Ettekö ymmärrä, että häiritsette meitä?

Shtshukina kuunteli ja huokaili.

— Niin, niin... myönsi hän. Mutta olkaa Jumalan tähden armollinen, teidän ylhäisyytenne, olkaa kuin oma isäni, suojelkaa minua! Jos lääkärintodistus ei riitä, niin kyllä minä voin toimittaa todistuksen poliisilaitokseltakin... Mutta käskekää maksamaan minulle rahat!

Kistunovin silmissä alkoi välkehtiä. Hän puhalsi kaiken ilman keuhkoistaan ja vaipui voimatonna tuolille.

— Paljonko te tahdotte? kysyi hän heikolla äänellä.

— Kaksikymmentä neljä ruplaa kolmekymmentä kuusi kopeekkaa.

Kistunov veti lompakon taskustaan, otti siitä kahdenkymmenen viiden ruplan setelin ja ojensi sen rouva Shtshukinalle.

— Ottakaa... ja menkää!

Shtshukina kääri setelin nenäliinaan, kätki käärön ja väännettyään suunsa makeaan, jopa veikeään hymyyn kysyi:

— Teidän ylhäisyytenne, eiköhän mieheni pääsisi taas entiseen virkaansa?

— Minä lähden nyt pois... olen sairas... sanoi Kistunov uupuneella äänellä. Minun sydämeni tykyttää niin kauhean kovasti.

Kistunovin lähdettyä lähetti Aleksei Nikolaitsh pankkipalvelija Nikitan noutamaan laakerintippoja. Kun kukin oli ottanut niitä kaksikymmentä tippaa, ryhtyivät pankkivirkamiehet taas työhönsä. Mutta rouva Shtshukina istuskeli eteisessä vielä parisen tuntia puhellen ovenvartijan kanssa ja odotellen Kistunovia takaisin.

Rouva Shtshukina saapui vielä seuraavanaki päivänä.

KOSTO

Ljev Savvitsh Turmanov, tavallinen kuolevainen, jolla oli sievoinen omaisuus, vielä sievoisempi aviosiippa ja mitä sievoisin kalju keskellä päälakea, pelasi kerran skruuvia erään ystävänsä luona tämän nimipäivillä. Aikamoisen tappion jälkeen, joka oli pusertanut hien hänen otsalleen, hän yhtäkkiä muisti, ettei ollut pitkään aikaan kulauttanut viinaryyppyä. Hän nousi, kulki varpaillaan somasti huojuen pöytien välitse saliin, jossa nuoret tanssivat (siellä hän hymyili ystävällisesti ja taputti isällisesti nuorta, hintelää apteekkaria olkapäähän), ja pujahti sitten pienestä ovesta tarjoiluhuoneeseen. Täällä oli pienellä pyöreällä pöydällä pulloja, viinakarahvi... Niitten vieressä kylmien ruokalajien joukossa oli sipulilla ja persiljalla maustettu, puoleksi syöty silli. Ljev Savvitsh kaatoi itselleen ryyppyn, liikutteli sormiaan ilmassa, ikäänkuin hän olisi valmistautunut pitämään puhetta, joi, väänsi kasvoilleen kärsivän ilmeen... Sitten hän iski haarukkansa silliin ja... Mutta silloin hän kuuli puhetta seinän takaa.

— Olkoon menneeksi, olkoon menneeksi... sanoi naisen ääni vilkkaasti.
Mutta milloin?

“Minun vaimoni”, arveli Ljev Savvitsh, joka tunsi äänen. “Kenen kanssa hän siellä rupattaa?”

— Milloin tahdot, ystäväni!... vastasi matala, syvä, täyteläinen ääni seinän takana. Tänään ei ole mahdollista, huomenna on minulla työtä melkein koko päiväksi...

“Sehän on Degtjarjev!” Turmanov tunsi ystävänsä matalan äänen. “Vai sinäkin, Brutus, samaa tietä!... Joko hän on saanut sinutkin pauloihinsa? Onpa siinä väsymätön, kyllästymätön akka! Päivääkään hän ei voi elää ilman ‘romaanin’!”

— Niin, huomenna minulla on työtä koko lailla, jatkoi matala ääni. Jos tahdot, niin kirjoita minulle huomenna jotakin... Se olisi niin hauskaa ja minä tuntisin itseni niin onnelliseksi... Mutta miten järjestämme kirjeenvaihtomme? Pitäpä keksiä ovela keino. Postitse ei sovi kirjoittaa, sillä jos minä esimerkiksi lähetän sinulle kirjeen, niin sinun kalkkunakukkosi saattaa ottaa sen kirjeenkantajalta; ja jos sinä kirjoitat minulle, niin saattaa minun parempi puoliskoni poissaollessani ottaa kirjeen ja avata sen.

— Miten on siis meneteltävä?

— Pitää keksiä salajuoni. Palvelijan kautta ei myöskään saata lähettää, sillä sinun verikoirasi pitää palvelusväen kovassa kurissa... Pelaako hän korttia paraikaa?

— Pelaa. Se hölmö häviää sitten aina!

— Se merkitsee sitä, että rakkausasioissa on onni hänelle sitä suotuisampi! naurahti Degtjarjev. Kuuleppas, sydänkäpyseni, mitä minä tässä keksin... Huomenna tasan kello kuusi illalla minä palaan konttorista kaupunginpuiston kautta, jossa minun pitäisi tavata tarkastajamme. Jätä siis, kultaseni, jos se vain on mahdollista, viimeistään kello kuudeksi, ei myöhemmin, kirje siihen marmorimaljakkoon, joka on viiniköynnösmaajasta vasemmalle... Kai tiedät sen?

— Tiedän, tiedän.

— Se on oleva sekä runollista, salaperäistä että uutta... Silloin ei siitä saa tietää sinun möhömahasi eikä minun kunnioitettava parempi puoliskoni. Ymmärräthän?

Ljev Savvitsh joi vielä ryypyn ja läksi sitten pelipöytänsä ääreen. Salaisuus, jonka perille hän oli päässyt, ei hämmästyttänyt eikä suuttanut häntä vähääkään. Aika, jolloin hän oli sellaisesta suuttunut, pannut toimeen perhekohtauksia, haukkunut, vieläpä lyönytkin, oli jo kauan sitten ohi. Nyt hän vain huitaisi kädellään ja katsoi sormiensa läpi huikentelevaisen vaimonsa seikkailuja. Mutta häntä harmitti nyt kuitenkin. Sellaiset nimitykset kuin kalkkunakukko, verikoira, möhömaha y. m. loukkasivat hänen kunniantuntoaan.

“Mikä lurjus se Degtjarjev sentään on!” ajatteli hän laskien tappioitaan. “Kun hän tapaa minut kadulla, niin heittäytyy niin hyväksi ystäväksi että oikein, irvistelee mielihyvystä ja silittelee vatsaani, mutta annappas kuinka myrkyllisesti selkäni takana minusta puhuu! Edessäpäin ylistää minua ystäväksi, mutta takanapäin haukkuu kalkkunakukoksi ja möhömahaksi ja ties miksi...”

Kuta enemmän hän syventyi vastenmielisiin tappioihinsa, sitä enemmän sapetti mokoma loukkaus! häntä...

“Maitoparta...” ajatteli hän katkaisten vihaisena liitupalasen. “Keltanokka... Jos tekisi mieleni käydä sanoihisi kiinni, niin kyllä minä pian näyttäisin sinulle verikoiran jäljet!”

Illallispöydässä hän ei voinut välinpitämättömästi katsoa Degtjarjevia kasvoihin, ja tämä, ikäänkuin tahallaan, kyseli häneltä tunkeilevasti, oliko hän voittanut pelissä, miksi hän oli niin murheellinen j.n.e. Kehtasipa hän vanhan tuttavan oikeudella äänekkäästi torua rouva Turmanovia siitä, ettei tämä ollut kylliksi huolehtinut miehensä terveydestä. Rouva Turmanov, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut, iski veitikkamaisesti silmää miehelleen, nauroi iloisesti ja jutteli viattomasti, niin ettei itse pirukaan olisi voinut epäillä häntä uskottomaksi.

Palattuaan kotiin Ljev Savvitsh oli pahalla tuulella ja tyytymätön; hänestä tuntui siltä kuin hän ei olisi syönyt vasikanpaistia, vaan vanhan kalossin. Hän olisi ehkä vielä joten kuten voittanut itsensä ja unohtanut kaikki, mutta hänen vaimonsa lörpötykset ja hymyilyt toivat joka hetki hänen mieleensä kalkkunakukon, möhömahan...

“Korvilleen hän tarvitsisi, senkin vietävä Degtjarjev...” ajatteli hän.

“Häntä pitäisi julkisesti nuhdella.”

Ja Ljev Savvitsh tuumi, että hän tekisi aivan oikein, jos antaisi Degtjarjeville aika selkäsaunan tai ampuisi hänet kaksintaistelussa kuin varpusen... tai toimittaisi hänet viraltaan pois tai panisi marmorimaljakkoon jotakin iljettävää, haisevaa — esimerkiksi mätänevän rotan... Eipä olisi myöskään hullumpaa siepata rouvan kirje maljakosta ja panna sijaan hävyttömiä runoja, allekirjoituksena “sinun Akulkasi”, tai jotakin muuta sentapaista.

Turmanov asteli pitkän aikaa huoneessaan nauttien moisista suunnitelmista. Mutta yhtäkkiä hän jäi seisomaan ja iski otsaansa.

— Hyvä, nyt sen keksin! huudahti hän ihan loistaen tyytyväisyyttään.
Se käy mainiosti! Mainiosti!

Kun hänen puolisonsa oli nukkunut, hän istuutui kirjoituspöydän ääreen ja pitkän aikaa

harkittuaan, muuttaen käsialaansa mahdollisimman oudoksi ja tehden tahallaan kirjoitusvirheitä kirjoitti näin: “Kauppias Dulinoville. Kunnioitettava herra! Jollette te tänäpäin kello kuuteksi 12 päivänä syyskuuta pane kaksi sataa ruplaa siihen marmorimaljakkoon, joka on kaupunkin puistossa viiniköynnösmajan vieressä, niin te tulette tapetuksi ja teitän korutavara kauppa räjähytetään ilmaan.” Kirjoitettuaan tämän kirjeen Ljev Savvitsh ihan hypähti ilosta.

— Nerokas keksintö! jupisi hän hykertäen käsiään. Erinomaista! Eipä olisi itse saatanakaan voinut myrkyllisempää kostoja keksiä! Kauppias pelästyy tietysti hirveästi ja ilmoittaa asiasta heti poliisikamariin, josta lähetetään kello kuudeksi salapoliiseja pensaikkoon vaanimaan ja — rips-raps poika siepataan sievästi kiinni, juuri kun hän kurottautuu kirjettä ottamaan!... Kyllä pojan housut silloin tutisevat! Ennenkuin asia sitten selviää, saa se lurjus istua ja tuskitella tarpeekseen... Mainiota!

Ljev Savvitsh liimasi postimerkin kirjeen kuoreen ja vei sen itse postilaatikkoon. Hän nukkui autuaaseen hymyyn eikä herännyt ennenkuin myöhään aamulla; pitkään aikaan ei hän ollut niin makeasti nukkunut. Herättyään aamulla ja muistettuaan kostojuonensa hän hymyili tyytyväisenä, vieläpä hypisteli uskotonta vaimoaan leuasta. Mennessään sitten virkaansa ja istuessaan kansliassa hän koko ajan hymyili ja kuvitteli mielessään Degtjarjevin kauhua, kun tämä joutuu satimeen...

Kellon lähetessä kuutta hän ei enää malttanut mieltään, vaan riensi kaupunginpuistoon omin silmin ihaillakseen vihollisensa epätoivoista asemaa.

“Ahaa!” ajatteli hän nähdessään poliisin.

Tultuaan viiniköynnösmajan läheisyyteen hän istuutui erään pensaan suojaan ja suunnattuaan ahaan katseensa maljakkoon alkoi odottaa. Hänen kärsimättömyydellään ei ollut rajoja.

Tasan kello kuusi ilmaantui Degtjarjev. Mies oli kaikesta päättäen mitä parhaimmalla tuulella. Silinterihattu oli uljaasti takaraivolla ja päällystakki levällään: näytti siltä kuin sieltä ei olisi näkynyt ainoastaan hänen liivinsä, vaan vieläpä koko hyvä tuulensa. Hän vihelteli ja veti tuon tuostakin sauhun sikaristaan...

“Kohta saat tuta mitä merkitsevät kalkkunakukko ja verikoira!” ajatteli Turmanov vahingoniloisesta “Odotappas!”

Degtjarjev astui marmorimaljakon luo ja pisti laiskasti kätensä siihen... Ljev Savvitsh kohosi katsomaan silmäänsä räpäyttämättä... Degtjarjev otti maljakosta pienenpuoleisen paketin, katseli ja käänteli sitä olkapäitään kohautellen, avasi sen sitten epäröiden, kohautteli taaskin olkapäitään; mitä suurimman ällistyksen ilme levisi hänen kasvoilleen, Paketissa oli kaksi sadan ruplan seteliä!

Degtjarjev katseli seteleitä pitkän aikaa. Vihdoin, herkeämättä yhä kohauttelemasta olkapäitään, hän pisti setelit taskuunsa ja lausui: “Merci!”

Onneton Ljev Savvitsh kuuli tämän “merci.” Koko illan hän seisoi sitten vastapäätä Dulinovin myymälää, uhkaili nyrkillään ilmoituskilpeä ja mutisi kiukkuisena:

— Pelkuri! Pennin pyörittäjä! Vaivainen nauta! Möhömähäinen raukka!

TAIDETEOS

Sasha Smirnov, äitinsä ainoa poika, astui hieman hämillään lääkäri Koshelkovin työhuoneeseen. Hän kantoi kainalossaan jotakin, joka oli kääritty ”Pörssisanomain” numeroon 223.

— Aa, rakas ystäväni! huudahti lääkäri tulijalle. No kuinka voitte? Mitä kuuluu?

Sasha vilkutti silmäänsä, pani kätensä sydämelleen ja sanoi liikutuksesta väräjäväällä äänellä:

— Äiti pyysi sanomaan terveisiä teille, Ivan Nikolajevitsh, ja kiittämään teitä... Minä olen äitini ainoa poika ja te pelastitte minun henkeni... paransitte vaarallisesta taudista ja... me emme tiedä, miten osoittaisimme teille kiitollisuuttamme...

— Älkäähän nyt... nuori mies! keskeytti lääkäri, joka oli mielestään saanut jo kylliksi kiitosta osakseen. Minä tein vain sen, minkä jokainen muu lääkäri olisi minun sijassani tehnyt.

— Minä olen äitini ainoa poika... Me olemme köyhiä emmekä siis voi maksaa työstänne ja... se hävettää meitä, herra tohtori, vaikka muuten äiti ja minä... äitini ainoa poika, pyydämme hartaasti teitä ottamaan kiitollisuutemme osoitteeksi... tämän esineen, joka... Se on hyvin kallisarvoinen kapine, vanhaa pronssia... harvinainen taideteos.

— Se on aivan liikaa! sanoi lääkäri rypistäen otsaansa. Mitä te nyt?...

— Ei, olkaa hyvä älkääkä kieltäytykö, jatkoi Sasha mutisemistaan ja rupesi avaamaan myttynsä. Loukkaatte sekä minua että äitiäni, jos kieltäydytte... Se on erinomainen kapine... vanhaa pronssia... Me olemme perineet sen isävainajalta ja säilyttäneet sitä kalliina muistona... Minun isäni osteli vanhoja pronssitavaroita ja möi niitä jälleen muinaismuistojen kokoilijoille... Äiti ja minä jatkamme nyt samaa tointa...

Sasha otti kääröstään tuomansa esineen ja laski sen pöydälle. Se oli keskikokoinen kynttelikkö vanhaa pronssia, taiteellista työtä. Siinä oli kuvattuna ryhmä: jalustalla seisoi kaksi naista Eevan puvussa ja sellaisessa asennossa, ettei minulla ole kylliksi rohkeutta eikä luonnonlaatua kuvata heitä. He hymyilivät mielistellen, ja näytti yleensä siltä, että jollei heidän olisi ollut pakko tukea kynttelikköä, niin he olisivat hypänneet alas jalustalta ja pitäneet huoneessa sellaista irstasta melua, jota on, hyvä lukijani, sopimaton edes ajatellakaan.

Silmäiltyään lahjaa lääkäri kahnutti laiskasti korvansa taustaa, rykäisi kurkkuaan ja niisti epäröiden nenänsä.

— Onpa se todellakin soma laitos, jupisi hän, mutta... miten sanoisin, se ei... se on liian vapaata taidetta... Eipä voi sanoa tuon enää olevan alastomuutta, vaan pikemmin... niin, piru ties, mitä se on...

— Mitä sillä tarkoitatte?

— Itse paholainen ei voisi keksiä mitään riettaampaa... Jos minä pitäisin pöydälläni

tuollaista mielikuvituksen epäsikiötä, niin johan minä sillä koko huoneistoni saastuttaisin!

— Kuinka kummallinen käsitys teillä on taiteesta, herra tohtori! loukkaantui Sasha. Onhan se taideteos, katsokaa! Niin runsaasti kauneutta ja suloa, että sielun valtaa autuaallinen tunne ja kyyneleet nousevat silmiin! Tuollaista kauneutta katsellessa saattaa unohtaa koko tämän matoisen maailman... Katsokaa, siinä on liikuntaa, siinä on ilmaa, siinä on henkevyyttä!...

— Kaiken tuon ymmärrän mainiosti, hyvä mies, keskeytti lääkäri, mutta asian laita on niin, että minä olen perheellinen, täällä juoksentelee lapsia, käy naisia...

— Tietysti, jos katsoo asiaa joukon kannalta, myönsi Sasha, silloin esiintyy tämä suurenmoinen taideteos toisessa valossa... Mutta, herra tohtori, olkaa ylempänä joukkoa, etenkin kun te kieltäytymällä loukkaisitte syvästi minua ja äitiäni... Minä olen äitini ainoa poika... te olette pelastanut henkeni... annamme teille kaikkein kallisarvoisimman esineen, mikä meillä on... ja... ja minä valitan vain sitä, ettei teillä ole paria tälle kynttelikölle...

— Kiitoksia, nuori ystäväni, minä olen erittäin kiitollinen... Sanokaa terveisiä äidillenne... mutta... ajatelkaa toki, täällä juoksentelee lapsia, käy naisia... No... jääköön nyt siihen! Eihän teitä saa käsittämään.

— Eihän tässä minulle mitään käsittämätöntä olekaan, iloitsi Sasha. Pankaa tämä kynttelikkö tuohon maljan viereen, se sopii siihen erinomaisesti. Mutta mikä vahinko, ettei ole sille paria! Mikä vahinko! Hyvästi nyt, herra tohtori!

Sashan mentyä lääkäri katseli kynttelikköä pitkän aikaa, raapiskeli korvansa taustaa ja aprikoi.

“Onhan se erinomainen kapine, sitä ei käy kieltäminen”, ajatteli hän, “ja olisipa vahinko heittää se pois... Mutta täällä en minä sitä myöskään voi pitää... Hm! Siinäpä vasta tehtävä, jota on vaikea ratkaista! Entä jos antaisin sen lahjaksi jollekulle?”

Pitkän aikaa aprikoituaan hän muisti hyvän ystävänsä, asianajaja Yhovin, jolle hän oli velkaa asianajosta.

— Sehän mainiota, päätti lääkäri. Ystävänsä hänen on vaikea ottaa minulta rahaa; sopii siis mainiosti, että annan hänelle lahjan korvaukseksi. Sinnepä vien tuon pirun vehkeen! Kaikeksi onneksi hän on vanhapoika ja viettää hieman kevytmielistä elämää...

Jättämättä asiaa homehtumaan hän kiireimmän kautta pukeutui, otti kynttelikön ja ajoi asianajaja Yhovin luo.

— Terve mieheen! huudahti hän tavatessaan asianajajan kotoa. Minä pistäysin vähäsen... Tulin kiittämään sinua, hyvä veli, vaivoistasi... Rahasta jollet huoli, niin ota edes tämä kapine... Katsohan, hyvä veli... Upea laitos!

Nähtyään taideteoksen asianajaja innostui sanomattomasti.

— Ai, mutta sehän on vasta onnistunut! Hitto vieköön, mitä ne taiteilijat keksivätkin! Ihmeellistä! Ihastuttavaa! Mistä sinä olet nuo ihanat neitokset löytänytkin?

Vuodatettuaan ihastuksensa asianajaja katsahti säikähtyen oveen ja kuiskasi:

— Vie, hyvä veli, lahjasi pois. En minä voi sitä ottaa...

— Mikset?... pelästyi lääkäri.

— No sentähden, että... Täällä käy minun äitini ja asiatuttavani... ja palvelijanikin tähden hävettäisi...

— Ei, ei, ei... Älä kieltäydykään!... puheli lääkäri viittiloiden käsillään. Se olisi sikamaista sinun puoleltasi! Noin taiteellinen teos... katsohan... siinä on liikuntaa... henkevyyttä... Ei sanaakaan enää! Sinä loukkaat minua!

— Jospa olisi edes viikunanlehtiä ripustettu eteen...

Mutta lääkäri viittiloï käsillään kahta kauheammin ja pakeni Yhovin asunnosta. Tyytyväisenä, kun oli saanut lahjan käsistään, hän ajoi kotiin.

Hänen mentyään asianajaja katseli kynttelikköä, kosketteli sitä joka puolelta sormillaan ja, niinkuin lääkärikin, oli ajatella päänsä puhki ratkaistessaan kysymystä: mitä oli lahjalla tehtävä?

“Onhan se kaunis kapine”, tuumaili hän. “Vahinko olisi heittää se pois, mutta sopimatonta on sitä luonaankaan pitää. Parasta on, että lahjoitan sen jollekulle... Niin, vienpä sen tänä iltana huvinäyttelijä Shashkinille. Se velikululta pitää tuollaisesta, ja tänäänhän on sitä paitsi hänen lahjanäytäntönsä...”

Tuumasta toimeen. Illalla ojennettiin huolellisesti kääritty kynttelikkö huvinäyttelijä Shashkinille. Pitkin iltaa hyökkäsi Shashkinin pukuhuoneeseen herroja ihailemaan lahjaa... Koko ajan kuului pukuhuoneesta hevosen hirnuntaa muistuttavaa naurun rähäkkää. Jos joku näyttelijättäristä uskalsi Shashkinin ovelle kysymään: “Saako tulla?” niin heti kuului sisältä Shashkinin käheä ääni:

— Ei, ei, siskoseni! En ole pukeutunut!

Näytännön loputtua Shashkin tavan takaa kohautteli olkapäitään ja levitteli käsiään päivitellen:

— Minne minä tuon vietävän kalun työnnän? Että pitikin nyt asua yksityishuoneistossa! Ja käyhän luonani näyttelijättäriä! Jospa se olisi valokuva, jonka voi pistää pöytälaatikkoon!

— Myökää se, herra Shashkin, neuvoi parturi, joka paraikaa paljasti huvinäyttelijän päätä peruukeista. Etukaupungissa asuu muuan eukko, joka ostaa vanhoja pronssiteoksia... Kun ajatte sinne, niin kysykää Smirnovaa... Hänet tuntee jokainen.

Shashkin seurasikin neuvoa...

Pari päivää myöhemmin lääkäri Koshelkov istui työhuoneessaan tutkien hartaasti, sormi otsalle painettuna, sappihappoa. Yhtäkkiä ovi aukeni ja sisään syöksyi Sasha Smirnov. Hän hymyili, säteili ja koko hänen olemuksensa uhkui onnea... Käsissään hän piti jotakin sanomalehteen käärittynä.

— Herra tohtori! hän aloitti hengästyneenä. Kuvitelkaa iloani! Teidän onneksenne meidän onnistui hankkia pari teidän kynttelikönlle... Äiti on niin onnellinen... Ja minä olen äitini ainoa poika... jonka hengen te pelastitte...

Ja syvästä kiitollisuuden tunteesta vavisten Sasha laski kynttelikön lääkärin eteen. Tämä

avasi suunsa aikoen sanoa jotakin, mutta ei sanonutkaan mitään: hänen kielensä ei toiminut.

PARTURISSA

On aamu. Kello ei ole vielä seitsemää, mutta Makar Kusmitsh Blestkinin parturitupa on jo auki. Isäntä, nuori, noin kaksikymmentäkolmevuotias, peseytymätön mies, jonka tukka on vahvasti rasvattu ja puku keikarimainen, siistii huonetta. Oikeastaan siinä ei ole mitään siistimistä, mutta hän on kuitenkin työstään hiestynyt. Mistä pyyhkäisee rätillä, mistä raaputtaa sormella tai kopsahuttaa lutikan seinältä.

Parturitupa on pieni, ahdas, ruokoton. Hirsiseinille liisteröidyt tapetit muistuttavat kyytimiehen vaalennutta paitaa. Kahden himmeän, vetisen ikkunan välissä on kapea, nariseva ovipahanen ja sen ylälaidassa kosteuttaan homehtunut ovikello, joka väräjä ja toisinaan heikosti soikin ilman vähintäkään syytä. Mutta katsokaahan tuota kuvastinta, joka tuossa seinällä riippuu! Se vääntää ja kääntää kasvonne kaikkiin suuntiin mitä säälimättömimmällä tavalla! Tuon saman kuvastimen edessä leikataan tukkaa ja ajetaan partaa. Pienellä pöydällä, joka on yhtä pesemätön ja rasvainen kuin Makar Kusmitsh itse, on koko työkalusto: kammat, sakset, partaveitset, hius- ja partavoidetta kopeekan arvosta, ihojauhoa kopeekan arvosta, vahvasti laimennettua hajuvettä kopeekan arvosta. Niin, eipä maksa koko parturitupa viittätoista kopeekkaa enempää.

Oven päältä kuuluu kivulloisen ovikellon kilahdus ja parturitupaan astuu vanhanpuoleinen mies lyhyet turkit yllä ja huopasaappaat jalassa. Hänen päänsä ja kaulansa on käärittynyt naisten shaaliin.

Tulija on Erast Ivanitsh Jagodov, Makar Kusmitshin risti-isä. Hän on joskus palvellut konservatorion vahtimestarina, mutta nyt hän asuu Punaisen lammen [Moskovan pohjoisosassa] luona ja tekee sepän työtä.

— Makarushka, hyvää huomenta, sinä päivänvaloni! sanoo hän Makar Kusmitshille, joka on viehättynyt siistimistyöhönsä.

He suutelevat. Jagodov irroittaa shaalin päänsä ympäriltä, tekee ristinmerkin ja käy istumaan.

— Pitkä on matka! hän valittaa ähkyen. Ei se ole leikkiä... Punaiselta lammelta aina Kalugan portille [Moskovan eteläosassa] saakka.

— Kuinka voitte?

— Huonosti, poikaseni. Lavantautia olen sairastanut.

— Mitä sanotte? Lavantautia!

— Niin, lavantautia. Kokonaisen kuukauden makasin sairaana, luulin jo kuolevani. Sain jo viimeisen voitelunkin. Nyt lähtee tukka. Lääkäri käski leikkauttamaan sen. Sanoi uutta ja lujaa kasvavan tilalle. Ajattelinpa itsekseni että lähden tästä Makarin luo. Mieluimmin

sukulaisen luo kuin jonkun muun. Sukulainen leikkaa paremmin eikä ota maksua. Olihan matka pitkä, se on totta. Mutta mitäs siitä, tulihan kävellyksi.

— Mielelläni leikkaan tukkanne. Olkaa hyvä, tähän!

Makar Kusmitsh kaapaisi jalallaan osoittaen kuvastimen edessä olevaa tuolia. Jagodov käy istumaan ja alkaa katsella kuvaansa. Hän on nähtävästi tyytyväinen siihen: kuvastin näyttää hänelle vääntyneen naaman, kalmukkimaiset huulet, tylpän leveän nenän ja otsan, jossa on kaksi silmää. Makar Kusmitsh peittää vieraansa valkoisella lakanalla, jossa on keltaisia täpliä, ja alkaa kirskutella saksillaan.

— Minä leikkaan siis päänne puti puhtaaksi, kaljuksi, hän sanoo.

— Tietysti. Puhtaaksi kuin tataarin pää, sileäksi kuin pommi. Sitä tiheämmäksi kuuluu tukka sitten kasvavan.

— Mitä tädille kuuluu?

— Siinähan se menee, entiseen tapaan. Hän oli äskettäin majurin rouvan luona auttamassa synnytystä. Ruplan sai siitä hyvästä.

— Vai ruplan. Pitäkäähän korvaanne!

— Kyllä pidän... Katso ettet haavoita. Ai, koskee. Sinä kiskot hiuksia päästäni.

— Ei se mitään. Sitä ei voi meidän työssämme välttää. Entä kuinka Anna Erastovna jaksaa?

— Niin, tyttäreni? Hyvin vain. Hän on aina menossa. Viime viikolla, keskiviikkona, kihlasimme hänet Sheikinin kanssa. Mikset tullut meille silloin?

Sakset herkesivät kirskumasta. Makar Kusmitsh laskee kätensä alas ja kysyy peloissaan:

— Kenet te kihlasitte?

— Annan.

— Kuinka se on mahdollista? Kenen kanssa?

— Prokofi Petrovitsh Sheikinin kanssa. Hänen pikku tädillään on taloudenhoitajattaan paikka Slatoustenskajakadun varrella. Aika sievä nainen. Me olemme kaikki hyvin iloisia ja kiitollisia Jumalalle. Viikon kuluttua ovat häät. Tule silloin meille, niin pidämme hauskaa.

— Niinkö asia siis on, Erast Ivanovitsh? — puhuu kalpea Makar Kusmitsh ihmetellen ja olkapäitään kohautellen. — Mutta kuinka se voi olla mahdollista? Se on... se on mahdotonta! Onhan Anna Erastovna... minähän... minähän pidin hänestä ja aioin... Kuinka se on käynyt päinsä?

— Niin se vain on käynyt. Päätimme ja kihlasimme. Hän on kelpo mies.

Kylmä hiki nousee Makar Kusmitshin kasvoille. Hän laskee sakset pöydälle ja alkaa pyyhkiä nenää kouraansa.

— Aikomukseni oli... hän toistaa. Se on mahdotonta, Erast Ivanitsh! Minä... minä rakastan häntä ja olen tarjonnut hänelle sydämeni... Ja tätikin lupasi... Olenhan minä aina kunnioittanut teitä kuin omaa isääni... ja leikannut tukkanne aina ilmaiseksi... Olen aina

ollut ystävällinen teitä kohtaan, ja kun isäni kuoli, saitte minulta sohvan ja kymmenen ruplaa, joita ette ole vielä takaisin antanut. Muistatteko?

— Miksen muistaisi! Muistanhan minä. Mutta mikä olet sinä sulhaseksi, Makar? Ethän sinä mikään sulhanen ole! Ei rahaa, ei virkaa, ammatti mitätön...

— Onko Sheikin sitten rikas?

— Sheikin on erään ammattikunnan jäsen ja hänellä on puolentoista tuhannen ruplan takaus. Niin on. Eikä siinä enää puheet auta, sillä tehty on tehty. Kyllä se nyt peruuttamatta pysyy, hyvä Makar. Mutta etsi itsellesi toinen morsian... onhan niitä tyttöjä maailmassa. Leikkaahan jo! Mitä siinä seisot?

Makar Kusmitsh vaikenee ja seisoo liikkumatta, vetää sitten taskustaan nenäliinan ja alkaa itkeä.

— No mitä niitä joutavia suremaan! — lohduttaa Erast Ivanitsh. — Heitä jo mielestäsi! Itkeä tuhertaa kuin mikä akka! Leikkaa nyt toinenkin puoli päätäni ja itke sitten. Ota sakset!

Makar Kusmitsh ottaa sakset, katselee niitä hetken aikaa mitään ajattelematta ja pudottaa ne pöydälle. Hänen kätensä vapisevat.

— En voi! hän sanoo. En voi nyt... voimani ovat lopussa! Onneton olen! Ja onneton on Anna Erastovnakin! Me rakastimme toisiamme, lupauduimme toisillemme, mutta pahat ihmiset erottivat meidät sääliittä. Menkää matkoihinne, Erast Ivanovitsh! Minä en voi sietää teitä!

— No sitten palaan huomenna takaisin, hyvä Makar. Huomenna kai leikkaat loputkin.

— Hyvä on.

— Rauhoitu nyt vain. Tulen sitten huomenna varhain aamulla.

Toinen puoli Erast Ivanitshin päätä on leikattu puti puhtaaksi, niin että hän on kuin pakkotyöläinen. Onhan kiusallista jäädä sellaiseksi, mutta minkä sille mahtaa. Hän käärii päänsä ja kaulansa shaaliin ja lähtee parturituvasta.

Jäätyään yksin Makar Kusmitsh istuu ja itkeä tillittää hiljaa.

Jo varhain seuraavan päivän aamulla tulee Erast Ivanitsh takaisin.

— Mitä haluatte? kysyy Makar Kusmitsh häneltä kylmästi.

— Leikkaahan, hyvä Makar, pääni valmiiksi. Puoli päätä jäi vielä kesken.

— Olkaa hyvä ja maksakaa ensin. Ilmaiseksi en leikkaa.

Sanaakaan sanomatta Erast Ivanitsh lähtee matkoihinsa. Vielä tänäkin päivänä on hänen tukkansa toisella puolella päätä pitkää, toisella lyhyttä. Tukan leikkuuta maksua vastaan hän pitää ylellisyytenä ja siksi hän yhä odottaa, että leikattu puoli päätä kasvaisi toisen tasalle. Siinä asussa hän tyttärensä häissäkin huvitteli.

HERRA POSTIMESTARIN LUONA

Me hautasimme tuonaan vanhan postimestarimme, herra Sladkopertsevin, nuoren vaimon. Kätkeytyämme kaunottaren maan poveen me esi-isäimme tavan mukaan palasimme vainajan asuntoon, herra postimestarin luo, “muistelemaan” vainajaa.

Kun pannukakut oli tuotu pöytään, alkoi leskivanhus itkeä katkerasti ja sanoi:

— Kuinka punaposkisia nuo pannukakut ovat, ihan kuin vaimo vainajani posket. Ja niin sieviä sitten!

— Niin, myönsivät toiset, teidän vaimonne oli todellakin kaunotar...
Kerrassaan mallikelpoinen nainen!

— Niin oli, niin oli... Jokainen, joka hänet näki, ihmetteli... Mutta hyvä herrasväki, minä en rakastanut häntä hänen kauneutensa enkä hyvän sydämensä tähden. Nämä kaksi ominaisuutta ovat luontaisia kaikille naisille ja verraten tavallisia tässä maailmassa. Minä rakastin häntä erään toisen henkisen ominaisuuden tähden. Rakastin vainajaa — suokoon Jumala hänelle taivaan ilot — siitä syystä, että hän, vaikka olikin vilkas ja leikkisä, oli kuitenkin miehelleen uskollinen. Hän oli uskollinen minulle huolimatta siitä, että oli ainoastaan kahdenkymmenen vuoden ikäinen, kun minä sitä vastoin kohta täytän kuusikymmentä. Hän oli uskollinen minulle, ukolle!

Diakonipappi, joka aterioi kanssamme, ilmaisi merkitsevällä yskähdyksellä epäilyksensä.

— Te ette usko, vai kuinka? kääntyi leski hänen puoleensa.

— No eipä nyt juuri, etten uskoisi... sai diakoni neuvottomana sanotuksi, mutta muuten...
Nuoret rouvat ovat nykyään liian... tuota noin... rendez-vous, sauce, provincial...

— Te epäilette, mutta minä voin näyttää sen toteen. Minä ylläpidin hänen uskollisuuttaan erilaisin, niin sanoakseni strategisoin keinoin, joten hän oli ikäänkuin linnoitettu. Tämän viisaan menettelyni johdosta vaimoni ei voinut pettää minua ainoassakaan tapauksessa. Minä käytin viekkautta suojellakseni aviovuodettani. Minä tiedän tehoavat sanat, niin — äläpäs, rauhassa saan nukkua mitä uskollisuuteen tulee...

— Mitkä ihmeen sanat ne ovat sitten?

— Aivan yksinkertaiset. Minä levitin kaupungilla ilkeän huhun. Te olette sen varmaankin kuulleet. Sanoin jokaiselle: “Minun vaimoni Aljona on suhteissa poliisimestari Ivan Alekseits Salihvatskin kanssa.” Ne sanat tepsivät. Eipä uskaltanut yksikään seurustella Aljonan kanssa, sillä poliisimestarin viha piti loitolla. Kun näkivät vaimoni, niin kyllä pötkivät matkoihinsa, jottei poliisimestari vain mitään pahaa voisi heistä ajatella. He-he-he! Sen piikkipartaisen epäjumalan kanssa kun tekemisiin joudut, niin ei pidä sinulla enää ilon päivää oleman. Puolisen tusinaa protokollia hän tuossa tuokiossa kyhää pelkästään rikkomuksista terveystähtöjä vastaan. Sattuu esimerkiksi näkemään sinun kissasi kadulla, niin protokollan tekee, niinkuin kissa muka olisi mikään irrallaan kuljeksiva nautaeläin.

— Eikö vaimonne siis ollutkaan suhteissa poliisimestarin kanssa? kysyimme ihmetellen.

— Ei, se oli vain minun viekkauttani... He-he-he!.. Niin, niin, te nuoret miehet, enkö

vetänytkin teitä kaikkia nenästä? Sehän siinä niin lystikästä olikin!

Seurasi parisen minuuttia kestävä äänettömyys. Me istuimme sanaakaan hiiskumatta ja harmittelimme ja häpesimme sitä, että tuo lihava, punanenäinen ukko oli niin sukkelasti petkuttanut meitä.

— No, Jumala suokoon, että joutuisitte uusiin naimisiin! murahti diakoni.

IHANA VANDA

Ihana Vanda eli, kuten hänen nimensä oli passissa, kunniallinen kansalainen Nastasia Kanavkina oli juuri päästetty sairaalasta. Hän ei ollut vielä koskaan ollut niin vaikeassa asemassa kuin nyt: asunnotta ja rahatta. Miten olla? Ensi työkseen hän läksi panttilainakonttoriin ja panttasi siellä turkoosikivellä koristetun sormuksensa — ainoan arvoesineensä. Sormuksesta annettiin rupla, mutta — mitä ruplalla ostat? Et saa sillä muodikasta lyhyttä nuttua, et korkeata hattua, et kuparinruskeita puolikenkiä ja ilman näitä esineitä Vanda tunsu itsensä ikäänkuin alastomaksi. Hänestä tuntui siltä, etteivät ainoastaan ihmiset, vaan vieläpä hevoset ja koiratkin katselivat häntä ja hänen pukunsa yksinkertaisuutta. Ja Vanda ajatteli vain pukeutumista, kysymys siitä, mitä hän söisi ja missä viettäisi yönsä, ei huolestuttanut häntä nimeksikään.

“Jospa tapaisin nyt jonkun tutun miehen...” ajatteli hän. “Ottaisin häneltä rahaa... Minulta ei yksikään kiellä, sillä...”

Mutta tuttuja miehiä ei näkynyt. Illalla heitä ei ole vaikea tavata “Renaissancesa”, mutta sinne ei päästetä tässä yksinkertaisessa puvussa ja ilman hattua. Mitä tehdä? Pitkän aikaa tuskiteltuaan, kun käveleminen, istuskeleminen ja ajatteleminen jo alkoi kyllästyttää, Vanda päätti koettaa viimeistä keinoa: poiketa suorastaan jonkun tutun miehen luo hänen kotiinsa ja pyytää rahaa.

“Mutta kenen luokse menisin?” tuumi hän. “Mishkan luo ei sovi mennä, hän on perheellinen... Se punapartainen ukko on paraikaa virassaan...”

Vandan mieleen muistui hammaslääkäri Finkel, kristinuskoon kääntynyt juutalainen, joka noin kolme kuukautta sitten oli lahjoittanut hänelle rannerenkaan ja jonka päähän Vanda kerran illallisilla saksalaisessa klubissa oli kaatanut lasillisen olutta. Hän ilostui nyt sanomattomasti, kun muisti tämän Finkelin.

“Hän antaa varmaan, jos vain on kotona...” ajatteli Vanda mennessään.

“Mutta jollei hän anna, niin lyön siellä kaikki lamput rikki.”

Kun hän saapui hammaslääkärin ulko-oven eteen, hän oli jo selvillä siitä, miten hän menettelisi: hän juoksee nauraen portaita ylös, rientää samaa menoa lääkärin työhuoneeseen ja vaatii kahtakymmentäviittä ruplaa... Mutta kun hän oli soittamaisillaan ovikelloa, tämä suunnitelma ikäänkuin itsestään katosi mielestä. Vanda alkoi arkailla ja tuli levottomaksi, mitä hänelle ei ollut koskaan vielä tapahtunut. Hän oli rohkea ja kursailematon vain juopuneessa seurassa, mutta nyt, yllään yksinkertainen puku ja tehtävänänsä tavallinen avunpyyntö, hän tunsu itsensä araksi ja sorretuksi. Häntä hävetti ja peloitti.

“Ehkä hän on unohtanut minut...” ajatteli Vanda uskaltamatta soittaa ovikelloa. “Ja kuinka voin mennä hänen luokseen tällaisessa puvussa? Niinhän olen kuin kerjäläinen tai vaivainen...”

Hän soitti epäröiden.

Oven takaa kuului askelia; se oli ovenvartija.

— Onko tohtori kotona? kysyi Vanda.

Nyt hän toivoi, että ovenvartija olisi vastannut “ei”, mutta vastauksen asemesta tämä päästi hänet eteiseen ja auttoi palttoon hänen yltään. Portaat olivat hänen mielestään komeat ja loistavat, mutta kaikesta komeudesta pisti hänen silmäänsä etenkin suuri kuvastin, josta hän näki köyhästi puettun naisen ilman korkeata hattua, ilman muodikasta nuttua ja ilman kuparinruskeita puolikenkiä. Ja Vandan mielestä oli kummallista, että hän häpesi ja menetti kaiken rohkeutensa ja röyhkeytensä nyt, kun hän oli köyhästi puettu ja neulojattaren tai pesijättären näköinen, eikä hän ajatuksissaan nimittänyt itseään enää Vandaksi, kuten ennen, vaan Nastasia Kanavkinaksi...

— Olkaa hyvä! sanoi sisäkkö, joka opasti hänet lääkärin työhuoneeseen. Tohtori tulee kohta... Istukaa.

Vanda istuutui pehmeään nojatuoliin. “Sanon hänelle: antakaa lainaksi!” ajatteli hän. “Sopiihan minun sanoa niin, koska hän tuntee minut. Kunpa vain tuo sisäkkö poistuisi täältä siksi aikaa. Hänen läsnäollessaan on niin vaikea... Miksi hänen pitääkin seistä siinä?”

Noin viiden minuutin kuluttua avautui ovi ja sisään astui Finkel, pitkä, tummaihoinen juutalainen, jolla oli pulleat posket ja muljakkaat silmät. Posket, silmät, vatsa, leveät lanteet — kaikki oli hänestä niin hyvin syötettyä, vastenmielistä, tylyä. “Renaissansessa” ja saksalaisessa klubissa hän oli tavallisesti hauskalla tuulella, tuhlassa paljon rahaa naisten tähden ja sietä kärsivällisesti heidän kujeitaan (esimerkiksi, kun Vanda kaatoi kerran olutta hänen päähänsä, niin hän vain hymyili ja uhkasi sormellaan). Mutta nyt hän oli yrmeän, unisen näköinen, hänen katseensa oli arvokas ja kylmä ja hän pureksi jotakin.

— Mitä asiaa teillä on? kysyi hän katsomatta Vandaan.

Vanda katsoi sisäkköä, jonka kasvoilla oli vakava ilme, Finkelin täysinäistä vartaloa — tämä nähtävästi ei tuntenut häntä — ja punastui...

— Mitä asiaa teillä on? toisti hammaslääkäri ärtyisemmin kysymyksensä.

— Ham... Hammasta pakottaa... mutisi Vanda.

— Vai niin... Mitä hammasta?

Vanda muisti, että eräässä hampaassa oli kolo.

— Oikealla alhaalla... hän vastasi.

— Hm!.. Avatkaa suunne.

Finkel rypisti kulmakarvojaan, pidätti hengitystään ja alkoi tarkastella kipeätä hammasta.

— Koskeeko? kysyi hän kaivaen hammasta jollakin raudalla.

— Koskee... valehteli Vanda. — “Jos minä huomauttaisin,” ajatteli hän, “niin kyllä hän aivan varmaan tuntisi minut... Mutta... tuo sisäkkö! Miksi hän seisoo siinä?”

Niinkuin höyryveturi puhalsi Finkel yhtäkkiä Vandaa päin kasvoja ja sanoi:

— Minä en kehoita teitä paikkauttamaan sitä... Teillä ei ole mitään hyötyä siitä hampaasta enää...

Kaiveltuaan vielä vähäsen hammasta ja tahrittuaan Vandan huulet ja ikenet tupakkaisilla sormillaan hän pidätti taas hengitystään ja pisti suuhun jonkin kylmän esineen... Vanda tunsu yhtäkkiä kauheata kipua, huudahti ja tarttui Finkelin käteen.

— Ei mitään, ei mitään... mutisi hammaslääkäri. Älkää peljätkö... Ei teillä olisi siitä hampaasta kuitenkaan mitään hyötyä ollut. Pitää olla urhoollinen...

Ja verisissä tupakkaisissa sormissa Vanda näki nyt irti kiskotun hampaansa. Sisäkkö astui hänen luokseen ja piti sylkiastiaa hänen suunsa edessä.

— Huuhtokaa kotona suunne kylmällä vedellä... sanoi Finkel, niin kyllä verenvuoto lakkaa...

Hammaslääkäri seisoj hänen edessään kuin henkilö, joka odottaa, että hänet jätettäisiin rauhaan...

— Hyvästi... virkkoi Vanda kääntyen oveen päin.

— Hm!.. Mutta kuka maksaa minulle työstäni? kysyi Finkel leikillisesti.

— Ah, niin... muisti Vanda, punastui ja antoi juutalaiselle ruplan, jonka oli saanut turkoosikivellä koristetusta sormuksestaan.

Astuessaan kadulle Vanda häpesi entistä enemmän, mutta nyt hän ei enää hävennyt köyhyyttään. Hän ei enää huomannut sitä, ettei hänellä ollut korkeata hattua eikä muodikasta päällysnuttua. Hän kulki katua pitkin sylkien verta ja jokainen punainen läiskä puhui hänelle hänen elämästään, huonosta raskaasta elämästä, niistä loukkauksista, joita hänen oli täytynyt sietää ja joita hän saisi sietää huomenna, viikon kuluttua, vuoden perästä, koko ikänsä aina hautaan saakka...

— Kuinka kauheata tämä on! kuiskasi hän. Kuinka kamalaa, hyvä Jumala!

Mutta seuraavana päivänä ihana Vanda tanssi jo "Renaissancesa." Hänen päässään oli suuren suuri punainen hattu, yllään muodikas nuttu ja jaloissaan kuparinruskeat puolikengät. Eräs nuori, Kasanista saapunut kauppias kestitsi häntä.

KAMELEONTTI

Poliisitarkastaja Osthumjelov astuu kauppatorin poikki yllään uusi virkapuku ja kädessään mytty. Hänen jäljessään marssii punatukkainen poliisi kantaen koria, joka on täpö täynnä takavarikkoon otettuja karviaismarjoja. Ympärillä on hiljaista... Torilla ei näy ainoatakaan sielua... Myymäläin ja juomalain avoimet ovet törröttävät alakuloisesti maailmaan kuin nälkäiset kidat; niitten edustalla ei ole edes kerjäläisiä.

— Vai tulet sinä tänne puremaan, kirottu peto! kuulee Osthumjelov yhtäkkiä huudon. Pojat, ottakaa se kiinni! Ei pureminen ole nykyjään luvallista! Ota kiinni! Kuuletkos!...

Kuuluu koiran vingahduksia. Osthumjelov katsoo sinne päin ja näkee koiran kolmella jalalla laukaten ja taakseen vilkuillen juoksevan kauppias Pitshuginin halkopihasta kadulle. Sen jäljessä ryntää mies, jonka liivit on auki ja jonka yllä on tärkkelöity pumpulipaita. Hän juoksee etunojassa koiraan tavoittaen, mutta kompastuu ja kaatuu pitkälleen maahan saaden koiran toisesta takajalasta kiinni. Kuuluu taaskin koiran vingahduksia ja huuto: “Älkää päästäkö karkuun!”

Myymälöistä alkaa näkyä unisia naamoja ja pian, ikäänkuin maasta kasvaen, kokoontuu halkopihan edustalle väkeä.

— Sitä epäjärjestystä, teidän ylhäisyytenne!.. huomauttaa poliisi.

Osthumjelov kääntyy vasemmalle ja astuu väkijoukon luo. Hän näkee yllämainitun miehen seisovan aivan halkopihan portin luona ja oikea käsi kohotettuna näyttävän väkijoukolle veristä sormeaan. Hänen puolihumalaisilla kasvoillaan on ikäänkuin kirjoitettuna: “Kyllä minä sinulle näytän... senkin rakki!” ja sormikin on kuin mikäkin voitonmerkki pystyssä. Osthumjelov tuntee miehen; hän on kultaseppä Hrjukin. Keskellä väkijoukkoa istuu etujalkojaan haarittaen ja koko ruumis vavisten tämän sekamelskan aiheuttaja — nuori kapeakuonoinen vinttikoina, jolla on keltaisia täpliä selässä. Sen vetisistä silmistä kuvastuu pelko ja kauhu.

— Mitäs täällä nyt?... kysyy Osthumjelov tunkeuduttuaan väkijoukon keskelle. Mitä tämä on? Kuka täällä äsken huusi?...

— Kun minä, teidän ylhäisyytenne, tulen ketään häiritsemättä tänne... aloittaa Hrjukin yskien kouraansa — hakemaan puita Mitri Mitritshilta, niin yhtäkkiä karkaa tuo peto syyttä suotta minun sormeeni kiinni... Sentähden minä vaadin vahingonkorvausta, sillä työni on hyvin tarkkaa enkä minä voi ehkä kokonaiseen viikkoon liikuttaa tätä sormeani saati sitten tehdä työtä sillä... Eihän seiso missään laissakaan, teidän ylhäisyytenne, että täytyy antaa koiran purra itseään... Jos noin vain tässä jokainen näykkimään rupee, niin parasta olisi silloin pysyä poissa tästä maailmasta...

— Hm!... Hyvä on... sanoo Osthumjelov arasti rykäisten kurkkuaan ja liikutellen kulmakarvojaan. Hyvä... Kuka on tämän koiran omistaja? Minä en jätä asiaa silleen. Kyllä minä opetan ihmisiä pitämään koiransa kurissa! On aika vihdoin kiinnittää huomio sellaisiin herroihin, jotka eivät tahdo noudattaa määräyksiä! Kun he saavat kerran rakistaan maksaa aika sakon, niin sen minä sanon, että kyllä he sitten tietävät, mitä koirien ja muitten elukkain ympäri juoksenteleminen merkitsee! Näytänpä heille kuin näytänkin!

... Jeldyrin, — tarkastaja kääntyy poliisiin puoleen, — ota selvä, kenen tämä koira on ja tee pöytäkirja! Mutta koira on tapettava! Ja heti paikalla! Se on varmaankin raivohullu... Kenen tämä koira on, kysyn minä? — Kenraali Shigalovin? Hm!.. Jeldyrin, otappas palttoo yltäni... On niin sietämättömän lämmin! Kai siitä kohta sataa... Mutta sitä en saata käsittää, — kääntyy Otshumjelov kultaseppä Hrjukinin puoleen, — kuinka se on voinut sinua purra? Eihän se ylety edes sormeesi saakka? Noin pieni se on ja sinä olet tuollainen hongankolistaja! Luultavasti olet repinyt sormesi jossakin naulassa ja sitten on pähäsi pälkähtänyt panna syy koiran niskaan. Kyllä sinut tunnetaan, lurjus!

— Teidän ylhäisyytenne, hän on aivan varmaan pitänyt sikaria koiran kuonon edessä ja usuttanut sitä, jolloin tämä, tietysti, on puraissut... Hassu mies, teidän ylhäisyytenne!

— Valehtelet, senkin irvihammas! Kun et ole nähnyt, niin älä tule tänne valehtelemaan! — Hänen ylhäisyytensä on viisas herra ja ymmärtää, milloin joku valehtelee tai puhuu omantuntonsa mukaan, niinkuin Jumalan edessä... Jos minä valehtelen, niin tuomitkoon tuomari minut... Hänen laissaan seisoo, että me tähän maailman aikaan olemme kaikki tasa-arvoisia... Ja minulla itselläni on veli, joka on santarmi... jos sen tietää tahdotte...

— Älä siinä nyt enää!...

— Ei tuo sittenkään ole kenraalin koiria... — huomauttaa poliisi syvämielteisesti. — Kenraalilla ei ole tuollaisia. Hänellä on enimmäkseen lintukoiria...

— Tiedättekö sen varmasti?

— Varmasti, teidän ylhäisyytenne...

— Niin, tiedänhän minäkin sen. Kenraalilla on kalliita rotukoiria, mutta tuo on — piru ties mikä! Noin ruma karvaltaan ja pahannäköinen... inhoittava elukka... Kuka viitsiikin pitää tuollaista?!... Kyllä se on typerä! Joutuisipa tuollainen koira Pietariin tai Moskovaan, niin tiedättekö, kuinka sen kävisi? Siellä ei välitetä laista, vaan silmänräpäyksessä — henki pois! Sinä, Hrjukin, olet kärsinyt vahingon, sinun pitää siis vaatia korvausta... Täytyy opettaa heitä! On aika...

— Ehkä se sittenkin on kenraalin koira... aprikoi poliisi itsekseen, mutta äänekkäästi. Eihän sen kuonoon ole kirjoitettu... Äskettäin näin hänen pihallaan tuollaisen.

— Aivan varmaan se on kenraalin! kuuluu ääni joukosta.

— Hm!... Jeldyrin, paneppas palttoo ylleni... Tuuli on käynyt koleaksi... Viluttaa... Vie se, Jeldyrin, kenraalin luo ja kysy sieltä. Sano, että minä olen löytänyt ja lähetin... Ja sano, etteivät päästäisi kadulle. Se on ehkä hyvinkin kallis koira, ja jos jokainen sika alkaa sitä sikarilla kuonoon tökätä, niin ei kestä kauan, ennenkuin se menettää vainunsa. Koira on hento luontokappale... Ja sinä lurjus, laske kätesi alas! Mitä näyttämistä tuossa tyhjässä sormessa on?! Itse olet syypää!..

— Kenraalin kokki menee tuolla... kysytään häneltä... Hei, Prohor! Tulehan tänne, hyvä mies! Katsoppas tuota koiraa... Onko se teidän?

— Kylläpä keksitkin! Eihän meillä ikinä ole tuollaisia ollut!

— Ei siinä ole mitään epäilemistäkään, sanoi Otshumjelov. Se on juoksukoira! Eipä kannata siis asiasta sen kauempaa keskustella... Kun minä sanon, että se on juoksukoira,

niin se on juoksukoira... Ottakaa se hengiltä, siinä kaikki!

— Ei se meidän ole, jatkaa kokki Prohor. Se on kenraalin veljen, joka saapui meille aivan äskettäin. Meidän kenraalimme ei pidä vinttikoirista, mutta hänen veljensä pitää niistä kovasti...

— Onko herra kenraalin veli saapunut kaupunkiin? Vladimir Ivanitsh? kysyy Otshumjelov ja myötätuntoinen hymy leviää hänen kasvoilleen. Hyvänen aika, enhän minä sitä tiennytkään! Hän on kaiketikin saapunut vierailemaan?

— Vierailemaan...

— Hyvänen aika... Tuli kai ikävä herra veljeään... Ja minä kun en sitä tiennyt! Vai hänen koiransa tämä siis on? Sehän on hauska... Ota se Jeldyrin... Se ei ole hullumman näköinen... Ja niin vikkelä,... Yhtäkkiä oli puraissut tuota miestä sormeen! Ha-ha-ha?... No... miksikäs se noin vapisee? Rrr... Rr... Se taitaa olla vihainen, tuo pikku paholainen...

Kokki Prohor kutsui koiran luokseen ja poistui sen kanssa halkopihan luota. Väkijoukko nauraa hohottaa Hrjukinille.

— Kyllä minä sinulle pian näytän! — uhkaa Otshumjelov häntä ja kääriytyneenä viittaansa jatkaa matkaa kauppatorin poikki.

HOTELLISSA

— Kuulkaa, isäntä! — huusi huoneessa N:o 47 asuva vihasta punoittava ja räiskähtelevä everstinrouva Nashatyrina hotellin isännälle. Antakaa minulle toinen huone, muuten minä lähden tästä kirotusta hotellista iäksi päiviksi! Tämä on kuin mikä luola! Minulla on täysikasvuisia tyttäriä ja täällä kuulee yöt päivät vain iljettävyiksi puhuttavan! Mitä se sellainen on? Yöt ja päivät! Toisinaan laskettaa mies tuolla seinän takana sellaista roskaa, että ihan täytyy korvat sulkea. Puhuu kuin issikka! Onpa hyvä, etteivät minun tyttäreni siitä toki mitään ymmärrä, sillä muuten ei auttaisi muu kuin juosta kadulle... Nyt paraikaakin kuuluu se siellä mörisevän! Voitte itse kuunnella!

— Mutta minäpä muistan, veli hyvä, vielä paremman jutun, kuului matala käheä ääni viereisestä huoneesta. Muistatko luutnantti Drushkovia? No niin, tämä sama Drushkov lennätti kerran biljardipallon nurkkaan ja nosti samalla tapansa mukaan jalkansa korkealle ilmaan... Yhtäkkiä kuului Rrrr! Luultiin ensin, että hän oli reväissyt veran halki biljardipöydältä, mutta kun tarkemmin katsottiin, olivat hänen housunsa hajonneet! Niin korkealle oli se peto potkaissut, ettei enää eheää saumaa löytynyt! Ha-ha-haa! Ja siinä oli naisiakin läsnä... muitten muassa sen viinalle löyhkäävän aliluutnantti Okurinin rouva... Okurin raivostui, kun hän kehtasi käyttäytyä niin säädyttömästi hänen rouvansa läsnäollessa? Mutta sana sanasta... tunnethan sinä meikäläiset!... Okurin lähettää sekundanttinsa Drushkovin luo, mutta tämä ei ollutkaan tyhmä, vaan vastasi... ha-ha-ha... vastasi: “Älköön lähettäkö minun luokseni sekundanttejaan, vaan sen räätälin luo, joka on neulonut minun housuni. Räätälihän tässä on vikapää!” Ha-ha-ha!...

Lilja ja Miia, everstinrouvan tyttäret, jotka istuivat ikkunan luona tukien pulleita poskia pienillä nyrkeillensä, loivat vetistyneet silmänsä alas ja punastuivat.

— Nyt sen kuulitte! jatkoi rouva Nashatyrina kääntyen hotellin isännän puoleen. Ja tämä ei ole mielestänne mitään? Minä olen everstin rouva, hyvä herra! Minun mieheni on sotapäällikkö. Minä en salli, että melkein minun läsnäollessani joku vosikka puhuu mokomia ruokottomuuksia!

— Armollinen rouva, hän ei ole vosikka, vaan kapteeni Kikin... Hän on aatelissukua...

— Jos hän on siinä määrin unohtanut aatelisen syntyperänsä, että puhuu kuin vosikka, niin hän ansaitsee sitäkin suurempaa ylenkatsetta! Sanalla sanoen, älkää jutelko liikoja, vaan suvaitkaa ryhtyä toimenpiteisiin!

— Mutta mitä minä sille mahdan, armollinen rouva? Te yksin ette valita, vaan kaikki valittavat. Mutta mitä minä voin hänelle tehdä? Jos astun hänen huoneeseensa ja kehoitan häntä olemaan siivosti sanoen: “Hannibal Ivanovitsh! Pelätkää toki edes Jumalaa! Tämä on hävytöntä!” niin hän heti uhkaa minua nyrkillä ja huutaa: “Tahdotko selkääs?!” tai jotain siihen tapaan. Se on kerrassaan inhoittavaa! Herättyään aamulla hän saattaa alusvaatteissaan — suokaa anteeksi — lähteä ujostelematta kävelemään pitkin käytävää. Milloin taas saattaa juovuspäissään siepata revolverinsa ja ruveta ampumaan seiiniin. Päivällä hän ajaa viinaa nahkaansa ja yöllä pelaa korttia kuin vimattu... Ja kortinpeluu päättyy usein tappeluun... Minua ihan toisten vieraitten tähden hävettää hänen käytöksensä!

— Miksette sano irti mokomaa heittiötä?

— Ei häntä savuttamallaakaan saa lähtemään! Kolmen kuukauden vuokran hän on meille jo velkaa, mutta me emme enää hänen velastaankaan välittäisi, jos vain pääsisimme hänestä eroon... Onhan hänet tuomittu lähtemään huoneestaan. Mutta hän on vedonnut ylempiin oikeuslaitoksiin ja pitkittää asiaa sillä tavoin... Surullista se vain on! Ja millainen mies hän on! Nuori, kaunis, lahjakas... Kun hän on selvällä päällä, niin ei sen parempaa ihmistä ole. Tässä eräänä päivänä hän ei maistanut tippaakaan ja koko päivän istui siivosti kotona kirjoitellen kirjettä vanhemmilleen.

— Niitä surkuteltavia vanhempia! huohti everstin rouva.

— Niin... surkuteltavia tosiaankin... Eipä olisi hauskaa, jos oma poika noin huonosti eläisi. Kaikki haukkuvat häntä, kaikista hotelleista käsketään lähtemään pois eikä kulu yhtäkään päivää, ettei häntä mainittaisi johonkin häväistysjuttuun sekaantuneena. Surullista!

— Vaimo parka! huohti everstinrouva.

— Hän on, armollinen rouva, vaimoton. Jos hän yksinkin ehjin nahoin selviää tämän maailman menosta, niin kiittäköön Jumalaa!...

Everstinrouva rupesi astelemaan pitkin huonetta.

— Naimatonko, sanoitte? kysyi hän.

— Niin naimaton, armollinen rouva.

Everstinrouva jatkoi astelemistaan ja ajatteli kotvan aikaa.

— Hm!... Naimaton... puhui hän ajatuksissaan. Hm!... Lilja ja Miia, älkää istuko ikkunan edessä — siellä vetää! Mikä vahinko! Mies on nuori ja niin turmeltunut. Ja onkos se ihme, kun ei hänellä ole hyvää hoitoa... Ei ole äitiä, joka... Ei vaimoa... Niinhän se on... Olkaa niin hyvä, — jatkoi everstinrouva ystävällisesti, kun oli hetken aikaa jotakin miettinyt, — ja menkää hänen luokseen pyytämään minun nimessäni, että hän ei suvaitsisi puhua niin vapaasti... Sanokaa: everstinrouva Nashatyrina pyysi... Ja sanokaa, että asun tyttäreni kanssa; n:ssa 47... että olen saapunut maatilaltani...

— Kyllä sanon.

— Sanokaa siis: everstinrouva tyttärineen. Tulkoon sitten pyytämään anteeksi... Me olemme päivällisen jälkeen aina kotona. Ah, Miia, sulje ikkuna!

— Mitä te, äiti, välitätte moisesta irstailijasta? kysyi Lilja pitkäveteisesti isännän poistuttua. Kylläpä löysitte kenet kutsua vieraaksi! Juopon, räyhääjän!

— Ah, älä puhu, ma chère!... Te puhutte aina noin ja... ja siinä nyt istutte! Olkoon hän millainen hyvänsä, ei häntä silti pidä halveksia... Jokaisella rikkaruohollakin on merkityksensä tässä maailmassa... Kuka tietää, huohti everstinrouva huolekkaasti, ehkä tässä on teidän kohtalonne kysymyksessä. Pukeutukaahan nyt joka tapauksessa...

MIKÄ ILO

Oli sydänyö.

Innostuneena, tukka pystyssä, syöksyi Dmitri Kuldarov vanhempainsa asuntoon ja juoksi yhtä painoa huoneitten läpi. Vanhemmat olivat paraikaa menossa levolle. Sisar oli jo vuoteessa ja luki erään romaanin viimeistä sivua. Veljet, jotka olivat lukiolaisia, nukkuivat.

— Mistä sinä nyt? ihmettelivät vanhemmat. Mikä sinun on?

— Oh, älkää kysykö! Sitä en olisi odottanut. Enpä totta tosiaan olisi sitä odottanut! Se on... se on kerrassaan uskomatonta!

Dmitri räjähti nauramaan ja istahti nojatuoliin, sillä niin onnellinen hän oli, ettei pysynyt pystyssä omilla jaloillaan.

— Se on uskomatonta! Ette saata kuvitellakaan! Sisar hypähti vuoteestaan ja heitettyään peitteen ylleen meni veljensä luo. Lukiolaiset heräsivät.

— Mikä sinun on? Sinä olet niin kummallisen näköinenkin.

— Se on ilosta kaikki, äiti hyvä? Nyt tuntee koko Venäjä minut! Koko Venäjä! Ennen ainoastaan te tiesitte, että tässä maailmassa elää muuan kolleegiregistraattori Dmitri Kuldarov, mutta nyt koko Venäjä sen tietää! Hyvä Jumala!

Dmitri ryntäsi seisoalleen, juoksi pitkin huoneita ja istuutui sitten taas.

— Mitä sitten on tapahtunut? Puhu järkevästi!

— Te elätte kuin villit eläimet, ette lue sanomalehtiä ettekä seuraa aikaanne, ja sanomalehdissä on kuitenkin niin paljon ihmeellisiä asioita! Jos jotakin tapahtuu, heti kaikki tiedetään, mikään ei voi pysyä salassa! Kuinka minä olen onnellinen! Hyvä Jumala! Sanomalehtiinhän painetaan vain kuuluisista henkilöistä, ja nyt ovat sinne minustakin painaneet!

— Mitä sinä?... Mihin?...

Isä kalpeni. Äiti loi katseensa jumalankuvaan ja teki ristinmerkin. Lukiolaiset kiipesivät sängystä ja loikkasivat lyhyissä yöpaidoissaan vanhemman veljensä luo.

— Niin juuri! Minusta on painettu sanomalehtiin! Nyt tuntee koko Venäjä minut! Kuulkaahan, äiti, pankaa tämä numero talteen, niin saamme sitä tulevaisuudessa lueskella. Katsokaa!

Dmitri veti sanomalehden taskustaan, ojensi sen isälleen ja osoitti sormellaan kohtaa, joka oli merkitty sinisellä värikynällä.

— Lukekaa!

Isä pani silmälasit nenälleen.

— No, lukekaa nyt!

Äiti katsoi taas jumalankuvaan ja teki ristinmerkin. Isä yski ja alkoi lukea: "29 päivänä

joulukuuta kello 11 illalla kolleegiregistraattori Dmitri Kuldarov”...

— Näettekö nyt? Eteenpäin!... “kolleegiregistraattori Dmitri Kuldarov, astuessaan ulos Pienen Sepänkadun varrella Kosihinin talossa sijaitsevasta olutanniskelusta ja ollen päihtynyt”...

— Niin olin ja Semjon Petrovitsh myöskin... Kaikki on tarkoin kerrottu. Jatkakaa! Eteenpäin! Kuunnelkaa nyt!

... “ja ollen päihtynyt kompastui ja kaatui Durykinin kylästä Juhnovskin kihlakunnasta kotoisin olevan vosikan, Ivan Drotovin, hevosen alle. Säikähtynyt hevonen juoksi Kuldarovin yli ja veti hänen ylitsensä reenkin, jossa istui toisen gildin moskovalainen kauppias Stepan Lukov. Sitten se läksi laukkaamaan katua pitkin, kunnes eräs talonmies sai sen kiinni. Kuldarov, joka oli tajuttomassa tilassa, vietiin poliisiasemalle, jossa häntä tutkittiin. Isku jonka hän oli saanut takaraivoonsa”...

— Aisa sattui siihen, isä. Eteenpäin! Lukekaa eteenpäin!

... “jonka hän sai takaraivoonsa, ei liene vaarallinen. Tapahtumasta on tehty pöytäkirja. Haavoittuneelle on toimitettu lääkärinapua...”

— Määrättiin hautomaan takaraivoa kylmillä kääreillä. Uskotteko nyt? Koko Venäjä sen kohta tietää! Antakaa tänne!

Dmitri otti lehden, käänsi sen kokoon ja pisti taskuunsa.

— Juoksenpa tästä Makarovien luo ja näytän heille... Ja sitten pitää vielä näyttää Ivanitskeille ja Natalia Ivanovnalle ja Anisim Vasilitshille... Pitää rientää! Hyvästi.

Dmitri pani virkalakin päähänsä ja juoksi iloiten ja riemuiten kadulle.

ALBIONIN TYTÄR

Sievät vaunut, joissa oli kautsukkiset likasuojuukset, samettiset istuimet ja lihava ajuri, ajoivat tilanomistaja Grjabovin talon eteen. Vaunuista hypähti kihlakunnan aatelisseuran esimies Feodor Andreitsh Otsov, jonka uninen lakeija vastaanotti eteisessä.

— Onko herrasväki kotona? kysyi esimies.

— Ei ole. Rouva läksi lasten kanssa vieraisiin ja herra on mamsellin kanssa ongella. Aamusta saakka ovat siellä ongiskelleet.

Otsov tuumaili hetken aikaa ja läksi sitten joen rantaan etsimään Grjabovia. Hän löysikin hänet noin parin virstan päästä kotoa, joen rannalta. Katsellessaan alas jyrkältä törmältä hän huomasi Grjabovin istuvan siellä onkimassa ja riemastui löydöstään aika lailla. Grjabov, suurikasvuinen, lihava mies, jolla oli tavallista isompi pää, istui hiekalla jalat turkkilaiseen tapaan ristissä alla ja pitkä onkivapa kädessä. Hattu oli takaraivolla, kaulavaate siirtynyt sivulle. Hänen vieressään seisoj pitkä, laiha englannitar, jolla oli nuppumaiset äyriäissilmät ja suuri linnunnenä, joka muuten oli pikemmin koukun kuin nenän kaltainen. Hänen yllään oli valkoinen musliinipuku, jonka läpi hänen laihat, keltaiset olkapäänsä hohtivat. Kullanvärisestä vyöstä riippui pieni kultainen kello. Englannitar onki myöskin. Heidän ympärillään vallitsi haudan hiljaisuus. Molemmat olivat yhtä liikkumattomat ja tyynet kuin joki, jonka pinnalla heidän ongenkohonsa kelluivat.

— Halu on hyvä, mutta onni poissa! nauroi Otsov. Terve, Ivan Kusmitsh!

— Aaa!... Sinäkö se oletkin?... virkkoi Grjabov kääntämättä päätään ja siirtämättä silmäänsä ongenkohosta. Tulit tänne?

— Niinkuin näet... Ja sinulla on yhä nuo entiset kujeesi! Et ole voinut heittää niitä?

— Hitto vieköön, kun olen koko päivän aina aamusta saakka tässä ongiskellut... Huono on kalaonni tänään. Ei ole tullut päätäkään ei minulle eikä tuolle pöpölle tuossa vieressä. Tässä olemme istuneet ja istuneet jos kuinka kauan, mutta ei ole yhtäkään vietävää näkynyt! Eikä auta tässä paha puhekaan!

— Heitä hiiteen mokomat vehkeet! Lähdetään ennemmin koettamaan, miltä viina maistuu!

— Odotahan... Ehkä saammekin vielä jotakin. Illan tullen kala syö tavallisesti paremmin. Niin, veli hyvä, aamusta saakka olen istunut tässä! On ollut niin surkean ikävä, ettei sitä saata sanoin selittää. Mahtoi se olla itse paholainen, joka minut tähän onkeen sai tarttumaan. Minä tiedän, että tämä on joutavaa hommaa, mutta tässä pitää minun vain istua! Istun kuin mikä lurjus, kuin pakkotyöläinen ja tuijotan hölmönä tuohon veteen! Heinäntekoon pitäisi lähteä, mutta minä vain ongiskelen kaloja. Eilen piti itse piispa jumalanpalveluksen Haponjevossa, mutta ei tullut sinnekään lähdettyä, kun täällä tuon sterletin kanssa istuskelin... tuon noidan tuossa...

— Mutta... oletko sinä järkesi menettänyt? kysyi Otsov vilkuen hämillään

englannittareen. Haukut naista päin silmiä...

- Hyväinen aika, eihän se ymmärrä rahtuakaan venettä. Hauku tai kehu — se on hänestä yhdentekevä! Mutta katsoppas sen nenää! Ihan pyörryttää, kun sitä katsoo! Päiväkaudet istumme täällä yhdessä, mutta eipä hän suvaitse sanaakaan virkkaa! Seisoo siinä kuin kummitus ja töllistää tuonne veteen.

Englannitar haukotteli, muutti madon ja viskasi ongensiiiman veteen.

— En saata olla ihmettelemättä, veli hyvä! jatkoi Grjabov. Kymmenen vuotta on tuo pöllöpää ollut Venäjällä eikä osaa edes sanaakaan meidän kieltämme!... Kun meidän ylhäiset naisemme matkustavat Englantiin, niin kohtahan he oppivat jonkun verran englantia solkkaamaan, mutta tuo... Piru heidät periköön! Katsohan sen nenää!

— Herkeä jo... Sopimatonta... Miksi sinä noin naista ahdistat?

— Ei hän ole nainen, vaan neiti... Sulhasistahan tuo vain haaveilee, hiton nukke. Hän löyhkää ikäänkuin lahonneelle. Minä vihaan häntä! En voi välinpitämättömästi katsoa häneen. Kun hän vain vilkaisee minuun, niin heti kouristaa minua niin kummasti, kuin olisin loukannut kyynärpäätäni hermoja. Mutta hänkin onkii mielellään. Katsohan: onkii täynnä pyhää hartautta! Halveksien katsoo kaikkea... Seisoo siinä tuntien olevansa ihminen, luomakunnan herra. Ja tiedätkö mikä hänen nimensä on? Se lausutaan: Uilka Tsharlsovna Tfais! Hyi!... eihän sitä voi ääntääkään!

Englannitar, kuultuaan nimensä mainittavan, käänsi nenänsä Grjaboviin päin ja mittaili häntä ylenkatseellisella silmäyksellä. Grjabovista hän siirsi silmäyksensä Otsoviin ja valoi hänetkin ylenkatseella. Ja kaiken tämän hän teki ääneti, arvokkaasti, hitaasti.

— Näitkö? kysyi Grjabov nauraa hohottaen. Siinä sait! Saakeli soikoon! Mutta lasten tähden täytyy pitää tuota tritonia. Jollei olisi lapsia, niin enpä päästäisi häntä kymmentä virstaa lähemmäksi taloani... Nenäkin on kuin haukan... Ja vartalo? Tuo mykkä nukke on minusta aivan kuin suuren suuri naula, jonka mielelläni löisin maan sisään. Odotappas... Nyt nyppää...

Grjabov hyppäsi pystyyn ja kohotti onkensa. Siima pingottui... Grjabov nykäisi vielä pari kertaa, mutta koukku ei irtaantunut.

— Kiinni on tarttunut! sanoi hän rypistäen kulmakarvojaan. Kiviin kaiketi... Hitto vieköön!

Kärsimätön ilme nousi Grjabovin kasvoille. Raskaasti hengittäen, liikehtien hermostuneesti ja mutisten kirouksia hän alkoi nykiä siimasta. Mutta nykimisestä ei ollut mitään hyötyä. Grjabov kalpeni.

— Surkeata! Pitää kaiketi mennä veteen.

— Heitä sinne!...

— Ei... en heitä... Näin illan tullen kala syö hyvin... Tulipa tästä nyt koko komissiooni, Herra paratkoon! Veteen pitää mennä. Niin pitää! Jospa sinä sentään tietäisit, kuinka ikävää on riisuutua! Että pitääkin tuo englannitar tuossa oleman!... Hänen läsnäollessaan on niin ilkeätä riisuutua! Onhan hän sentään nainen!

Grjabov heitti hatun ja kaulavaatteen yltään.

— Miss... e-e-e... — hän kääntyi Albionin tyttären puoleen. — Miss “Tfais!” Je vous prie... Kuinka pitää minun sinulle sanoa, jotta sinä ymmärtäisit? Kuulkaa... tuonne! Menkää tuonne! Kuulitko?

Englannitar katsoi Grjaboviin ylenkatseellisesti ja päästi nenä-äänien.

— Mitä? Ettekö ymmärrä? Mene tuonne kun sinulle sanotaan! Minun pitää riisuutua! Mene tuonne! Tuonne!

Grjabov nyki missiä hihasta ja osoitti pensaita: mene tuonne pensaitten taa piiloon. Englannitar sanoi nopeasti pitkän englantilaisen lauseen liikuttaen energisesti kulmakarvojaan. Tilanomistajat hytkähtelivät ja hätkähtelivät tuskissaan.

— Ensi kerran eläissäni kuulen hänen äänensä... Eihän siinä ole hullumpi sointu... Mutta ei vain ymmärrä meitä! Mitä pitää minun hänelle tehdä.

— Heitä hiiteen, niin lähdemme kulauttamaan ryypyn sen asian päälle!

— Ei, ei... nyt syö hyvin... illalla... Mikä tässä auttoi? Onpa tämä koko komissiooni! Täytyy hänen nähtensä riisuutua...

Grjabov heitti nutun ja liivin yltään ja istuutui hiekalle vetämään saappaita jalastaan.

— Kuulehan, Ivan Kusmitsh, virkkoi esimies nauraa hohottaen kämmeneensä. Tämä on, hyvä ystäväni, peräti naurettavaa, tämä on ihan pilantekoa!

— Kuka käski hänen olla ymmärtämättä? Se on heille opiksi, senkin muukalaiset!

Grjabov veti jalastaan saappaat, housut, riisui alusvaatteet yltään ja oli Aatamin puvussa. Otsov piteli vatsaansa; hän punastui sekä naurusta että hämistä. Englannitar liikutteli kulmakarvojaan ja räpäytteli silmiään... Hänen huulillaan oli ylpeä, ylenkatseellinen hymy.

— Pitää jäähdytellä, sanoi Grjabov läimäytellen lanteitaan. Sanoppas, Feodor Andreitsh, miksi minun rintaani joka kesä ilmaantuu rohtumaa?

— Mene toki heti veteen tai peitä itsesi jollakin! Nauta!

— Hävetköön nyt kerran, mokomakin... sanoi Grjabov ja tehtyään ristinmerkin painui veteen. Prr... kylmää on vesi.. Katsohan kuinka liikuttelee kulmakarvojaan! Eipäs mene vain pois... Hän seisoo joukon yläpuolella! He-he-he!... Ei pidä meitä edes ihmisinä!

Astuttuaan polvia myöten veteen ja ojennettuaan kookkaan vartalonsa hän räpäytteli merkitsevästi silmää ja virkkoi:

— Nyt hän ei olekaan kotonaan Englannissa!

Missi muutti kylmäverisesti toisen madon koukkuun, haukotteli ja viskasi siiman veteen. Otsov kääntyi pois päin. Grjabov kasti itsensä, irroitti koukun ja kömpi ylös vedestä hampaiden lyödessä loukkua. Kahden minuutin kuluttua hän istui jo pukeutuneena rantahiekalla ja onki taas kärsivällisesti.

SINOTSHKA

Joukkue metsästäjiä oli yöpynyt pieneen talonpoikaismajaan ja loikoili paraikaa äskettäin korjatuilla heinillä. Kuu paistoi ikkunasta sisään hanurin surullinen soitto kuului kyläraitilta, heinien tuoksu oli huumaavaa, mutta hieman pahanhajuista. Metsästäjät juttelivat koirista, naisista, ensi lemmestä, metsänriistasta. Kun oli kerrottu kaikki mitä tutuista rouvista tiedettiin ja sen lisäksi vielä satakunta juttua, niin lihavin metsästäjistä, joka pimeässä näytti heinäruolta ja joka puhui täyteläisellä äänellä kuin esikuntaupseeri, haukotteli kuuluvasti ja aloitti:

— Eihän ole mitään olla rakastettu: neitosehan ovat luodut rakastamaan meitä miehiä. Mutta onko teistä, hyvät herrat, kukaan ollut vihattu, vihattu intohimoisesti, riivatusti? Onko kukaan teistä saanut kokea äärimmäistä vihaa? Onko?

Vastausta ei kuulunut.

— Eikö kukaan? kysyi matala ääni. Mutta minäpä olen ollut vihattu. Nuori, kaunis neitonen on minua vihannut, ja juuri hänessä olen minä voinut tarkata ensi vihan tuntomerkkejä. Ensi vihan, hyvät herrat, sillä se oli juuri jotakin aivan päinvastaista kuin ensi lempi. Muuten, se mitä minä nyt aion kertoa, tapahtui niin kauan sitten, etten minä silloin vielä käsittänyt rakkautta enkä vihaakaan. Minä olin silloin kahdeksanvuotias, mutta se on aivan sivuseikka, sillä tyttö on tässä päähenkilö eikä poika. No niin, kuulkaahan siis. Eräänä kauniina kesäiltana ennen auringon laskua minä ja minun opettajattareni Sinotshka, joka oli sangen rakastettava ja runollinen olento ja äskettäin päättänyt tyttökoulun, istuimme lastenkamarissa opiskellen. Sinotshka katseli hajamielisesti ikkunaan ja sanoi:

— Niin. Me hengitämme happea keuhkoihimme. Mutta sanohan nyt, Petja, mitä me hengitämme ulos?

— Hiilihappoa, sanoin minä katsoen samoin ikkunaan.

— Niin, myönsi Sinotshka. Mutta kasvit päinvastoin ottavat ilmasta hiilihappoa ja hengittävät ulos happea. Hiilihappo on sangen vaarallista kaasua. Napolin läheisyydessä on niisanottu Koiraluola, jossa on hiilihappoa. Jos sinne päästää koiran, niin se kuolee.

Tämä onneton Koiraluola lähellä Napolia on kuin mikä kemiallinen viisauden merkki, jota edemmäksi ei yksikään kotiopettajatar rohkene mennä. Sinotshka piti aina innokkaasti luonnontieteinen puolta, mutta kemiasta hän tuskin tiesi muuta kuin tämän luolan.

Sinotshka käski minua toistamaan. Minä toistin. Hän kysyi, mikä horisontti on. Minä vastasin. Mutta pihalla, meidän märehtiessämme horisontista ja luolasta, isäni teki lähtöä metsästämään. Koirat ulisivat, hevoset nostelivat kärsimättömästi jalkojansa ja veikistelivät ajajalle, palvelijat kantoivat rattaille kaikenlaista matkaa varten. Näitten rattaitten vieressä oli toiset, joihin äitini ja sisareni nousivat ajaakseen Ivanitsheille nimipäiville. Kotiin jäimme vain minä, Sinotshka ja vanhin veljeni — ylioppilas, jonka hampaita pakotti. Te saatatte kuvitella minun harmiani ja ikävääni!

— Mitä me siis hengitämme? kysyi Sinotshka katsoen ikkunaan.

— Happea.

— Niin, ja horisontiksi sanotaan paikkaa, jossa maa ja taivas näyttävät yhtyvän...

Nyt lähtivät rattaat liikkeelle; isä edellä ja äiti jäljessä tyttärineen. Minä näin kuinka Sinotshka otti taskustaan pienen kirjeen, puristi sitä kovasti, painoi ohimoaan vasten, punastui ja katsahti kelloon.

— Niin, muistakaa nyt, sanoi hän, Napolin läheisyydessä on niin sanottu Koiraluola... — ja loi taas silmäyksen kelloon ja jatkoi, — jossa maa ja taivas näyttävät yhtyvän...

Tyttö parka käveli tuskissaan pitkin huonetta ja katsahti vähän väliä kelloon. Tunnin loppuun oli vielä runsaasti puoli tuntia.

— Nyt laskuoppi, sanoi hän raskaasti hengittäen ja lehteillen vapisevin käsin esimerkkikirjaa. Laskekaa esimerkki N:o 325; minä... tulen kohta takaisin...

Hän meni ulos. Kuulin, kuinka hän juoksi portaita alas ja näin sitten ikkunasta hänen vaaleansinisen pukunsa vilahtavan pihan yli ja katoavan pikkuportista puutarhaan. Hänen hätäiset liikkeensä, palavat poskensa ja levottomuutensa saivat minut juonittelemaan. Minne hän riensi ja miksi? Viisas kun luulin olevani, niin ajattelin asiaa hetkisen ja ymmärsin kaikki: hän juoksi puutarhaan syömään vattuja tai ottamaan kirsikoita, käyttäen hyväkseen minun ankarain vanhempieni poissaoloa! Jos niin kerran on, niin saakeli soikoon, lähdenpä minäkin syömään vähän kirsikoita! Minä heitin laskuesimerkkikirjan ja juoksin puutarhaan. Menin kirsikkapuitten alle, mutta häntä ei näkynytkään siellä. Kierrettyään vatukon, karviaismarjapensaat ja vartian kojun hän näkyi menevän lammelle päin, kalpeana, säpsähtäen pienintäkin risahdusta. Minä hiivin hänen jäljessään ja näen, hyvät herrat, vanhimman veljeni Sashan seisovan lammen rannalla kahden vanhan raidan paksujen runkojen välissä. Veljeni kasvojen ilmeestä ei voi päätellä, että hänen hampaitaan pakottaisi. Hän katsoo lähenevään Sinotshkaan ja koko hänen olentonsa aivankuin hohtaa onnesta. Mutta Sinotshka, ikäänkuin häntä ajettaisiin Koiraluolaan ja pakotettaisiin hengittämään hiilihappoa, lähestyy häntä astuen verkalleen, hengittäen raskaasti, pää kenossa... Kaikesta saattaa huomata, että hän ensi kertaa eläessään menee kohtaamaan lemmittyään. Nyt Sinotshka astuu veljeni luo... Puolisen minuuttia he katsovat ääneti toisiinsa, ikäänkuin eivät uskoisi omia silmiään. Sitten jokin voima työntää Sinotshkaa selkään, hän laskee kätensä Sashan olkapäille ja painaa päänsä hänen rinnalleen. Sasha nauraa, jupisee hajanaisia sanoja ja tulisesti rakastuneen nuorukaisen kömpelyydellä painaa molemmat kämmenensä Sinotshkan pään päälle. Ilma, hyvät herrat, on mitä ihanin... Kunnas, jonka taa aurinko laskee, molemmat raidat, vihreät rannat, taivas — kaikki tämä yhdessä Sashan ja Sinotshkan kera kuvastuu lammen tyyneen pintaan. On aivan hiljaista. Saraheinää kasvavalla nurmella lentää kirjavanaan miljoonia perhosia, joilla on pitkät tuntosarvet, ja kauempana puutarhan takana ajetaan karjaa kotiin. Sanalla sanoen: vaikka maalaisit taulun.

Kaikesta siitä, mitä näin, ymmärsin vain sen, että Sasha ja Sinotshka suutelivat. Se on sopimatonta, ajattelin. Jos äiti saa sen tietää, niin heidän käy huonosti. Tuntien jonkinlaista häpeätä minä palasin takaisin lastenkamariin odottamatta kohtauksen loppua. Sitten otin esimerkkikirjani ja aloin laskea. Mutta ajatukseni karkasivat muualle. Kasvoilleni levisi voittoisa hymy. Oli niin hauskaa tietää heidän salaisuutensa ja sitä paitsi huvitti se, että milloin hyvänsä voisin näyttää toteen, että sellaiset auktoriteetit kuin Sasha ja Sinotshka

eivät hekään osaa käyttäytyä täysin mallikelpoisesti. Nyt he ovat minun vallassani ja heidän autuutensa on riippuvainen minun jalomielisyydestäni. Kyllä minä sen heille näytän!

Kun olin mennyt levolle, tuli Sinotshka tapansa mukaan lastenkamariin katsomaan, etten ollut nukkunut riisuutumatta ja unohtanut lukea iltarukousta. Minä katselin hänen kauniita, onnellisia kasvojaan ja hymyilin. Salaisuus ei antanut minulle rauhaa, vaan pyrki ilmoille. Täytyi saada huomauttaa siitä ja nauttia vaikutuksesta.

— Minäpä tiedän! sanoin hymähtäen. — Hi-hi!

— Mitä sitten?

— Hi-hi! Minä näin kuinka te ja Sasha suutelitte siellä suurten raitojen alla. Minä läksin perässänne ja näin kaikki...

Sinotshka vavahti, sävähti punaiseksi ja hämmästyen minun huomautuksestani istahti tuolin laidalle, jolla oli vesilasi ja kynttilä.

— Minä näin, kuinka te... suutelitte... toistin minä hihittäen ja nauttien hänen hämmästyksestään. Ahaa! Minäpä sanon äidille!

Arkaluontoinen Sinotshka katsoi tutkivasti minuun ja tultuaan vakuutetuksi, että minä todella tiesin kaikki, tarttui epätoivoisesti käteeni ja alkoi vapisevalla äänellä mutista:

— Petja, se on alhaista... Minä rukoilen teitä, Jumalan tähden... Olkaa kuin mies... älkää puhuko kenellekään... Kelpo ihmiset eivät vakoile... Se on alhaista... rukoilen teitä...

Tyttö parka pelkäsi kuin ruttoa minun äitiäni, joka oli hyväntahtoinen, mutta ankara nainen. Minun hymyilevä naamani ei voinut olla häiritsemättä hänen ensi lempeään, niin puhdasta ja runollista kuin se olikin. Te saatatte siis arvata, millainen hänen mielentilansa oli. Minun tähteni hän ei nukkunut koko yönä ja aamulla tullessaan teetä juomaan oli hänen silmäinsä alla siniset kaaret... Tavatessani teen juotuaani Sashan en voinut olla hymähtämättä ja kehaisematta:

— Kyllä minä tiedän! Minä näin kuinka sinä eilen suutelit Sina neitiä!

— Senkin tolvana!

Hän ei ollut yhtä arka kuin Sinotshka ja siksipä ei minun huomautukseni tehnyt häneen samaa vaikutusta. Se yllytti minua yhä enemmän. Koska Sasha ei pelästynyt, niin hän ei nähtävästi usko, että minä näin ja tiedän kaikki. Mutta odotappas, kyllä minä sinulle näytän!

Opettaessaan minua ennen päivällistä Sinotshka ei katsonut minuun; hän änkytteli hiukan ja toisteli sanoja. Sen sijaan, että olisi peloitellut, hän koetti kaikin tavoin mielistellä minua, antaen minulle parhaita arvosanoja eikä kertonut isälle minun kujeitani. Minä käytin mieleni mukaan hyväkseni hänen salaisuuttaan: en lukenut läksyjäni, kävelin luokkahuoneessa käsilläni ja puhuin sopimattomuuksia. Sanalla sanoen, jos sillä lailla olisin jatkanut tähän päivään saakka, niin minusta olisi tullut etevä sirkustaiteilija. Kului viikko. Salaisuus kiusasi minua kuin tikku silmässä. Mieleni teki, kävi sitten miten hyvänsä, saada laverrella salaisuudesta ja nauttia vaikutuksesta. Ja kerran päivällispöydässä, kun meillä oli paljon vieraita, minä hymähdin typerästi, katsoin luihusti Sinotshkaan ja sanoin:

— Kyllä minä tiedän... Hi-hi! Minä näin...

— Mitä sinä tiedät? kysyi äiti.

Minä katselin vieläkin luihummin Sinotshkaan ja Sashaan. Olisittepa nähneet, kuinka tyttö lensi punaiseksi ja kuinka vihaisen silmäyksen Sasha iski minuun! Minä pureskelin kieltäni enkä sanonut sen enempää. Sinotshka kalpeni vähitellen, puri hampaitaan eikä syönyt enää mitään. Samana päivänä iltaluvun aikana minä huomasin Sinotshkan kasvoissa suuren muutoksen. Ne näyttivät ankarammilta, kylmemmiltä, ikäänkuin marmorisilta, ja hänen silmänsä katsoivat niin kummallisesti minua suoraan kasvoihin. Kautta kunniani, en ole edes ajokoirilla niiden saavuttaessa suden nähnyt milloinkaan niin julmia, hävityksenhaluisia silmiä! Minä ymmärsin niitten ilmeen mainiosti, kun hän kesken lukua yhtäkkiä puri kuuluvasti hampaitaan ja sähisi niitten välitse:

— Minä vihaan! Oi, jospa te, inhoittava, iljettävä olento tietäisitte, kuinka minä vihaan teitä! Kuinka vastenmielistä on katsoa teidän kerittyä päätänne, teidän rumia, töröttäviä korvianne!

Mutta samassa hän säikähti ja sanoi:

— En minä teille puhunut... Se oli eräästä näytelmäosasta...

Sitten yöllä näin, kuinka hän astui vuoteeni ääreen ja tuijotti kauan minua kasvoihin. Hän vihasi intohimoisesti eikä voinut enää elää ilman minua. Hänen täytyi saada katsoa minun vihattua naamaani.

Kerran, muistan sen varsin hyvin, oli ihana kesäilta, nurmet tuoksuivat, oli hiljaista, kuu kumotti. Minä kuljin lehtokäytävää pitkin ajatellen kirsikkahilloa. Yhtäkkiä astuu kalpea ihana Sinotshka eteeni, tarttuu käteeni ja alkaa huohottaen selittää:

— Oi kuinka minä vihaan sinua! En soisi kenellekään niin paljon paha kuin sinulle! Ymmärrä se! Minä tahdon, että sinä ymmärtäisit sen!

Ajatelkaahan: kuutamot, kalpeat, vihaa säkenöivät kasvot, hiljaisuus... Ensin se huvitti minua ja minä kuuntelin hänen puhettaan, katsoin häntä silmiin, mutta sitten minua alkoi pelottaa, minä huudahdin ja juoksin suinpäin sisälle.

Minun mielestäni oli paras valittaa äidille asiasta. Ja minä valitin, kertoen tietysti siitä, kuinka Sasha ja Sinotshka suutelivat. Mutta minä olin tyhmä enkä tiennyt, mitä siitä seurasi, muuten olisin pitänyt koko suutelemisen omana salaisuutenani. Äiti, kuunneltuaan mitä kerroin, suuttui ja tiuskaisi:

— Sinun ei tarvitse puhua sellaisesta, sinä olet vielä lapsi... Mutta kuitenkin, mikä huono esimerkki lapsille!

Minun äitini ei ollut ainoastaan hyväntahtoinen, vaan johdonmukainenkin. Jottei hän nostaisi häväistysjuttua, hän ei heti erottanut Sinotshkaa toimestaan, vaan se tapahtui vähitellen, järjestelmällisesti, niinkuin säädyllisiä, mutta sietämättömiä ihmisiä yleensä erotetaan toimesta. Muistan, että kun Sinotshka läksi meiltä pois, niin hänen viimeinen katseensa, jonka hän taloon loi, oli suunnattuna siihen ikkunaan, jonka edessä minä istuin. Vakuutan teille, että vielä tänäkin päivänä muistan tuon katseen.

Sinotshkasta tuli pian veljeni vaimo. Hän on Sinaida Nikolajevna, jonka te tunnette. Minä tapasin hänet senjälkeen, kun olin jo junkkari. Vaikka Sinotshka kuinka olisi koettanut, hän ei mitenkään voinut olla minussa, viiksikkäässä junkkarissa tuntematta tuota vihattua Petjaa eikä käyttäytynyt minua kohtaan sukulaisen tavoin... Ja yhä vieläkin, huolimatta hyväntahtoisesta kaljusta päällelläni, pienestä pyöreähköstä vatsastani ja nöyrästä ulkomuodostani, hän aina vain katsoo minuun kierosti eikä tunne olevansa oikein kotonaan, milloin ikinä tulenkin veljeäni tervehtimään. Kaikesta päättäen on viha yhtä unohtumaton kuin rakkauskin... Mutta kuulkaahan: Kukko laulaa jo! Hyvää yötä!

MURHENÄYTELMÄ

— Pavel Vasilitsh, eräs nainen tahtoo tavata teitä, ilmoitti Luka. Hän on odottanut jo kokonaisen tunnin...

Pavel Vasilitsh oli juuri syönyt aamiaista. Kuultuaan että muuan nainen odotti häntä, hän rypisti naamaansa ja sanoi:

— Menköön hiiteen! Sano, etten jouda.

— Mutta Pavel Vasilitsh, hän on käynyt täällä ainakin viisi kertaa pyrkimässä puheille. Sanoo välttämättä tahtovansa tavata... Melkeinpä itkee.

— Hm... No, olkoon menneeksi, käske hänet työhuoneeseeni.

Pavel Vasilitsh veti hätäilemättä nutun ylleen, otti toiseen käteensä kynän, toiseen kirjan ja tekeytyen sen näköiseksi kuin hänellä olisi kova kiire, astui työhuoneeseensa. Siellä häntä jo odotti vieras, suuri lihava nainen, jolla oli punakat, pyöreät kasvot ja silmälasit nenällä. Hän oli jotakuinkin arvokas näöltään ja pukeutunut sangen silmiinpistävästi (hänellä oli turnyyri ja korkea hattu, jossa oli punertava lintu). Huomattuaan isännän hän katsoa muljautti kulmainsa alta ja pani kätensä ristiin kuin rukoiltaessa.

— Te ette tietenkään muista minua, aloitti nainen korkealla, mutta miehekkäällä äänellä huomattavasti levottomana. Minulla... minulla oli ilo tulla tuntemaan teidät Hrutskien luona... Minun nimeni on Murashkina...

— A-a-a... mm... Istukaa! Mitä asiaa teillä on?

— Nähkääs... minä... minä... jatkoi nainen istuutuen ja käyden yhä levottomammaksi. Te ette muista minua... Nimeni on Murashkina... Nähkääs minä ihailen teidän neroanne ja luen aina nautinnolla teidän kirjoituksianne... Älkää luulko, että imartelen, — Jumala varjelkoon minua siitä, — lausun vain totuuden... Minä luen aina kaiken, mitä te kirjoitatte! Osaksi ei kirjaileminen ole minullekaan aivan vierasta, tarkoitan, tietysti... en uskalla sanoa olevani kirjailijatar, mutta... kuitenkin... onhan minunkin korteni lisänä keossa. Minä olen julaissut kolme lastenkertomusta — te ette suinkaan ole lukenut niitä — olen venäjäntänyt useita teoksia ja... ja minun veli vainajani oli aikanaan "Djelo"-lehden avustajia.

— Vai niin, vai niin... Entä mitä asiaa teillä on?

— Nähkääs... (Murashkina loi katseensa alas ja punastui). Minä tunnen teidän neronne... teidän mielipiteenne, Pavel Vasiljevits, ja tahtoisin tietää tai oikeammin... pyytää neuvoa... Minun täytyy teille tunnustaa, pardon pour l'expression, että olen onnellisesti synnyttänyt murhenäytelmän, ja tahtoisin nyt ennenkuin lähetän sen sensuuriin kuulla teidän lausuntoinne siitä.

Murashkina kaivoi hermostuneesti, kuin pyydykseen joutunut lintu, vaatteitaan ja veti esiin ison paksun vihon.

Pavel Vasilitsh piti vain omista kirjoituksistaan, mutta toisten tuotteet, joita hän luki ja kuunteli, vaikuttivat häneen kuin tykin suu, joka on suunnattu suoraan vasten hänen

naamaansa. Huomattuaan vihon hän pelästyi ja riensi sanomaan:

— Hyvä on, jättäkää se vain tänne... minä luen...

— Pavel Vasiljevitsh! sanoi Murashkina heikosti, nousi seisomaan ja pani kätensä ristiin. Minä tiedän, teillä on kiire... joka hetki on teille kallis ja minä tiedän, että te paraikaa hengessänne lähetätte minut hiiteen, mutta olkaa hyvä ja antakaa minun lukea teille murhenäytelmäni heti... Olkaa niin ystävällinen!

— Se olisi minusta erittäin mieluista... ällistyi Pavel Vasiiitsh, mutta armollinen... neiti, minulla on kova kiire... Minä... minun täytyy tuossa paikassa matkustaa.

— Pavel Vasiljevitsh! pääsi Murashkinan rinnasta ja kyyneleet täyttivät hänen silmänsä. Pyydän teitä uhrautumaan!... Minä olen julkea, tunkeileva, mutta olkaa te jalomielinen! Huomenna matkustan Kasaniin ja sentähden tahtoisin tänään kuulla teidän mielipiteenne murhenäytelmästäni. Suokaa minulle puoli tuntia kallista aikaanne... puoli tuntia vain! Rukoilen teitä!

Pavel Vasiiitsh oli holtiton kuin riepu eikä voinut kieltäytyä. Kun hän luuli huomaavansa, että neiti Murashkina tuossa paikassa hyrähtää itkemään tai lankeaa polvilleen, hän joutui hämilleen ja murahti hajamielisesti:

— No niin, olkaa hyvä... minä kuuntelen... Puoli tuntia, olkoon menneeksi...

Murashkina huudahti iloisesti otti hatun päästään ja istuuduttuaan alkoi lukea. Aluksi hän luki siitä kuinka lakeija ja sisäkkö siivotessaan loistavaa vierashuonetta juttelivat pitkälti Anna Sergejevna neidistä, joka on rakennuttanut koulun ja sairashuoneen pitäjäläisille. Lakeijan poistuttua sisäkkö puhui yksikseen siitä, että oppi on valoa, mutta oppimattomuus pimeyttä; sitten neiti Murashkina lähetti lakeijan vierashuoneeseen kertomaan pitkässä yksinpuhelussa kenraalinrouvasta, joka tyttärensä vakuutuksista välittämättä on hommassa naittaa tämän eräälle rikkaalle kamarijunkkarille ja jonka mielestä täydellinen sivistymättömyys on kansan pelastus. Sitten, kun sisäkkö oli poistunut, ilmaantui neiti itse ilmoittamaan katsojalle, ettei hän ole nukkunut koko yönä, vaan on ajatellut Valentin Ivanovitshia, köyhän opettajan poikaa, joka vaivojaan säästämättä auttaa sairasta isäänsä. Valentin on tutkinut kaikkia tieteitä, mutta ei usko ystävyttä eikä rakkautta olevan olemassakaan, ei tiedä, mikä on elämän päämäärä, ja toivoo kuolemaa, ja sentähden täytyy hänen, neidin, pelastaa hänet.

Pavel Vasilitsh kuunteli ja muisteli kaihomielin sohvaansa. Hän katseli kiukkuisesti Murashkinaa, tunsu kuinka tämän miehekäs korkea ääni jyskytti hänen rumpukalvojaan, ei ymmärtänyt mitään ja ajatteli:

“Piru sinut periköön!... Tässä täytyy minun kuunnella sinun lorujasi!!... Ja olenko minä syypää siihen, että sinä olet kirjoittanut murhenäytelmän? Herra varjele, mikä paksu vihko? Surkea juttu!”

Pavel Vasilitsh loi katseen väliseinään, jolla hänen rouvansa kuva riippui, ja muisti, että rouva käski hänen ostaa ja tuoda muassaan maalle viisi arssinaa nauhaa, yhden naulan juustoa ja jauhetta hampaiden puhdistusta varten.

“Kun en vain olisi kadottanut nauhanpätkää, jonka sain malliksi”, ajatteli hän. “Mihin minä sen paninkaan? Kai se on sinisen nutun taskussa... Kylläpä ovat kärpäset ennättäneet

pilkuttaa vaimoni muotokuvan. Pitää käskeä palvelijatarta puhdistamaan lasi...

Kahdestoista kohtaaus kuuluu olevan menossa, pian siis päättynee ensimmäinen näytös. Ei suinkaan tuo mölliäinen jaksa näin kuumalla sen enempää? Söisi kernaammin kylmää kalaa ja nukkuisi kellarissa, sen sijaan että kirjoittaa murhenäytelmiä...”

— Eikö teidän mielestänne tämä yksinpuhelu ole hiukan liian pitkä? kysyi Murashkina yhtäkkiä katsoen ylös.

Pavel Vasilitsh ei ollut kuunnellut yksinpuhelua. Hän hämmästyi ja sanoi sellaisella sävyllä kuin ei neiti Murashkina, vaan hän itse olisi kirjoittanut tuon yksinpuhelun:

— Ei, ei lainkaan... Kyllä se on hyvin...

Murashkina säteili onnesta ja jatkoi lukemistaan:

— *Anna*: Analyysi on teihin syöpynt. Te olette liian aikaisin lakannut elämästä sydämen vaatimusten mukaan ja uskonut itsenne järjen haltuun. — *Valentin*: Mitä on sydän? Se on anatominen käsite. Minä en myönnä, että se olisi mikään sopimuksenmukainen termi kaikelle sille, mitä tunteiksi sanotaan. *Anna* (hämillään): Entä rakkaus? Tokkohan se on mikään ideain assosiatsioonin hedelmä? Sanokaa avosydämisesti: oletteko koskaan rakastanut? *Valentin* (katkerasti): Älkää repikö auki vanhoja, vielä arvettumattomia haavoja. (Lyhyt vaitiolo). Kuinka te tulitte sitä ajatelleeksi? — *Anna*: Minusta näyttää siltä kuin te olisitte onneton.

Kuudennentoista kohtauksen aikana Pavel Vasilitsh haukotteli ja loksautti huomaamatta niinkuin koira, kun se saa karpäsen kiinni. Hän säikähti ensin siitä syntynyttä ääntä, mutta salatakseen sen tekeytyi liikutetuksi ja tarkkaavaksi.

“Seitsemästoista kohtaaus... Koskahan loppuu?...” ajatteli hän. “Hyvä Jumala! Jos tätä kidutusta kestää vielä kymmenen minuuttia, niin huudan poliisia... Sietämätöntä!”

Mutta nyt, vihdoinkin, neiti alkoi lukea nopeammin ja kuuluvammin, koroitti ääntään ja lausui: “Väliverho!”

Pavel Vasilitsh huoautti kevyesti ja rupesi nousemaan seisolleen, mutta Murashkina käänsi samassa lehden ja jatkoi:

— Toinen näytös. Näyttämö kuvaa kylänraittia. Oikealla koulu, vasemmalla sairashuone. Jälkimmäisen portailla istuu talonpoikia.

— Suokaa anteeksi... keskeytti Pavel Vasilitsh. Montako näytöstä on kaikkiaan?

— Viisi, vastasi Murashkina ja ikäänkuin peläten, että kuulija karkaisi, jatkoi heti nopeasti. Koulurakennuksen ikkunassa seisoo Valentin. Näyttämön perällä näkyy, kuinka kyläläiset kantavat tavaroitaan kapakkaan.

Ikäänkuin kuolemaan tuomittuna ja vakuutettuna siitä, ettei hän saa armahdusta, Pavel Vasilitsh ei enää odottanutkaan loppua, ei toivonut mitään, koetti vain estää silmiään painumasta kiinni ja säilyttää tarkkaavaisen ilmeensä. Se aika, jolloin neiti on lukenut murhenäytelmänsä loppuun ja lähtee pois, näytti hänestä niin kaukaiselta, ettei hän sitä edes ajatellut.

— Tru-tu-tu-tu... soi hänen korvissaan Murashkinan ääni. Tru-tu-tu... Shshsh...

“Minä unohdin ottaa soodaa...” ajatteli hän. “Mistä minä?... Niin, soodasta... Minulla on kaikesta päättäen vatsakatarri... Ihmeellistä: Smirnovski juo kaikki päivät viinaa eikä hänellä ole katarria... Joku lintu lensi ikkunalle... Varpunen...”

Pavel Vasilitsh koetti kaikin voimin estää silmiään painumasta kiinni, haukotteli avaamatta suutaan ja katseli Murashkinaa. Tämä sumeni hänen silmissään, alkoi huojua, muuttui kolmipäiseksi, nojasi päällään kattoon...

— *Valentin*: Ei, antakaa minun lähteä... — *Anna* (pelästyy): Miksi? — *Valentin* (syrjään): Hän kalpeni! (Annalle). Antakaa minun olla selittämättä syitä. Minä kuolen pian ettekä te saa tietää niistä. — *Anna* (vaitiolon jälkeen): Te ette saa lähteä...

Murashkina alkoi paisua, laajeni suunnattoman suureksi ja sulautui työhuoneen harmaaseen ilmaan; hänen liikkuva suunsa vain näkyi. Sitten hän yhtäkkiä muuttui pieneksi kuin pallo, heilui ja eteni pöydän kanssa huoneen peränurkkaan...

— *Valentin* (pitäen Annaa sylissä): Sinä olet herättänyt minut kuolleista, osoittanut minulle elämän päämäärän! Sinä olet luonut minut uudesti niinkuin keväinen sade heräävän maan! Mutta... se on jo myöhäistä, myöhäistä! Minun rintaani kalvaa parantumaton tauti...

Pavel Vasilitsh hytkähti ja tuijotti samein silmin Murashkinaan. Hetken aikaa hän katsoi silmäänsä räpäyttämättä, ikäänkuin hän ei olisi mitään käsittänyt...

— Yhdestoista kohtaaus. Samat, parooni ja poliisipäällikkö todistajain kanssa. *Valentin*: Viekää minut! — *Anna*: Viekää minut myöskin! Minä rakastan häntä, rakastan enemmän kuin elämää! — *Parooni*: Anna Sergejevna, te unohdatte, että täten saatatte isänne perikatoon...

Murashkina alkoi taas paisua... Tuijottaen villisti häneen, Pavel Vasilitsh nousi, päästi luonnottoman äänen rinnastaan, sieppasi pöydältä raskaan paperipainon ja unohtaen itsensä iski sillä voimainsa takaa Murashkinaa päähän...

— Köyttäkää ja viekää minutkin!... Minä tapoin hänet! huusi Pavel Vasilitsh sisään hyökkäävälle palvelijattarelle.

Oikeus tuomitsi hänet syyntakeettomana vapaaksi.

KYLLÄ NAISTEN KELPAA

Kenraaliluutnantti Sapupyriniä haudattiin. Vainajan asunnolle, jossa hautajaismusiikki soi ja komentosanat kajahtivat, kokoontui joka puolelta joukoittain kansaa katsomaan hautajaismenoja. Niiden joukossa, jotka riensivät paikalle katsomaan, kuinka ruumista kannetaan ulos, olivat virkamiehet Probkin ja Svistkov, kumpikin rouvansa kanssa.

— Ei pitemmälle! pysäytti heidät poliisipäällikönapulainen, jolla oli hauskat, sympaattiset kasvopiirteet, kun he astuivat esteketjun luo. Ei pitemmälle! Pyydän peräytymään, vähäisen! Hyvä herrasväki, emme mahda sille mitään! Pyydän peräytymään! Muuten, naiset saavat kyllä mennä... olkaa hyvä, mesdames, mutta te, hyvät herrat, ei millään muotoa...

Probkinin ja Svistkovin rouvat ihan punastuivat poliisipäällikönapulaisen odottamatonta hyväntahtoisuutta ja pujahtivat ketjun läpi, mutta heidän miehensä jäivät elävän muurin taa ja alkoivat tarkastella jalka- ja ratsuvartioväen selkiä.

— Pääsivät läpi! virkkoi Probkin katsoen kateellisena, melkeinpä vihaisena eteneviä rouvia. Mikä erinomainen onni pitääkin noilla pitkätukkaisilla oleman! Miehet eivät saa milloinkaan nauttia sellaisia etuoikeuksia kuin naiset. Ja mitä on rouvissamme sitten niin erinomaista? Tavallisia ennakkoluuloisia naisia, uskallan sanoa, ja kuitenkin heidät päästettiin menemään. Mutta meitä, vaikka olisimme valtioneuvoksia, meitä ei vain päästetä.

— Mitä kummia te juttelette, hyvät herrat! sanoi poliisiapulainen katsoen nuhtelevasti Probkiniin. Teidät jos päästetään, niin heti rupeatte tungskelemaan ja häiritsemään hyvää järjestystä; nainen ei hienotunteisena ryhdy koskaan sellaiseen?

— Kyllä kai! kiivastui Probkin. Nainen on aina joukossa ensimmäisenä tunkeilemassa. Mies seisoo paikallaan ja katsoo yhteen kohtaan, mutta nainen harittaa käsiään ja sysää milloin sinne milloin tänne, jottei hänen pukunsa rutistuisi. Ei kannata puhuakaan! Naisten ei tarvitse suorittaa asevelvollisuutta, tanssi-iltamiin on heillä vapaa pääsy, ruumiillisesta rangaistuksesta he ovat vapautetut... Ja mistä hyvästä? Jos tyttö pudottaa nenäliinansa — ota ylös; jos hän tulee huoneeseen — nouse seisomaan ja tarjoa hänelle tuolisi; kun hän lähtee — mene saattamaan... Entä virka-arvot sitten? Jotta voisi saada esimerkiksi valtioneuvoksen arvon, täytyy meidän, niin sinun kuin minunkin, ahertaa koko ikämme, mutta joku neitonen vihitään puolessa tunnissa valtioneuvoksen vaimoksi — ja hän on heti huomattava henkilö. Jotta minä voisin kohota ruhtinaaksi tai kreiviksi, täytyisi minun voittaa koko maailma, valloittaa Shipkasola, olla jonkin aikaa ministerinä. Mutta joku Varjenka tai Katjenka, jonka huulilta ei maito vielä ole kuivunut, liehauttelee hameensa laahustaa kreivin ympärillä, vilkuttelee silmiään — ja siinä samassa hän onkin jo “Teidän ylhäisyytenne...” Sinä olet päässyt äskettäin kuvernementinkirjuriksi. Tähän virkaan olet sinä, saattaa sanoa, kohonnut verellä ja hiellä; entä sinun Maria Fomishnasi? Minkä ansion perusteella hän on kohonnut kuvernementinkirjurin rouvaksi? Papin tyttärestä hän on suoraa päätä kohonnut virkamiehen rouvaksi. Eikä hän kuitenkaan ymmärrä virasta hölynpölyä! Annappa hänen kerran tehdä meidän työtämme, niin saatpa nähdä, että vie sisäänjätetyn asiakirjan lähetettävien asiakirjojen joukkoon.

— Mutta sen sijaan hän kivulla synnyttää lapsia, huomautti Svistkov.

— Niinkuin tuo olisi mitään! Hänen pitäisi kerran seistä virastopöydällä edessä, kun se antaa tuta kylmyyttään, niin mielityökseen hän noita lapsia tähän maailmaan laittaisi. Meikäläinen neitonen tai nainen saattaa jollekin kenraalille laskettaa niin paksua, ettet sinä uskaltaisi edes ryöstömiehelle sellaista sanoa. Niin, sinun Maria Fomishnasi saattaa pelkäämättä käydä käsikoukkua vaikka valtioneuvoksen kanssa, mutta käynpä sinä valtioneuvosta käsivarteen! Koetappas, jos uskallat! Samassa talossa kuin me, aivan meidän allamme, asuu muuan professori rouvineen... Hän on arvoltaan kenraali ja Annan ritarikunnan ensimmäisen luokan jäsen, mutta siitä huolimatta kuulee tuon tuostakin, kuinka hänen vaimonsa häntä löylyttää. “Sinä hölmö! tolvana! pässinpää!” Ja akka on aivan halpaa sukua, pikkuporvarin tytär. Hän on professorin laillinen vaimo, eikä sille siis mahda mitään... Hamasta maailman alusta näet ovat lailliset vaimot miehiään morkanneet. Mutta otappa vaikka laitonkin! Kyllä nekin uskaltavat! Ikinä en unohda erästä tapausta. Minun oli käydä silloin nolosti, mutta pelastin nahkani kääntymällä rukouksissani vanhempieni puoleen. Viime vuonna, muistathan, kun kenraalimme lähti maalle kesälomalle, hän otti minut mukaansa hoitamaan kirjeenvaihtoa... Työtä oli vähän, noin tunnin verran päivässä. Kun olin tehnyt sen, menin metsään kävelemään tai pistäysin väkitypaan kuuntelemaan lauluja. Meidän kenraalimme on naimaton. Hänen talossaan on yltäkyllin kaikkea, palvelijoitakin kuin torakoita, mutta vaimoa vain ei ole, joka näitä ohjaisi. Palvelusväki on perin tottelematonta, mielivaltaista... ja koko joukkoa komentaa emännöitsijä, Vera Nikitishna. Hän kaataa teetä, järjestää päivällisen, huutaa palvelijoille... Siinä vasta akkaa, veliseni, ja niin ruokoton, pahasisuinen ja pirullinen, että oikein... Lihava, punakka, vinkuva... Se kun alkaa jollekulle huutaa ja päästää porua, niin matkoihinsa pitää lähteä. Kyllähän sen haukkumista kuuntelee, mutta pahinta on sen vinkuva ääni. Hyvä Jumala! Ei yksikään saanut siltä rauhaa. Eikä ainoastaan palvelusväelle, vaan minullekin se riivattu alkoi mökistä... “Odotappas”, ajattelin, “kyllä minä sopivan hetken tullen kerron kenraalille kaikki, mitä sinusta tiedän. Kenraali on, arvelin, syventynyt virkatehtäviinsä, eikä huomaa, kuinka sinä häntä petät ja räökkäät väkeä, mutta kohta avaan kenraalin silmät.” Ja minä avasin hänen silmänsä, hyvä mies, avasin niin, että olin samalla ummistaa omani iäksi ja että vieläkin kauhistuttaa, kun sitä ajattelen. Kerran kuljin kaikessa rauhassa käytävää pitkin, kun yhtäkkiä kuulen vinguntaa. Ensin luulen, että sikaa tapetaan, mutta kun tarkemmin kuuntelen, niin se onkin Vera Nikitishna, joka vinkuu: “Konna! Roisto! Senkin vietävä!” — Ketä hän nyt noin löylyttää? ajattelin. Ja yhtäkkiä ovi paukahtaa auki ja meidän kenraalimme, ajatteles, lentää siitä ulos punaisena, silmät säikähdyksestä selällään, tukka pystyssä... Mutta Vera Nikitishna hänen jälkeensä: “Senkin vietävä! Roisto!”

— Valehtelet!

— Kunniasanani! Tulipa minunkin jo tuskallisen kuuma. Kenraalimme juoksi huoneeseensa, mutta minä seisoin yhä käytävässä ymmärtämättä mitään. Alhaisukuinen, sivistymätön keittäjätytär kehtaakin puhua ja käyttäytyä sillä lailla! Arvelin, että kenraali tahtoi suorittaa välinsä hänen kanssaan ja antaa hänen mennä, mutta tämä, käyttäen tilaisuutta hyväkseen — siinä ei ollut todistajia näkemässä — haukkui isäntäänsä pahanpäiväisesti. Minua suututti... Menin piian luo ja sanoin: “Kuinka sinä kehtasit, epatto, puhua niin ruokottomasti korkea-arvoiselle henkilölle? Luulitko, että koska hän on jo vanha ja heikko, ei kukaan pidä hänestä väliä?” Ja samassa minä läimähytin piikkaa pari

kertaa rasvaisille poskille. Mutta, hyvä mies, mikä poru ja parku siltä pääsikaan! Tukin korvani ja menin metsään. Parin tunnin kuluttua juoksee poika minua vastaan. “Olkaa hyvä ja menkää herran luo.” Lähden. Astun sisään. Kenraali istuu yrmeänä kuin kalkkunakukko eikä edes katsahda minuun.

“Mitä te minun talossani vehkeilette?” hän alkaa. “Mitä teidän ylhäisyytenne tarkoittaa?” uskalsin minä. “Jos tämä on siitä Nikitishnasta, niin teidän ylhäisyytenne puoltahan minä pidin.” — “Ei teidän tarvitse sekaantua toisten perheasioihin!” virkkoi hän. Ymmärrätkös? Perheasioihin! Ja sitten hän alkoi minua nuhdella ja morkata, että olin ihan pyörtyä siihen paikkaan! Hän puhui ja puhui, kunnes yhtäkkiä räjähti nauramaan. “Kuinka te uskalsittekin?!... Eikö teitä peloittanut? Ihmeellistä! Mutta toivon, hyvä ystävä, että tämä kaikki jää meidän kesken... Saatan kyllä ymmärtää teidän kiivastumisenne, mutta myöntäkää, että teidän tämän jälkeen on mahdoton jäädä taloon...” Siinä sait, veli hyvä! Ihmetteli vielä, että olin uskaltanut kurittaa sellaista ruokotonta piikaa. Hameryssä oli miehen sokaissut! Salaneuvoksella on Valkoisen Kotkan kunniamerkki, ei tarvitse pelätä päällystää, mutta akkaväkeä tottelee... Niin, hyvä ystäväni, suuret, liian suuret etuoikeudet on naisilla! Mutta... lakki päästä! Kenraalia kannetaan ulos... Hyvänen aika, kuinka paljon kunniamerkkejä! Mutta hitto vieköön, miksi on noita naisia taas päästetty kulkemaan edellä; niinkuin ne muka ymmärtäisivät mitään kunniamerkeistä? Soittokunta alkoi soittaa.

“SKRUUVI”

Eräänä inhoittavana syysyönä Andrei Stepanovits Peresolin ajoi kotiin teatterista. Hän mietti ajaessaan, kuinka paljon hyvää teatterit voisivat saada aikaan, jos niissä näyteltäisiin mieltäylentäviä näytelmiä. Mutta nämä ajatuksensa hän unohti saapuessaan hallitusrakennuksen kohdalle, jossa hän — käyttääksemme runoilijain ja merimiesten sananpartta — hoiti peräsintä. Kaksi päivystyshuoneen ikkunaa oli kirkkaasti valaistu.

“Vieläkö ne siellä niitä tilejä tekevät?” ihmetteli Peresolin. “Neljä on heitä, eivätkä vieläkään ole saaneet työtä valmiiksi! Ihmiset saattavat ajatella, etten anna heille yön rauhaa. Menenpä ja ajan ne sieltä matkoihinsa...”

— Pysähdytä, Gurij!

Peresolin astui vaunuista ja nousi hallitukseen. Paraatiovie oli lukittu, mutta takaovi, jossa oli vain yksi vaivainen telki, oli selkoselällä. Peresolin käytti hyväkseen jälkimmäistä ja seiso i jo muutaman minuutin kuluttua päivystyshuoneen oven takana. Ovi oli hiukan raollaan ja tirkistettyään sisään hän näki jotain tavatonta. Suurilla tilikirjoilla lastatun pöydän ympärillä kahden lampun valossa istui neljä virkamiestä korttia pelaten. Tarkkaavaisina, liikkumattomina, kasvoillaan lamppujen kuvuista heijastuva vihreä valo, he muistuttivat satujen aarteita vartioivia peikkoja tai — Herra varjelkoon! — väärän rahan tekijöitä... Salaperäisyyttä lisäsi heidän pelinsä päättäen pelitavasta ja niistä lauselmista, joita he silloin tällöin huusivat toisilleen; se oli “skruuvia”, mutta päättäen kaikesta siitä, mitä Peresolin kuuli, sitä ei voinut pitää skruuvina eikä minään muunakaan korttipelinä. Se oli jotakin kuulumatonta, omituista, salaperäistä... Virkamiehet hän tuns i: Serafim Svisdulin, Stepan Kulakevitsh, Jeremei Nedojev ja Ivan Pisulin.

— Mitenkä sinä pelaat, senkin Hollannin piru, suuttui Svisdulin katsoen raivoisasti vastapäätä istuvaan pelaajaan. Saattaako noin lyödä? Minulla oli kädessä Dorofejev ja eräs toinen samaa maata, Shepelev rouvineen ja Stepka Jerlakov — ja sinä alat Kofeikinilla. Niinpä jäimmekin ilman kahta kaatoa. Pogankinilla olisi sinun pitänyt alkaa, senkin tarhapöllö!

— Ja kuinka olisi käynyt? suuttui vastapelaaja. Minä olisin lyönyt Pogankinin, kun Ivan Andreitshilla on Peresolin kädessä?

“Peresolin... Miksi he minun nimeni siihen sotkevat?...” ihmetteli Peresolin olkapäitään kohauttaen. “En ymmärrä!”

Pisulin jakoi uudelleen ja virkamiehet jatkoivat:

— Valtiopankki...

— Kaksi — rahatoimikamari...

— Ilman valttia...

— Ilman valttiako? Hm!... Lääninhallitus — kaksi... Kun häviää, niin häviää, hitto vieköön! Äsken jäin kansanvalistusministeriöön ilman yhtäkään, nyt myllään lääninhallituksessa. Viis tuosta!

— Pikku slammi kansanvalistusministeriössä! “En ymmärrä!” kuiskasi Peresolin.

— Minä lyön valtioneuvoksen... Viskaa, Vanja, joku nimineuvos tai lääninkanslisti.

— Miksi nimineuvos? Riittäähän meille Peresolin...

— Mutta me annamme sinun Peresolinellesi vasten hampaita... vasten hampaita... Meillä on Rybnikov. Kolmea kaatoa jääte vaille! Näyttäkäähän rouva Peresolinia! Älkää ensinkään työntäkö sitä veitikkaa hihaanne!

“Minun vaimostani puhuvat...” ajatteli Peresolin. “En ymmärrä!”

Tahtomatta kauempaa olla epätietoinen asiasta Peresolin avasi oven ja astui päivystyshuoneeseen. Vaikka itse sarvipäinen piru häntä pystyssä olisi ilmestynyt virkamiesten eteen, ei se olisi ihmetyttänyt ja säikähdyttänyt heitä niin kuin heidän päämiehensä. Vaikka siihen olisi tullut viime vuonna kuollut ryöstömies haudantakaisella äänellä sanomaan: “Seuratkaa minua lurjuksille varattuun paikkaan” ja hengittämään haudan kylmyyttä heidän kasvoilleen, he eivät olisi kalvenneet niin kuin kalpenivat tunnettuaan Peresolinin. Ylivoimaisesta säikähdyksestä alkoi Nedo Jehovahin nenästä vuotaa verta ja Kulakevitshin oikeassa korvassa alkoi rummuttaa niin kovasti, että kaulaliina aukeni solmusta. Virkamiehet laskivat kortit käsistään, nousivat hitaasti seisomaan ja vaihdettuaan silmäyksiä painoivat katseensa alas. Päivystyshuoneessa vallitsi hetken hiljaisuus...

— Ahkerastipa te näytte täällä tilejä tekevän! alkoi Peresolin. Nyt ymmärrän, miksi te niin mielellänne tilien kanssa hommaatte... Mitä te äsken teitte?

— Me vain hetkisen, teidän ylhäisyytenne... kuiskasi Svisdulin, katselimme kortteja... Levähdimme...

Peresolin astui pöydän luo ja kohotti hitaasti olkapäitään. Kortit pöydällä eivät olleet tavallisia pelikortteja, vaan valokuvia, jotka oli irroitettu pahveistaan ja liimattu pelikortteihin. Näitä tällaisia kortteja oli paljon. Selaillessaan niitä Peresolin näki itsensä, vaimonsa, useita alaisistaan virkamiehistä, tuttavista...

— Tuollaista roskaa... Millä tavalla te näillä pelaatte?

— Me emme suinkaan, teidän ylhäisyytenne, ole näitä keksineet... Jumala varjelkoon... Olemme vain ottaneet esimerkkiä...

— Selitähän, Svisdulin, millä tavalla pelasitte! Minä näin ja kuulin, kuinka löitte minut Rybnikovilla... No, mitä sinä naamaasi rypistelet? Enhän minä sinua syö! Kerro!

Svisdulin ujosteli ja arasteli kotvan aikaa. Vihdoin, kun Peresolin alkoi suuttua, pärskyä ja punastua kärsimättömyydestä, hän totteli. Koottuaan kortit ja sekoitettuaan ne hän levitteli niitä pöydälle ja rupesi selittämään:

— Jokaisella valokuvalla, teidän ylhäisyytenne, samoin kuin jokaisella kortilla, on määrätty arvonsa... merkityksensä. Ja aivan samalla tavalla kuin korttipakassa on tässäkin 52 korttia ja neljä maata... Rahatoimikamarin virkamiehet ovat herttoja, lääninhallituksen — ristejä, kansanvalistusministeriön — ruutuja ja valtiopankin virkailijat — patoja. No niin... Todelliset valtioneuvokset ovat ässiä, valtioneuvokset — kuninkaita, neljänteen ja

viidenteen arvoluokkaan kuuluvien virkamiesten rouvat ovat rouvia, kollegineuvokset — pamppuja, hovineuvokset — kymppenä ja niin edespäin. Minä, esimerkiksi, — tuossa on minun korttini — kolmonen, koska olen lääninkirjuri...

— Kas vain... Minä olen siis ässä?

— Niin, ristiässä... ja teidän ylhäisyytenne puoliso on ristirouva...

— Hm!... Tämähän on vitsikästä... Koetetaanpas pelata, niin saamme nähdä!...

Peresolin heitti päällystakin yltään ja istuutui pöydän ääreen epäilevästi hymyillen. Virkamiehet kävivät hänen käskystään myöskin istumaan ja peli alkoi...

Kun vahtimestari Nasar kello seitsemän aamulla tuli lakaisemaan päivystyshuoneen lattiaa, oli hän haljeta ällistyksestä. Näky, joka häntä kohtasi hänen astuessaan sisään luuta kädessä, oli siinä määrin hämmästyttävä, että hän muistaa sen tätä nykyä vielä silloinkin, kun tarpeeksi ryypättyään makaa tajuttomana: Peresolin seiso kalpeana, unisena ja pörröisenä Nedojevovin edessä ja pidellen tämän takinnapista puhui:

— Mutta koetahan toki käsittää, että sinun ei olisi pitänyt lyödä Shepeljovia pöytään, koska kerran tiesit, että minulla oli kädessä minä itse ja kolme muuta. Svisdulinilla oli Rybnikov rouvineen, kolme kimnaasin opettajaa sekä vaimoni, Nedojevovilla pankkilaisia ja kolme pientä lääninhallituksesta. Sinun olisi pitänyt alkaa Kryshkinilla eikä välittää siitä, että he löivät rahatoimikamaria! He tietysti pelasivat niinkuin heille oman ymmärryksensä mukaan parhaiten sopii!

— Teidän ylhäisyytenne, minä aloin nimineuvoksella, kun luulin todellisen valtioneuvoksen olevan heillä.

— Voi, hyvä mies, eihän niin saa luulla! Eihän se mitään peliä ole! Suutarit sillä tavalla pelaavat. Pitää ajatella!... Kun Kulakevitsh löi hovineuvoksen lääninhallituksesta, niin sinun olisi pitänyt viskata pois Ivan Ivanovitsh Grenlandskij, koska tiesit, että hänellä on Natalja Dimitrijevnä, Jegor Jegoritsh ja vielä eräs... Sinä pilasit kaikki! Näytän sinulle kohta... Istuutukaa, hyvät herrat, vielä yksi peli!

Ja lähetettyään ällistyneen vahtimestarin pois virkamiehet kävivät pöydän ääreen istumaan ja jatkoivat peliä.

LIHAVA JA LAIHA

Nikolain rautatieasemalla tapasi kaksi toveria toisensa. Toinen oli lihava toinen laiha. Lihava oli juuri syönyt päivällistä asemalla ja hänen rasvaiset huulensa hohtivat vielä kuin kaksi kypsää kirsikkaa. Hänestä levisi sherryn ja fleurs d'orange'n tuoksua. Laiha oli vastikään astunut vaunusta ja hänellä oli suuri taakka matkalaukkuja, myttyjä ja laatikoita. Hän haisi sianrasvalta ja kahvisakalta. Hänen selkensä takaa katselivat hoikka ja pitkäleukainen nainen — hänen vaimonsa, ja pitkäkasvuinen, sinisilmäinen lukiolainen — hänen poikansa.

— Porfirij! huudahti lihava huomattuaan laihan. Sinäkö se olet? Veli hopea! Pitkästä aikaa!

— Hyvänen aika! ihmetteli laiha. Misha! Lapsuuteni ystävä! Mistä sinä ilmestyit?

Toverit suutelivat kolmeen kertaan ja katsoivat kyynelsilmin toisiaan. Molemmat tunsivat suloista liikutusta.

— Hyvä, rakas!... alkoi laiha suutelun jälkeen. Tätä en olisi uskonut! Tämäpä vasta yllätys! Mutta katsohan nyt minua oikein! Yhtä pulska kuin ennenkin! Samanlainen velikulta ja keikari! Oi hyvä Jumala! Entä sinä? Rikas? Naimisissa? Minä olen aviomies, kuten näet... Niin, tämä on minun vaimoni, Loviisa, syntyään Wanzenbach... luterilainen... Ja tämä on poikani Nafanael, kolmasluokkalainen. Kuulehan Nafanael, tämä on minun lapsuuteni ystävä! Yhdessä kävimme lukiota!

Nafanael ajatteli hetken ja otti lakin päästään.

— Niin, yhdessä kävimme koulua! jatkoi laiha. Muistatko, kuinka sinua kiusasivat? Haukkuivat sinua Herostrateeksi, kun poltit koulun kirjan paperossilla, ja minua Efialteeksi, koska mielelläni kielittelin. Hohhoo!... Lapsia olimme! Älä kainostele, Nafanael! Tulehan lähemmäksi setää... Ja tämä on minun vaimoni, syntyään Wanzenbach... luterilainen.

Nafael ajatteli taas ja kätkeytyi isänsä selän taa.

— Mitä sinulle muuten kuuluu, hyvä ystäväni? kysyi lihava katsoen innostuneena ystävää. Palveletko jossakin? Oletko kohonnut?

— Palvelenhan minä, ystäväni! Kollegiasessori olen jo toista vuotta ja minulla on Stanislauskin rinnassani. Palkka on pieni, mutta mitäs siitä! Vaimoni antaa musiikkitunteja, minä valmistan yksityisesti sikarikoteloita. Mainioita koteloita! Myyn niitä ruplasta kappaleen, mutta jos joku ottaa kymmenen kappaletta tai enemmän, niin sille, näet, annan alennusta. Olemmehan kutakuinkin tulleet toimeen. Palvelin, tiedätkös, departementissa, mutta nyt on minut nimitetty tänne saman virkakunnan osastopäälliköksi. Täällä tulen nyt palvelemaan. Entä sinä? Ethän vain liene jo valtioneuvos? Mitä?

— Ei, hyvä ystäväni, nosta korkeammalle, vastasi lihava. Minä olen salaneuvos... Kaksi tähteä omistan.

Yhtäkkiä laiha kalpeni, jäykistyi ja pian senjälkeen hänen kasvonsa vetäytyivät leveään hymyyn. Näytti siltä kuin hänen silmistään olisi suitsunut säkeniä. Itse hän painui kokoon,

kyyristyi... Hänen matkalaukkunsa, mytynsä ja laatikkonsa näyttivät kutistuvan... Vaimon pitkä leuka venyi vieläkin pitemmäksi. Nafanael asettui rintama-asentoon ja napitti lukiolaispukunsa kiinni...

— Minä, teidän ylhäisyytenne... sihisi laiha. Hyvin hauskaa!... Lapsuuden ystävä, saattaa sanoa... ja yhtäkkiä sellainen ylimys! Hi — hi — hii!

— Riittää! pahoitteli lihava. Mitä tuo tuollainen on? Lapsuuden ystäviä olemme — mitäpä siis mokomasta virkakunnioituksesta!

— Hyvänen aika!... Mitä te nyt?... hihitti laiha kyyristyen yhä enemmän. Teidän ylhäisyytenne suosiollinen huomaavaisuus... ikäänkuin elähyttävän kosteuden tavoin... Tässä, teidän ylhäisyytenne, on minun poikani Nafanael... vaimoni, luterilainen...

Lihava yritti vastustella, mutta laihan kasvojen ilmeessä oli niin paljon hartautta, imelyyttä ja pokkuroivaa hapatusta, että häntä oikein ylenannatti. Hän käänsi päänsä pois ojentaen laihalle kätensä jäähyväisiksi.

Laiha puristi ojennetun käden kolmea sormea, kumarsi koko vartalollaan ja hihitti kuin kiinalainen: hi — hi — hii... Vaimo hymyili. Nafanael kumartuessaan kaapaisi jalkaansa ja pudotti hätäntyneenä lakkinsa. Kaikki kolme olivat suloisen huumauksen vallassa.

VOITTOLIPPU

Ivan Dmitritsh, keskisäädyn mies, joka perheineen vuosittain kuluttaa tuhatkaksisataa ruplaa ja on sangen tyytyväinen kohtaloonsa, istuutui kerran illallisen jälkeen sohvaan ja alkoi lukea sanomalehteä.

— Minä olen kokonaan unohtanut silmätä tämänpäiväistä lehteä, virkkoi hänen vaimonsa korjatessaan astioita illallispöydästä. Katsohan, eikö siellä ole arvontaluetteloa?

— Näkyy olevan, vastasi Ivan Dmitritsh. Mutta eikö sinun lippusi ole jäänyt lunastamatta pantista?

— Ei ole. Tiistaina maksoin korot.

— Mikä numero?

— Sarja 9499, numero 26.

— Vai niin... katsotaanpa... 9499 ja 26.

Ivan Dmitritsh ei uskonut arpajaisonneen eikä olisi toisinaan mistään hinnasta ruvennut katsomaan arvontaluetteloa, mutta nyt työn puutteessa ja lehden ollessa juuri käsissä hän alkoi kuljettaa sormiaan pitkin sarjanumeroita ylhäältä alas. Ja heti, ikäänkuin rangaistukseksi hänen epäuskostaan, osui toisen numerojonon yläpäässä selvästi hänen silmiinsä numero 9499! Mutta katsomatta vieressä olevaa voitonnumeroa hän hätäisesti laski lehden polvilleen — hän ei ollut selvillä itsestään, miksi niin teki — ja tunsi sydänelässään suloista viileyttä, ikäänkuin joku olisi kaatanut kylmää vettä hänen päälleen. Tuntui hivelevältä, peloittavalta, suloiselta!

— Masha! 9499 on luettelossa! sanoi hän kolkosti.

Vaimo katsoi hänen ihmetteleviä, säikähtyneitä kasvojaan ja ymmärsi, että hän ei laskenut leikkiä.

— 9499? kysyi hän kalveten ja laskien kokoonkäärityn pöytäliinan pöydälle.

— Niin, niin... Ihan totta!

— Entä voiton numero?

— Aivan oikein... vielä voiton numero... Mutta maltahan! Onhan sarjan numero siis kuitenkin sama. Ainakin se, näet...

Ivan Dmitritsh katsoi vaimoaan ja hymyili leveästi, mielettömästi kuin lapsi, jolle näytetään kaunista kapinetta. Vaimo hymyili myöskin; hänestä oli mieluista, että hänen miehensä mainitsi ainoastaan sarjan numeron eikä hätäillyt tuohon onnelliseen voittoon nähden. Kiusata ja yllyttää itseään mahdollisen onnen toivolla, se on samalla sekä suloista että ilkeätä!

— Sarjan numero on sama, virkkoi Ivan Dmitritsh pitkänpuoleisen vaitiolon jälkeen. Saattaa siis olla mahdollista että voitamme. Se siis on kuin onkin mahdollista!

— No, katsohan nyt!

— Maltahan! Kyllä me vielä ehdimme vapautua lumouksesta. Se oli toisen rivin yläpäässä; voiton suuruus on siis 75,000 ruplaa. Se ei olekaan enää mikään tavallinen raha, vaan kapitaali, voima! Ajatteleppas, kun yhtäkkiä katson luetteloa, niin siinä saattaakin olla — 26! Entä jos todellakin voitamme?

Aviopuolisot alkoivat nauraa ja katselivat pitkän aikaa toisiinsa. Onnen mahdollisuus hämmensi heidät siinä määrin, etteivät he osanneet haaveilla eikä sanoa, mitä varten he tarvitsevat nuo 75,000, mitä ostavat, minne matkustavat. He ajattelivat vain numeroita 9499 ja 75,000, kuvittelivat niitä mielessään, mutta itse onnea, joka oli niin lähellä, sitä he eivät ajatelleet.

Ivan Dmitritsh astui sanomalehti kädessä muutaman kerran huoneen nurkasta toiseen ja tyynnyttyään ensi innostuksesta alkoi vähitellen haaveilla.

— Entä jos olemme voittaneet? sanoi hän. Sehän merkitsisi meille uutta elämää, täydellistä muutosta! Arpalippu on sinun, mutta jos se olisi minun, niin minä ennen kaikkea ostaisin 25 tuhatta maksavan maatilaa; 10 tuhatta menisi siitä johtuviin menoihin: kuntoonpano, muutto, velkojen maksu y.m. Jäljellä olevat 40 tuhatta pankkiin korkoja kasvamaan.

— Niin, maatila... se olisi erinomaista! sanoi vaimo laskien kätensä polvilleen.

— Jossakin Tulan tai Orelin kuvernementissä... Ensiksikin, huvila olisi silloin tarpeeton, toiseksi, maatilasta olisi aina sentään tuloja.

Ja hänen mielikuvituksessaan alkaa väikkyä kuvia toinen toistaan kauniimpia, runollisempia, ja kaikissa näissä kuvissa hän näkee itsensä kylläisenä, rauhallisena, terveenä, hänen on lämmin, jopa kuumakin! Syötyään jääkylmää kaljakeittoa hän makaa maha pystyssä polttavalla hiekalla aivan joen partaalla tai loikoo puutarhassa lehmuksen alla... On helle... Hänen pikku poikansa ja tyttärensä ryömivät vieressä, kuopivat hiekkaa tai pyydystelevät kuoriaisia ruohon seasta. Hän uneksii suloisesti, ei ajattele mitään ja tuntee koko ruumiissaan, ettei hänen tarvitse mennä virkaansa tänään, ei huomenna eikä ylihuomenna. Ja jos loikoileminen kyllästyttää, niin hän menee heinäniitylle tai metsään sieniä poimimaan ja katselee, kuinka talonpojat vetävät nuotta. Kun aurinko rupeaa laskemaan, ottaa hän hurstin ja saippuan ja tallustaa uimahuoneelle, jossa riisuutuu vitkaan, hieroo pitkän aikaa kämmenpohjilla paljasta rintaansa ja laskeutuu veteen. Vedessä himmeitten saippuarenkaitten ympärillä häärii pieniä kaloja, huojuu vihreitä vesikasveja. Kylvyn jälkeen tee kerman ja voirinkielien kera... Illalla kävely ja "skruuvi" naapurien kanssa.

— Tosiaankin, ostaa maatila, se olisi mainio asia, juttelee vaimo myöskin haaveillen, ja hänen kasvoistaan näkyy, että hän on hurmaantunut ajatuksistaan.

Ivan Dmitritsh kuvittelee syksyä sateineen, kylmine iltoineen ja takasuvineen. Tähän aikaan pitää varta vasten kävellä kauemmin puutarhassa, vihannestarhassa, joen rannalla, jotta tulisi vilu, ja sitten ottaa aika ryyppy viinaa ja haukata suolattua sientä tai kuminoitua kurkkua ja — toinen ryyppy. Lapset tulevat vihannestarhasta ja tuovat mukanaan porkkanoita ja retikoita, jotka tuoksuvat tuoreelle mullalle... Myöhemmin sopii heittäytyä mukavasti sohvalle ja selailla hätäilemättä jotakin kuvalehteä, peittää sitten kasvot lehdellä, avata liivinnapit, nukahtaa...

Takasuvun mentyä seuraa synkkä sateinen aika. Sataa päivällä, sataa yöllä, alastomat puut valittavat, tuuli on kostea ja kylmä. Koirat, hevoset, kanat — kaikki on märkää, alakuloista, pelokasta. Ei voi missään kävellä, ulos ei voi mennä, päivät pitkät pitää astella huoneessa nurkasta toiseen ja katsella surullisena sameihin ikkunoihin. — On ikävä!

Ivan Dmitritsh pysähtyi ja katsoi vaimoonsa. — Tiedätkös, Masha, minä matkustaisin ulkomaille, virkkoi hän.

Ja hän alkoi tuumailla sitä, kuinka hauskaa olisi syysmyöhällä matkustaa ulkomaille, jonnekin etelä-Ranskaan, Italiaan... Intiaan!

— Minä matkustaisin myöskin aivan varmasti ulkomaille, sanoi vaimo.

No, katso nyt sitä numeroa!

— Maltahan! Odotahan...

Hän asteli edelleen pitkin huonetta ja ajatteli. Hänen mieleensä juolahti: entä jos vaimoni todellakin matkustaa ulkomaille? Yksin olisi paljon hauskempi matkustaa tai sitten sellaisten iloisten, huolettomien naisten seurassa, jotka elävät hetkestä hetkeen, eikä sellaisten, jotka pitkin matkaa ajattelevat ja puhuvat lapsista, huokailevat, säikähtyvät ja pitävät vavisten kiinni jokaisesta kopeekasta. Ivan Dmitritsh näki vaimonsa istumassa rautatievaunussa keskellä myttyjä, koreja, kääröjä; Masha huokailee ja valittaa, että hänen päänsä on tullut kipeäksi matkustamisesta, että häneltä on huvennut paljon rahaa. Vähän väliä pitää juosta asemalle hakemaan kuumaa vettä, voileipä... Hän ei voi syödä päivällistä, koska se maksaa paljon...

“Hän laskisi jokaisen kopeekan, minkä minä menettäisin”, ajatteli Ivan Dmitritsh katsoen vaimoonsa. “Onhan voittolippu hänen eikä minun! Ja miksi hän matkustaisi ulkomaille? Mitä hän siellä näkisi? Istuisi varmaan hotellissa eikä päästäisi minua luotaan... Kyllä tiedän!”

Ja ensi kertaa hän huomasi vaimonsa vanhentuneen, rumentuneen, haisevan keittiölle, mutta itse hän oli vielä nuori, terve, virkeä, vaikka toisiin naimisiin menisi.

“Onhan tämä kaikki joutavaa, typerää”, ajatteli hän, “mutta kuitenkin... mitä hän ulkomailla tekisi? Mitä hän siellä ymmärtää. Mutta kyllä hän varmaan matkustaisi... Sen uskon. Ja Napoli olisi hänen mielestään samanlainen kuin joku venäläinen maaseutukaupunki. Minua vain matkalla häiritsisi, mokomakin. Olisin aivan riippuvainen hänestä. Kuvittelenpa, kuinka hän rahat saatuaan heti kätkisi ne akkaväen tavan mukaan seitsemän lukon taa. Hän kätkisi ne minultakin... Sukulaisilleen hän kyllä antaisi, mutta minulle ei kopeekkaakaan...”

Ja Ivan Dmitritshin mieleen muistui vaimonsa sukulaisjoukko. Kun kaikki nuo veljet, sisaret, tädit, sedät saavat kuulia voitosta, niin he alkavat lähennellä, kerjäläisten tavoin kumarrella, hymyillä makeasti, teeskennellä... Inhoittavia, kurjia ihmisiä! Jos heille antaa, niin he pyytävät enemmän ja jos heiltä kieltää, niin he kiroavat, juoruavat ja vehkeilevät kaikin tavoin.

Ivan Dmitritshin muistellessa sukulaisia, heidän kasvonsa, joita hän ennen oli katsonut välinpitämättömästi, näyttivät hänestä nyt vastenmielisiltä, ilkeiltä.

“Iljettäviä matelijoita!” ajatteli hän.

Ja hänen vaimonsa kasvot alkoivat myöskin näyttää vastenmielisiltä, ilkeiltä. Hänen mielessään alkoi kiehua kiukku vaimoa vastaan ja hän ajatteli vahingoniloisesti:

“Tuo ei ymmärrä rahoista mitään ja juuri siksi on saita. Jos hän voittaisi, niin sataa ruplaa enempiä hän ei minulle antaisi ja loput — lukon taa.”

Eikä hän katsonut enää vaimoonsa hymyillen, vaan vihamielisesti. Ja vaimo katsoi myöskin vihaisesti ja pahansuovasti mieheensä. Mashallakin oli omat loistavat haaveensa tulevaisuudesta, omat suunnitelmansa, omat ajatuksensa; hän ymmärsi mainiosti, mitä hänen miehensä kuvitteli mielessään. Hän tiesi, kuka ensimmäisenä ojentaisi kouransa hänen voittoaan kohti.

“Kyllä kelpaa haaveksia toisen laskuun!” puhui hänen katseensa. “Ei, älä luulekkaan!”

Mies ymmärsi hänen katseensa; viha paisui hänen rinnassaan ja tehdäkseen kiusaa vaimolleen hän silmäili hätäisesti sanomalehden neljättä sivua ja lausui juhlallisesti:

— Sarja 9499, numero 46! Eikä 26!

Toivo ja viha katosivat samassa. Ivan Dmitritshin ja hänen vaimonsa mielestä heidän huoneensa olivat pimeitä, ahtaita ja mataloita, illallinen, jonka he juuri olivat syöneet — ravitsematon ja vatsaa rasittava, illat pitkät ja ikävät...

— Piru ties! pääsi Ivan Dmitritshiltä, joka rupesi juonittelemaan. Minne astutkin, joka puolella on paperinpalasia, murenia ja kuoria... Huoneita ei lakaista koskaan! Kyllä tästä täytyy, piru vieköön, lähteä iäksi päiviksi. Menen matkoihini ja hirtän itseni ensimmäiseen puuhun, mikä eteeni osuu.

VIERAALLA MAALLA

On sunnuntai, kesäpäivä. Tilanomistaja Kamyshev istuu ruokasalissaan runsaan aamiaispöydän ääressä syöden hitaasti. Siisti, sileäksi ajeltu vanha ranskalainen herrasmies, nimeltä Champoun söi yhdessä hänen kanssaan. Tämä Champoun on kerran ollut kotiopettajana Kamyshevillä, opettanut tämän lapsille hyviä tapoja, huolellista ranskankielen ääntämistä ja tanssia. Kun sitten Kamyshevinkin lapset kasvoivat miehiksi ja tulivat luutnanteiksi, Champoun jäi taloon jonkinlaiseksi miespuoliseksi seuranaiseksi. Entisen kotiopettajan tehtävät eivät ole vaikeat. Hänen pitää pukeutua sopivasti, tuoksua hajuvesille, kuunnella Kamyshevinkin joutavaa lörpötystä, syödä, juoda, nukkua — eikä mitään muuta. Tästä kaikesta hän saa asunnon, ruoan, sekä palkan, jota ei ole tarkemmin määrätty.

Kamyshev syö ja jaarittelee tapansa mukaan.

— Tuli ja leimaus! huutaa hän pyyhkien kyyneleitä, joita sinapilla paksusti voideltu liikkiöpalanen on nostanut silmiin. Uh! Tuntuipa se ihan luissa ja ytimissä! Teidän ranskalainen sinappinne ei vaikuta näin voimakkaasti, vaikka sitä söisi kokonaisen pullon.

— Toiset pitävät ranskalaisesta toiset venäläisestä, virkkoi Champoun lempeästi.

— Ranskalaisesta sinapista eivät pidä ketkään muut kuin ranskalaiset. Ja mitä ranskalaiselle tarjootkin — kaiken hän syö: sammakoita, rottia, torakoita... brr! Te, esimerkiksi, ette pidä tästä sianliikkiöstä, koska se on venäläistä, mutta annetaanpas teille paistettua lasia ja sanotaan, että se on ranskalaista, niin te söisitte sen, vieläpä huulianne maiskuttaisitte... Teidän mielestänne on kaikki venäläinen iljettävää.

— En sano niin.

— Kaikki venäläinen on iljettävää, mutta ranskalainen — oh, c'est très joli! [Oi, se on kaunista.] Teidän mielestänne ei ole olemassa parempaa maata kuin Ranska, mutta minusta... niin, mitä on Ranska oikeastaan? Palanen maata! Lähetäppä sinne venäläinen nimismies, niin hän jo kuukauden kuluttua pyytää siirtoa: ei ole missä liikkua! Koko Ranskan ympäri voi matkustaa yhdessä päivässä, mutta kun meillä menet portista ulos, niin et näe äärtä missään! Matkustat ja matkustat...

— Niin, monsieur, Venäjä on tavattoman laaja.

— Niin on!... Teidän mielestänne ei ole sen parempia ihmisiä kuin ranskalaiset. Oppinut, viisas kansa! Sivistynyt! Myönnän sen, ranskalaiset ovat kaikki oppineita, siroja käytökseltään... se on totta... Ranskalainen ei käyttäydy koskaan moukkamaisesti: hän tarjoaa naiselle tuolin silloin kun pitää, ei ala syödä rapuja kahvelilla, ei syljeskele lattialle, mutta... sitä oikeata henkeä hänessä ei kuitenkaan ole! Minä en osaa sitä teille oikein selittää, mutta mitenkä nyt sanoisin... ranskalaisessa ei ole mitään sellaista... (puhuja liikuttaa sormiaan) sellaista... juridillista. Muistan lukeneeni jostakin, että kaikki teidän järkenne on kirjoista kotoisin, mutta meillä on järki synnynnäistä. Jos venäläiselle opetetaan tieteitä niinkuin pitää, ei yksikään teidän professoreistanne vedä hänelle vertoja.

— Ehkä... virkkoi Champoun ikäänkuin vasten tahtoaan.

— Ei: ehkä, vaan: varmaan! Eikä siinä ole mitään virnisteltävää; puhun totta! Venäläinen järki on keksivää laatua! Mutta se ei saa kehittyä vapaasti eikä venäläinen osaa ylistää... Jos hän jotakin keksii, niin hän joko särkee sen tai antaa lapsille leikkikaluksi. Mutta kun teidän ranskalaisenne keksii jonkin joutavan vehkeen, niin hän huutaa siitä heti ympäri maailmaa. Äskettäin teki kyytimieheni Joonas ihmisen puusta: kun veti sitä langasta, niin se käyttäytyi hävyttömästi. Joonas ei kuitenkaan kehu itseään. Yleensä... en pidä ranskalaisista. Minä en puhu teistä, vaan, vaan yleensä... Siveetöntä kansaa! Ulkomuodoltaan he ovat kyllä ihmisten kaltaisia, mutta elävät kuin koirat... Esimerkiksi mitä avioliittoon tulee. Kun venäläinen menee naimisiin, niin hän kiintyy vaimoonsa eikä siinä ole enää sen pitempiä puheita, mutta teillä — piru ties mitä siellä tapahtuukaan. Mies istuu päiväkaudet kahvilassa ja vaimo ottaa koko talon täydeltä miesvieraita ja kuhertelee heidän kanssaan.

— Se ei ole totta! pääsee kiivastuneelta Champounilta. Ranskassa on perheate korkealla!

— Kyllä me sen aatteen tiedämme! Luulisi teidän häpeävän puolustaa sellaista. Jos puolueettomasti tuomitsee, niin sikoja ovat, sikoja. Saksalaiset ansaitsevat todella kiitoksen siitä, että antoivat heille selkään. Kiitos saksalaisten! Jumala suokoon heille terveyttä...

— Siinä tapauksessa, monsieur, minä en ymmärrä, vastasi ranskalainen kohottautuen säihkyvin silmin, miksi pidätte minua talossanne, jos kerran vihaatte ranskalaisia?

— Minne minä teidät panisin?

— Antakaa minun mennä, niin matkustan Ranskaan!

— Mitä — ä? Eihän teitä enää Ranskaan takaisin päästetä? Tehän olette isänmaan petturi! Milloin on teistä Napoleon suuri mies, milloin Gambetta... piru teistä selvän ottakoon!

— Monsieur, vastaa Champoun ranskaksi käännellen ja taitellen lautasliinaa käsissään. Tämän suurempaa loukkausta ei olisi edes pahin viholliseni voinut sanoa minulle. Meidän välillämme on kaikki lopussa!

Ja tehtyään kädellään traagillisen liikkeen ranskalainen viskaa teatterimaisesti lautasliinansa pöydälle ja poistuu arvokkaasti.

Kolmisen tunnin kuluttua on ruokapöytä katettu uudelleen ja palvelija tarjoaa päivällistä. Kamyshev istuu pöytään yksinään. Kulautettuaan eturyypyn hänessä herää himo jaaritella. Tekee kovasti mieli piestä kieltä, mutta ei ole kuuntelijaa.

— Mitä Alfons Ludovikovitsh tekee? kysyy hän palvelijalta.

— Kokoaa tavaroitaan matkalaukkuun.

— Voi sitä hupsua... Herra varjele! ihmettelee Kamyshev ja menee ranskalaisen luo.

Champoun istuu keskellä huoneensa lattiaa ja asettelee vapisevin käsin matkalaukkuun liinavaatteita, hajuvesipulloja, rukouskirjoja, housunkannattimia, kaulaliinoja... Koko hänen säädyllinen olentonsa, matkalaukku, sänky ja pöytä ikäänkuin huokuvat kauneutta ja naisellisuutta. Hänen sinisistä silmistään tipahtelee suuria kyyneleitä matkalaukkuun.

— Minnekkä te nyt?... kysyy Kamyshev hetkisen kuluttua.

Ranskalainen vaikenee.

— Aiotteko matkustaa? jatkaa Kamyshev. Niin... kuten tiedätte... Minä en tahdo teitä pidättää... Mutta mikä omituisinta: kuinka te voitte matkustaa ilman passia? Muistattehan, että minä kadotin passinne kerran. Työnsin sen jonnekin paperien väliin... ja niin se katosi... Ja meillä vallitsee ankara kuri passeihin nähden. Ette ennätä edes viittä virstaa ajaa, kun teidät yhtäkkiä siepataan kiinni.

Champoun kohottaa päänsä ja katsoo Kamysheviin epäluuloisesti.

— Niin... saattepa nähdä, että huomaavat jo kasvoistanne teidän olevan passitta... ja heti: kuka olette? Alfons Champoun! Kyllä me nuo Alfonsit ja Champounit tunnemme! Ehkä suvaitsette vankikomppanian mukaan Siperiaan!

— Te laskette kai leikkiä?

— Miksi minä tässä leikkiä laskemaan!... Siihen ei ole nyt syytä! Mutta muistakaa: älkää sitten uikuttako älkääkä kirjoittako minulle avunpyyntökirjeitä... Minä en räpäytä silmiäni, kun teidät viedään kahleissa ohitseni!

Champoun ryntää pystyyn, kalpenee ja alkaa harpata pitkin kamarinsa lattiaa silmät suurina päässä.

— Mitä te teette minulle?! huutaa hän tarttuen epätoivoisena kaksin käsin päähänsä. Hyvä Jumala! Oh! Kirottu olkoon se hetki, jolloin mieleeni juolahti turmiollinen ajatus jättää isänmaani!

— No, no, no... minähän laskin leikkiä! sanoo Kamyshev matalammalla äänellä.
Kummallinen mies, kun ei leikkiä ymmärrä! Eihän teidän kanssanne voi jutellakaan!

— Rakas ystäväni! vikisee Champoun Kamyshevin äänestä rauhoittuneena. Minä vannon, että olen mieltynyt Venäjään, teihin ja teidän lapsiinne... Minun olisi yhtä raskasta jättää teidät kuin jättää tämä elämä! Mutta jokainen sananne viiltää sydäntäni!

— Hyvänen aika! Jos minä ranskalaista haukun, niin miksi te siitä loukkaannutte? Ketä me emme haukkuisi? Kaikkien pitäisi siis loukkaantua! Te olette todella omituinen! Ottakaapa esimerkkiä Lasar Isakitshista, maatilani vuokraajasta... Minä häntä jos jotenkin... kepitän ja rökitän... milloin saporosta milloin niskasta... eikä hän loukkaannu lainkaan!

— Mutta hän onkin orja! Kopeekasta hän on valmis mihin alhaiseen tekoon hyvänsä!

— No, no, no!... riittää!... Menkäämme päivällistä syömään! Rauhaa ja sopua!

Champoun puuteroi itkettyneitä kasvojaan ja menee Kamyshevin kanssa ruokasaliin. Ensimmäisen ruokalajin he syövät vaieten, toisen jälkeen alkaa sama juttu, eikä Champounin kärsimyksillä näy olevan loppua.

KIELIKELLO

Natalja Mihailovna, nuori rouva, oli aamulla palannut Jaltasta ja kertoi nyt herkeämättä miehelleen Krimin ihanuuksista. Iloisena katseli mies ihastunutta vaimoan kasvoihin, kuunteli ja toisinaan kysäisi...

— Mutta elämä kuuluu olevan siellä tavattoman kallista? kysyi hän muun muassa rouvaltaan.

— Mitenkä sanoisin? Minusta on tuota kalleutta liiaksi suurenneltu, ukkoseni. Ei paholainen ole niin kauhea kuin luullaan. Minulla, esimerkiksi, oli Julia Petrovnan kanssa mukava sievoinen huone, josta maksoimme kaksikymmentä ruplaa vuorokaudessa. Kaikki, rakas mieheni, riippuu siitä, osaako elää. Tietysti, jos tekee huvimatkoja vuoristoon... esimerkiksi Ai-Petrille... vuokraa hevosen, oppaan — silloin tietysti tulee kalliiksi. Hirveän kalliiksi! Mutta, rakas Vasilij, millaisia vuoria siellä on! Kuvittele mielessäsi oikein korkeita, korkeita vuoria, tuhat kertaa kirkkoa korkeampia... Siellä ylhäällä on sumua, sumua, sumua... Alhaalla hirvittävän suuria kallionlohkareita... Ja pinjoja... Ah, sitä kaikkea ei saata edes ajatellakaan!

— Tuota noin... sinun lähdettyäsi minä luin jostakin lehdestä sikäläisistä tataarilaisista oppaista... Sellaisia iljettävyyskiä! Mitä ihmisiä ne ovat nuo oppaat oikeastaan?

Natalja Mihailovna näytti ylenkatseelliselta ja keikahdutti päätään.

— Tavallisia tataareja, ei sen kummempia... sanoi hän. Näinhän minä heitä kauempaa, vilahdukselta... Minulle kyllä osoitettiin heitä, mutta en kiinnittänyt enempää huomiota heihin... Tunsin aina vastenmielisyyttä kaikkia noita tsherkessejä, kreikkalaisia... ja maureja kohtaan!

— Kuuluvat olevan hirveitä Don Juaneja.

— Ehkä. Onhan niitä sellaisia inhoittavia naisia, jotka...

Natalja Mihailovna hypähti yhtäkkiä pystyyn, ikäänkuin hän olisi muistanut jotakin kauheata, katsoi puolisen minuuttia säikähtynein silmin mieheensä ja sanoi korostaen joka sanaa:

— Rakas Vasilij, minä kerron sinulle, kuinka epäsiveellisiä naisia on olemassa! Niin tavattoman epäsiveellisiä! Eikä ainoastaan yksinkertaisia naisia, vaan keskisäätyisiäkin, vieläpä ylhäisiä, noita pöyhkeitä bon ton-naisia! [Bon ton = hieno käytös, seurustelutapa] Se oli niin kauheata, etten ollut silmiäni uskoa! En ikinä voi sitä unohtaa! Kuinka saattaa unohtaa itsensä siinä määrin, että... Ah, Vasilij, minä en voi kertoa! Esimerkiksi minun matkatoverini Julia Petrovna... Niin kunnan mies kuin hänellä on, kaksi lasta... kuuluu ylhäiseen säätyyn, on aina niin hurskas olevinaan ja — yht'äkkiä... ajatteleppas... Mutta rakas ukkoseni, tämä on tietysti entre nous [meidän kesken]... Lupaatko kunniasanasi, ettet kenellekään sano?

— No mitä sinä ajatteletkaan! Tietysti!

— Kunniasanasi? Muista se! Minä luotan sinuun...

Nuori rouva pani haarukan syrjään, tekeytyi hyvin salaperäisen näköiseksi ja kuiskasi:

— Ajattelehan nyt... Oli mainio sää! Hän ajoi edellä oppaansa kanssa, minä jonkin matkaa jäljessä. Kun olemme ajaneet kolme neljä virstaa, niin Julia yht'äkkiä huudahtaa ja pitelee rintaansa. Hänen tataarilainen oppaansa kiertää kätensä hänen vyötäisilleen, muuten olisi Julia Petrovna pudonnut satulasta... Minä ajoin oman oppaani kanssa hänen luokseen... Mitä nyt? Mitä tämä on? "Oh", huutaa Julia Petrovna, "minä kuolen! Voin pahoin! En voi ajaa pitemmälle!" Ajattelehan kuinka minä säikähdyn! No, ajakaamme sitten takaisin, sanoin. "Ei", sanoi hän, "en voi ajaa takaisin! Jos ajan yhdenkään askeleen, niin kuolen tuskasta! Minua puistattaa ja suonta vetää!" Ja hän pyytää, rukoilee minua ja minun Suleimaani ajamaan takaisin kaupunkiin ja tuomaan hänelle Bestushevin tippoja, jotka auttavat.

— Odotahan... Minä en ymmärtänyt sinua täydelleen... murahti mies otsaansa silitellen. Äsken sanoit nähneesi näitä tataareja vain kaukaa, mutta nyt sinä kerrot jostakin Suleimasta.

— Mm... Joko sinä taas rupeat saivartelemaan! virkkoi nuori rouva yrmeästi, mutta vähääkään hämmentymättä. En voi sietää tuollaista epäluuloisuutta! En voi sietää! Se on niin typerää, niin typerää!

— Minä en saivartele, mutta... miksi valehtelet? Ajelit tataarien kanssa ja sillä hyvä... Miksi siinä enää kiepotella?

— Hm!... sinä olet kummallinen! kiihtyi nuori rouva. Olet mustasukkainen Suleimalle! Mitenkähän sinä ajaisit vuoristoon ilman opasta! Mitenkähän! Jollet tunne sikäläistä elämää, jollet ymmärrä, niin on parasta vaieta. Älä puhu! Ilman opasta ei siellä voi ottaa askeltakaan.

— Vielä mitä!

— Ole hyvä ja heitä tuo tyhmä hymyilysi! Minä en ole sinulle, kuten Julia... Minä en tahdo tuomita häntä, mutta minä... Vaikka en tahdokaan tekeytyä hurskaaksi, niin siihen määrään minä en kuitenkaan unohtanut itseäni. Minun Suleimani ei koskaan rikkonut sopivaisuuden rajoja... Ei! Mametkul istui kyllä Julian luona usein, ties kuinka kauan, mutta minä, kun kello vain löi yksitoista, sanoin heti: "Suleima, mars! Menkää pois!" Ja minun typerä tataarini meni. Hän oli, rakas ukkoseni, kovan kurin alainen... Heti kun hän vain rupesi rahaa tai jotakin muuta murisemaan, minä heti: "Kuinka-a? Mitä-ä?" Niin nousi hänen sisunsa kurkkuun... Ha-ha-haa!... Tiedätkös, rakas Vasilij, että sillä oli ihan mustat silmät, sysimustat, aito tataarilaiset kasvot, tyhmän näköiset ja naurettavat... Kas sillä lailla minä häntä pitelin! Sillä lailla!

— Minä kuvittelen mielessäni... murahti mies hieroen leivästä pieniä pallosia.

— Kuinka tyhmä sinä olet, Vasilij! Kyllä minä tiedän, mitä sinä ajattelet! Minä tiedän sinun ajatuksesi... Mutta vakuutan sinulle, ettei hän edes kävelymatkoillakaan rikkonut sopivaisuuden rajoja... Kun me esimerkiksi ajoimme vuoristoon tai Urtshan-su'n koskelle, minä aina sanoin hänelle: "Suleima, aja perässäni!" Ja hän ajoi perässäni, raukka... Vieläpä mitä ihanimmilla paikoilla sanoin hänelle: "Suleima, sinun ei pidä unohtaa, että sinä olet tataari ja minä valtioneuvoksen puoliso!" Ha-ha-haa!...

Nuori rouva nauroi makeasti, vilkaisi pikaisesti ympärilleen, tekeytyi säikähtyneen

näköiseksi ja kuiskasi:

— Mutta Julia! Oih sitä Juliaa! En ymmärrä, rakas Vasilij, miksei voi huvitella ja samalla levähtää maailman turhuudesta? Huvittele, ole hyvä, kukaan ei sinua siitä tuomitse, mutta menetellä vakavasti, ruveta rakentamaan perhekohtauksia ja sen semmoisia... ei, miten haluat, mutta sitä minä en ymmärrä! Ajatteleppas, hän oli mustasukkainen minulle! Eikö tämä ole tyhmää? Kerran tulee Mametkul, Julian ihana Adonis, hänen luokseen, mutta Julia ei ole kotona... No niin, minä kutsuin Mametkulin luokseni... me aloimme jutella... puhelimme yhtä ja toista... he ovat, tiedätkös, kerrassaan hauskaa väkeä! Niin kului ilta huomaamatta... Yht'äkkiä syöksyy Julia sisään... hyökkää minun ja Mametkulin kimppuun... rupeaa rähisemään... hyi! Sellaista minä en käsitä, Vasilij...

Vasilij karaisi kurkkuaan, synkistyi ja alkoi kävellä pitkin huonetta.

— Kyllä vietitte siellä iloista elämää, totta totisesti! murahti hän happamesti hymähtäen.

— Hm! Kuinka typerä olet! loukkaantui Natalja Mihailovna. Minä tiedän, mitä sinä ajattelet! Aina sinulla on nuo ilkeät ajatuksesi! Enpä kerro sinulle enää koskaan mitään! En koskaan!

Nuori rouva pisti suuttuneena suunsa suppuun ja vaiken.

PANETTELU

Kaunokirjoituksen opettaja Sergei Kapitonitsh Ahinejev nautti tyttärensä Nataljan historian ja maantieteen opettajalle Ivan Petrovitsh Loshadinille. Häät sujuivat kuin rasvattu. Salissa laulettiin, soitettiin, karkeloitiin. Klubista vuokratut tarjoilijat, yllään musta hännystakki ja valkoinen, likainen kaulanauha, juoksivat edes takaisin huoneissa, ikäänkuin häikäpäissään. Kaikki oli yhtä helua ja melua. Matematiikan opettaja Tarantulov, ranskalainen Pasdequoi ja kontrollikonttorin nuorempi revisori Jegor Venediktitsh Msda istuivat vieretysten sohvalla ja tuon tuostakin keskeyttäen toisiaan juttelivat innokkaasti vieraille elävänä haudatuista ihmisistä ja lausuivat ajatuksensa spiritismistä. Kukaan näistä kolmesta ei uskonut spiritismiin, mutta he myönsivät, että tässä maailmassa on paljon sellaista, jota ihmisjärki ei koskaan voi käsittää. Viereisessä huoneessa kirjallisuuden opettaja Dodonskij selitteli vieraille tapauksia, jolloin vahtisotamiehellä on oikeus ampua ohikulkijaa. Keskustelut olivat siis kauheita, mutta sangen huvittavia. Pihalle päin olevista ikkunoista katseli ihmisiä, joilla yhteiskunnallisen asemansa perusteella ei ollut oikeutta astua sisään.

Tasan kello 12 yöllä isäntä Ahinejev meni keittiöön katsomaan, oliko siellä illallinen valmiina. Keittiö oli lattiasta kattoon saakka täynnä sakeata sumua hanhenpaistista, sorsapaistista ja monista muista ruokalajeista. Kylmät ruoat ja väkijuomat olivat sokin sokin taiteellisessa epäjärjestyksessä kahdella pöydällä. Pöytien ympärillä hääri kyökkipiika Marfa, punakka akka, jonka maha oli pingoittunut kahdenkertaiseksi.

— Näytähän, matushka, sitä sampea vähäisen! sanoi Ahinejev hieroen käsiään ja nuoleskellen huuliaan. Onpa täällä sellainen suloinen tuoksu, että tekisi mieli syödä koko keittiö! Niin, näytäppäs sitä sampea!

Marfa pyörähti erään penkin luo ja kohotti varovasti rasvaista sanomalehtipaperia. Lehden alla suuren suuressa vadissa loikoi komea hyytelöllä valettu sampi keskellä kapristen, öljypuulehtien ja porkkanain kirjavuutta. Ahinejev katseli sampea ja oihkasi tyytyväisyydestä. Hänen kasvonsa säteilivät, silmänsä pyörivät. Hän kumartui ja päästi huulistaan äänen, joka tuli kuin rasvaamattomasta rattaanpyörästä. Seisottuaan siinä hetkisen hän näpsähdytti tyytyväisenä sormiaan ja maiskautti vielä huuliaan.

— Aa! Tulisen suutelun läiskähdys!... Kenen kanssa sinä, Marfa, täällä suudella paukuttelet? kuului ääni viereisestä huoneesta ja ovesa näkyi apuopettaja Vanjkinin puti puhtaaksi ajeltu pää. Kenen kanssa sinä täällä?... Aa... erittäin hauska!... Vai Sergei Kapitonitshin kanssa! Aika vaari, totta tosiaan! Ihan nenä nenässä kiinni tuon akan kanssa!

— Minä en yleensä suutele, sanoi Ahinejev joutuen hämilleen. Kuka on sanonut sen sinulle, senkin hölmö? Minä vain... huuliani maiskautin katsellessani... ajatellessani sitä nautintoa... nähdessäni tämän kalan...

— Juttele, mitä juttelet!

Vanjkin hymyili leveästi ja katosi oven taa. Ahinejev punastui.

“Piru ties, menee vielä, lurjus, juoruamaan”, ajatteli hän. “Koko kaupungille kertoo... häpäisee minut, senkin nauta...”

Ahinejev astui arasti saliin ja vilkaisi Vanjkiniin päin. Tämä seiso pianon luona ja kuiskasi eteenpäin kumartuneena ylitarkastajan kälylle jotakin, jolle tämä nauroi.

“Minusta varmaankin!” ajatteli Ahinejev. “Minusta... senkin vietävä! Ja että tuo uskookin! Nauraa! Hyvä Jumala! Ei, näin ei asiata voi jättää... Teenpä niin, ettei kukaan usko... Kerron koko jutun kaikille, niin tuo hölmö joutuu kiinni panettelusta!”

Ahinejev silitti päätään ja astui yhä vielä hämillään Pasdequoin luo.

— Olin juuri keittiön puolella silmäilemässä illallisen valmistelua, sanoi hän ranskalaiselle. Tehän, tietääkseni, pidätte kalasta ja siellä onkin sellainen sampi, että!... Kaksi arssinaa!... He — he — he! Mutta olinpa unohtaa... Keittiössä sattui juuri lystikäs juttu tämän sammen kanssa! Astun keittiöön ja tahdon saada nähdä ruokia... Katson sampea ja tyytyväisenä... ihan lystikseni maiskautan huulillani. Samassa tulee Vanjkin, tuo hölmö, sisään ja sanoo... he-he-he! ja sanoo: Aa... te suutelette täällä? Minäkö Marfaa, tuota piikaa suutelin! Jo keksi jotakin, senkin tolvana! Viho viimeisen näköinen on, vanha akka... kuin mikä petoeläin, ja Vanjkin puhuu suutelemisesta! Narri!

— Kuka on narri? kysyi Tarantulov, joka juuri tuli siihen.

— Tuo Vanjkin! Kun minä astun keittiöön... Ja hän kertoi Vanjkinista.

— Naurettavaa! Mekomakin narri! Ennemmin suutelin viho viimeistä pelättiä kuin Marfaa, lisäsi Ahinejev, katsahti ympärilleen ja huomasi revisori Msdan takanaan.

— Me tässä Vanjkinista... selitti hän Msdaile. Suuri narri! Astuu keittiöön, huomaa minut Marfan vieressä ja ilman muuta alkaa kaikenmoisia juttuja sepittää. “Mitä? Te suutelette!” Ihan humalaisen unia! Minä sanoin siihen: “Ennemmin suutelen vaikka kalkkunaa kuin Marfaa. Onhan minulla vaimo, senkin tolvana! Mitäs siinä pilkkaat!”

— Kuka teitä pilkkaa? kysyi uskonnon opettaja, joka osui juuri kulkemaan Ahinejevin sivu.

— Vanjkin. Kun minä seison keittiössä ja katselen sampea...

Ja yhä siihen tapaan. Puolen tunnin kuluttua kaikki vieraat tiesivät jo jutun sammesta ja Vanjkinista.

“Kertokoon nyt heille!” ajatteli Ahinejev hykertäen tyytyväisenä käsiään. “Kertokoon! Kun tämä alkaa panetella, niin jo toiset hänelle: mene suohon, tolvana, mekomine juoruinesi! Me tiedämme kaikki!”

Ja Ahinejev rauhoittui siinä määrin, että tyhjensi ilosta neljä ylimääräistä lasia. Saatettuaan illallisen jälkeen nuoren pariskunnan makuuhuoneeseen hän meni omaan huoneeseensa ja nukahti kuin viaton lapsi. Seuraavana päivänä hän ei enää edes muistanut tuota juttua sammesta. Mutta — oi! Ihminen määrää, luoja säätää! Pahat kielet tekivät tehtävänsä eikä auttanut Ahinejevia hänen viekkautensa. Tasan viikon kuluttua, nimittäin keskiviikkona kolmannen tunnin jälkeen, kun Ahinejev seiso keskellä opettajain huonetta kertoen oppilas Vysjekinin rikollisista taipumuksista, rehtori astui hänen luokseen ja kutsui hänet syrjään.

— Minulla olisi vähän asiaa, Sergei Kapitonitsh, sanoi rehtori. Suokaa anteeksi... Asia ei oikeastaan kuulu minulle, mutta en kuitenkaan voi olla sanomatta siitä mielipidettäni...

Minun velvollisuuteni... Kerrotaan, nähkääs, että te elätte yksissä piikanne kanssa... Asia ei kuulu minulle, mutta... Eläkää hänen kanssaan, suudelkaa... miten ikinä haluatte, mutta ei niin julkisesti! Olkaa hyvä! Älkää unohtako olevanne opettaja!

Ahinejev tunsu vilun väreitä selässään ja oli pyörtyä. Oli kuin kokonainen parvi ampieisia olisi häntä pistänyt ja hänen päälleen kaadettu kiehuvaa vettä. Hän läksi kotiin. Matkalla tuntui siltä kuin koko kaupunki olisi häneen katsellut, ikäänkuin hänen naamansa olisi ollut noessa. Kotona odotti häntä uusi onnettomuus.

— Mikset aja nahkaasi? kysyi hänen vaimonsa päivällispöydässä. Mitä sinä siinä mietit? Lemmittyäsi taidat ikävöidä, rakasta Marfaasi surra? Minä tiedän kaikki, senkin turkkilainen! Kunnan ihmiset ovat avanneet silmäni! Mmh!... senkin raakalainen!

Ja lätsis! siinä tuli sellainen korvatillikka, että pamahti! Ahinejev nousi pöydästä ja tuntematta maata jalkainsa alla, lakitta ja päällystakitta läksi löytystämään Vanjkinin luo. Hän tapasikin Vanjkinin kotona.

— Sinä roisto! kääntyi Ahinejev Vanjkinin puoleen. Miksi olet tallannut minut lokaan koko maailman silmissä? Miksi olet panetellut minua niin pahasti!

— Panetellut? Mitä te nyt puhutte?

— Kuka se sitten on juorunnut, että minä muka olen Marfaa suudellut? Etkö sinä, hä? Etkö sinä juuri, senkin vietävä!

Vanjkin räpytteli silmiään, ihohermot hänen kuluneissa kasvoissaan nytkähtelivät... Hän kohotti katseensa jumalankuvaan ja lausui:

— Rangaiskoon minua Jumala, puhjetkoon silmäni, kuihtukoot jäseneni, jos minä teistä olen sanonut sanaakaan! Peittäköön ikuinen pimeys minut! Kolera tappakoon!...

Vanjkinin rehellisyyttä ei saattanut epäillä. Hän ainakaan ei ollut juorunnut, sen näki selvästi.

“Kuka sitten? Kuka?” kysyi Ahinejev itseltään lyöden rintaansa; hän koetti muistella kaikkia tuttaviaan. “Kuka?”

— Niin, kuka? kysymme mekin lukijalta.

“NASKALI PUSSISSA”

Pjotr Pavlovitsh Posudin riensi talonpojalta vuokraamallaan kolmivaljakolla kyläteitä pitkin pieneen N:n piirikaupunkiin, jonne muuan nimetön kirje häntä kutsui. Hän koetti mahdollisimman tarkasti pysyä matkalla tuntemattomana.

“Yllättää... Pudota kuin lumi päälaelle...” haaveili hän kätkien kasvonsa korkeaan kaulukseen. “Ovat tehneet paha, lurjukset, ja riemuitsevat nyt luullen, että kaikki jäljet ovat peitetyt... Hahaa... Mahtavatpa kauhistua ja ihmetellä, kun yhtäkkiä keskellä riemua kuulevat: Tilille! Nouseepa siitä aika hälinä! Ha-haa!...”

Haaveiltuaan tähän tapaan kyllikseen Posudin antautui keskusteluun ajajan kanssa. Kuten ainakin henkilö, joka tahtoo olla yleisesti tunnettu, hän ensimmäiseksi kyseli itsestään:

— Tunnetko sinä Posudinin?

— Kuinka en tuntisi, hymähti ajaja. Kyllä hänet tunnetaan!

— Mitä sinä naurat?

— Tuntuupa vain hauskalta!... Viho viimeisenkin kirjurin tunnet, mutta Posudinia et muka tuntisi! Sitä vartenhan hänet on tänne määrätty, jotta jokainen hänet tuntisi.

— Niinpä niin, niinpä niin... Entä millainen hän on mielestäsi? Kunnon mies?

— Onhan tuo... haukotteli ajaja. Hyvä herra on, asiansa tuntee... Eipä ole siitä vielä kahtakaan vuotta, kun hänet tänne lähetettiin, mutta paljon on jo ehtinyt tehdä.

— Paljon hyvää on tehnyt, suokoon Jumala hänelle terveyttä. Rautatien hän on hommannut paikkakunnalle, tuon vihatun Hohrjukovin on näiltä mailta karkoittanut... Ei ollut Hohrjukovilla mitään määrääkään enää... Konna oli, suuri lurjus... Kaikki entiset päälliköt pitivät hänen puoltaan, mutta kun Posudin tuli, niin heti Hohrjukov korjasi luunsa, ikäänkuin häntä ei olisi ollutkaan... Nähkääs, hyvä herra, Posudin ei ole ostettavissa, ei! Tarjoa hänelle vaikka sata, vaikka tuhannen, hänpä ei vain ota sitä syntiä omalletunnolleen... Ei ota!

“Jumalan kiitos, että ovat edes siltä kannalta minut oikein käsittäneet,” ajatteli Posudin iloissaan. “Se oli hyvä juttu!”

— Hän on sivistynyt... jatkoi ajaja, eikä ylpeä... Meiltä kävivät hänen luonaan valittamassa ja ihan kuin herrasväkeä hän oli heitä kohdellut: kaikille oli antanut kättä ja istumaan oli pyytänyt... Tulinen on ja hätäinen... Sanaakaan ei kunnolla sano, sähisee vain... Ettäkö hän joutuisi kävelemällä jotain toimittamaan, ei sitten likikään, juoksujalkaa, juoksujalkaa!... Eipä ollut meidän väki ennättänyt edes sanaakaan virkkaa, kun hän: “Hevoset valjaisiin!” ja suoraa päätä tänne... Niin tuli, järjesti kaikki eikä ottanut edes kopeekkaa. Paljon parempi on entistä! Olihan tuo entinenkin sentään hyvä. Komea oli, mahtava, niin huusi, ettei sille yksikään koko kuvernementissä vertoja vetänyt... Usein, kun hän oli matkalla, saattoi sen kuulla aina kymmenen virstan päähän. Mutta mitä sisäisiin asioihin tulee, niin kyllä tämä nykyinen on paljon ovelampi! Nykyisellä on päässä sata kertaa enemmän ajua. Muuan seikka vain on surullinen... Kaikin puolin hän on hyvä mies, mutta vahinko vain, että hän on juoppo!

“Äläpäs huoli!” ajatteli Posudin.

— Mistä tiedät, kysyi hän, että minä... että hän on juoppo.

— Enhän minä itse tietenkään, teidän ylhäisyytenne, ole häntä juopuneena nähnyt; en tahdo valehdella, mutta niin kerrotaan. Eivätkä ole muutkaan häntä juopuneena nähneet, mutta sellainen huhu hänestä on käymässä... Ihmisten nähden tai jos ajaa vieraisille tai huveihin tai seuroihin, niin ei tuo juo milloinkaan. Mutta kotona kuuluu hörppivän... Aamulla kun nousee niin hieroo silmiään ja heti — viinaa! Palvelija tuo hänelle ryypyn, mutta tämä jo toista pyytää... Sitä kestää sitten pitkin päivää. Mutta sanoppas, ole hyvä, näkyykö edes hänen toisesta silmästään, että on maistanut? Eikös mitä! Kyllä tuo osaa pysyä aisoissa. Ennen, kun tuo meidän Hohrjukovimme joi, niin sen kaikki tiesivät, vieläpä koirat sitä haukkuivat. Mutta Posudin — että sen nenä edes punottaisi! Kamariinsa sulkeutuu ja siellä latkii... Jotteivät ihmiset huomaisi, hän on laittanut kirjoituspöytänsä varta vasten laatikon, jossa on letku. Laatikossa kuuluu olevan aina viinaa... Tarvitsee vain viedä letku suuhun, imaista, niin olet juovuksissa... Vaunuissa myöskin, salkusta...

“Mistä he sen tietävät?” kauhistui Posudin. “Hyvä Jumala, kaiken tuon tietävät! Iljettävää!”...

— Niin... ja mitä naisväkeen tulee... Lurjus! (Ajaja naurahti ja ravisti päätään). Hävytöntä, kerrassaan! Kymmenkunta kuuluu hänellä olevan noita hyörinpyörijöitä... Kaikki asuvat samassa talossa... Toinen, Nastasja Ivanovna, on siellä emännöitsijänä, toinen — hitto vieköön, mikäs sen nimi nyt olikaan? — Ljudmila Semjonovna, joku kirjurin tapainen... Nastasja, sehän se kuuluu olevan kaikkien pää. Mitä tämä tahtoo, sen kuuluu hän tekevän... Niin hallitsee miestä kuin kettu häntäänsä. Nastasjan käsissä se ylin valta on. Tätä väki pelkääkin pahemmin kuin itse isäntää... Ha-haa! Ja kolmas hepakko, se siellä Katshalnajan varrella asuu... Häpeä puhua!

“Nimetkin tietää”, ajatteli Posudin punastuen. “Ja kuka sen tietää? Moukka ajomies... joka ei ole kertaakaan edes kaupungissa käynyt!... Iljettävää... inhoittavaa!...”

— Mistä sinä sen kaiken tiedät? kysyi hän ärtyisällä äänellä.

— Ihmiset juttelevat... Enhän ole itse nähnyt, mutta ihmisiltä olen kuullut. Ja helpostihan tuon saa tietää. Eihän palvelijalta tai kuskilta voi kieltä repiä suusta... Ja niinhän tuo Nastasja itsekin joka paikassa juoksee ja kehuu onnellista oloaan. Ei ihmisten silmiltä voi niinkään piiloutua... Onpa tuo samainen Posudin ottanut tavakseen lähteä kaikessa hiljaisuudessa tarkastusmatkoille. Entinen kun aikoi lähteä jonnekin, niin kuukautta varemmin antoi sen tietää, ja kun sitten matkusti, niin siinä oli sellainen helu ja melu... että Herra varjele! Edellä laukattiin, perässä laukattiin, sivuilla laukattiin. Kun hän saapui perille, niin nukkui ensin tarpeekseen, söi ja joi runsaasti ja alkoi sitten virka-asioissa kitaansa piestä. Huusi täyttä kurkkua, polki jalkaa, nukkui taas tarpeekseen ja sitä menoa takaisin... Mutta tämä nykyinen, kun saa vain jostakin vihiä, niin koettaa lähteä matkalle kaikessa hiljaisuudessa ja tuota pikaa, jottei kukaan näkisi kotoa, jotteivät virkamiehet huomaisi, ja junaan... Ajaa mille asemalle milloinkin pitää, mutta ei ota kestikievarihevosiä eikä muitakaan parempia, vaan hakee jostakin talonpojan ja vuokraa siltä hevoset. Kääriytyy peitteisiin kuin vanha akka ja kähisee pitkin matkaa kuin ikäloppu koira, jottei hänen ääntään tunnettaisi. Ihan on maha revetä naurusta, kun ihmiset tuota

kertovat. Ajaa, hölmö, luullen, ettei kukaan häntä saata tuntea. Ja yhtä hyvin, kuka järkevä ihminen tahansa — tfyi, tunteehan tuon...

— Mitenkä hänet tuntee?

— Ka, perin yksinkertaisesti. Ennen, kun Hohrjukov oli kaikessa hiljaisuudessa matkalla, me hänet tunsimme raskaasta kädestään. Jos matkustaja löi päin kuonoa, niin siinä se oli Hohrjukov. Ja Posudinin saattaa niinkään heti tuntea. Yksinkertainen matkustaja käyttäytyy yksinkertaisesti, mutta Posudin ei noudata yksinkertaisuutta. Kun hän saapuu, sanokaamme, vaikka kestikievariin, niin hänen mielestään siellä haisee ja on tukahduttava ja on kylmä... Hän tilaa kananpoikia ja hedelmiä ja kaikenmoisia hilloja... Niinpä kestikievarissa tiedetään: jos ken talvella kysyy kananpoikia ja hedelmiä, niin se on Posudin. Jos ken sanoo isännälle "hyvä ystäväni" ja lennättää kansaa menemään kaikenmoisista joutavista syistä, niin silloin saattaa vaikka vanhoa, että se on Posudin. Eikä hän haise samanlaiselle kuin muut ihmiset, ja menee levolle omalla tavallaan... Sohvalle käy pitkäkseen, räiskyttelä tuoksuvia vesiä ympäriinsä ja käskää tuoda kolme kynttilää päänaluksen viereen. Makaa ja lukee papereitaan... Huomaahan sen jo talon kissakin, saatikka isäntä, mikä tuo on miehiään...

"Se on totta..." tuumaili Posudin itsekseen. "Kuinka en ole tuota ennen huomannut?"

— Ja kenelle on tarpeen, hän saa tiedon ilman hedelmiä ja kananpoikiakin. Sähköteitse kaiken saa tietää... Miten hän turpansa kääriikin, miten peitteleikse, niin tietävät jo, että saapuu, odottavat... Posudin ei ole vielä kotoaankaan lähtenyt, kun täällä jo: ole hyvä, kaikki on kunnossa! Saapuu yllättäkseen heidät, vetääkseen oikeuteen tai erottaakseen, mutta he nauravat hänelle. Vaikka teidän ylhäisyytenne, arvelevat, on kaikessa hiljaisuudessa tänne tullut, niin tarkastakaa vain, kyllä kaikki on selvillä!... Hän väänteleikse ja käänteileikse ja lähtee niin kuin on tullutkin... Ja hän kehuu heitä, puristelee heidän käsiään, pyytää anteeksi, että on häirinnyt... Sillä tavalla! Entä mitä teidän ylhäisyytenne siitä?... Kansa on täällä ovelaa, toinen on toistaan ovelampi. Ihan mielikseen sitä katselee, miten riivatun visuja ovat! Ottaapa vaikka tämänpäiväisen tapauksen... Kun minä aamulla ajan tyhjin kuormin, rientää juutalaispoika, anniskelija, asemalta vastaan. "Minne matka, teidän juutalainen ylhäisyytenne, kysyn?" Tämä vastaa: "Vien viiniä ja ruokatavaroita N:n piirikaupunkiin. Siellä odotetaan Posudinia." Kyllä ne osaavat, eikö totta? Posudin vasta valmistakse matkaan ja käärii päänsä, jottei tunnettaisi. Ehkäpä on jo matkallakin ja ajattelee, että nyt ei kukaan tiedä hänen tulostaan. Ja yhtä kaikki, siellä on jo valmiina viinit ja lohet ja juustot ja kaikenmoiset muut herkut... Posudin vain ajaa ja ajattelee: "Malttakaahan, pojat, kyllä minä kohta näytän!" Mutta pojilla ei ole surua lainkaan! Tulkoon vain! Heillä on aikaa sitten kaikki hyvässä kunnossa!

— Takaisin! huusi Posudin kähisten. Käänä takaisin, nauta!

Ja hämmästynyt ajaja käänsi takaisin.

KAPTEENIN UNIVORMU

Nouseva aurinko katsoi yrmeästi piirikuntakaupunkia, kukot olivat vasta äsken laulamasta laanneet, mutta olipa kuin olikin setä Rilkinin kapakkaan ennättänyt jo vieraita tulla. Heitä oli kolme: räätäli Merkulov, valtiokassan lähetti Smehunov ja poliisi Shratva. Kaikki kolme olivat hutikassa.

— Älä puhu! Älä puhu! hoki Merkulov pitäen kiinni poliisin takin napista. Kyllä siviilivirkamies, jos otamme jonkun korkeampi-arvoisen, räätälin kannalta katsoen aina voitokkaasti pyyhkäisee nenän kenraalilta. Otetaanpa nyt vaikka kamariherra... Mikä hän oikeastaan on? Minkä arvoinen? Mutta laskeppas vaan neljä arssinaa parasta verkaa Prundel ja poikain tehtaasta, napit, kultainen kaulus, valkoiset housut kultaraitoineen, kullalla kirjailtu rinta ja hohtavat kauluksen käänteet ja hihansuut ja taskulämsät!... Kun tätä nykyä ompelee herroille hovimestareille, tallimestareille, seremoniamestarille ja muulle ministeristölle, niin mitä luulet sen olevan?... Muistanpa, kun kerran ompelimme hovimestari kreivi Andrei Semjonitsh Wonljarevskille. Se oli sitten sellainen univormu, että pois tieltä! Kun sen otti käsiinsä, niin kyllä tunsi, kuinka veri suonissa sätkähteli! Ei ole nykyään hyvä vaivata oikeata herrasväkeä, kun se ompeluttaa pukuja. Mitan kun otat, niin ompele, äläkä yritäkään käydä koettelemassa ja fasoneeraamassa. Jos olet visu räätäli, niin ompele mitan mukaan. Kellotapulista pitää suoraan saappaihin hypätä — sillä lailla juuri! Muistanpa, veliseni, aivan lähellä meitä oli santarmilaitos... Isäntämme Osip Jaklitsh valitsi usein santarmien joukosta ruumiiltaan sopivan miehen puvun koettelemista varten. No niin, siksipä veliseni, valitsimme kreivinkin univormua varten sopivan santarmin. Mies kutsuttiin... Pueppas yllesi, tolvana, ja tunnustele!... Mikä ilo! Hän puki univormun ylleen, vilkaisi rintaansa — entä sitten! Kalpeni, tiedätkö, alkoi vapista ja meni tainnoksiin...

— Entä oletteko ommellut poliisipäällikölle? uteli Smehunov.

— Mokokallekin harakalle! Pietarissa on noita poliisipäälliköitä kuin rakkeja ikään! Täällä heille hattua nostetaan, mutta siellä — “pois tieltä, mitäs siinä tunkeilet!” Me ompelimme sotaherroille ja neljän ylimmän arvoluokan henkilöille. Näilläkin on suuri ero... Jos sinä, esimerkiksi, kuuluisit viidenteen arvoluokkaan, niin et sinä vielä mitään ole. Tule viikon perästä, niin kaikki on valmiina — eihän sellaisessa puvussa ole muuta kuin kaulus ja hihansuut... Mutta sanoppas kun tulee joku neljännen, kolmannen ja joskus toisenkin arvoluokan henkilö, niin kyllä silloin saat isännältä vasten hampaita ja ala laputtaa santarmilaitokseen... Kerran me, veliseni, ompelimme Persian konsulille. Puolitoista tuhatta kultarinkeliä ompelimme hänen takkinsa rintamustaan ja selkäpuolelle. Luulimme, että tuo ei maksa... Mutta äläppäs, maksoi kuin maksoikin... Pietarissa on jalosukuisia tataarejakin.

Kauan kertoi Merkulov. Kellon käydessä yhdeksää hän muistojen vaikutuksesta alkoi itkeä ja valittaa katkerasti kohtaloaan, joka oli viskannut hänet pahanpäiväiseen maaseutukaupunkiin, joka oli täynnä kauppiaita ja porvareja. Poliisi oli vienyt jo kaksi henkilöä poliisikamariin, lähetti käynyt pari kertaa postissa ja valtiokassassa ja tullut takaisin, mutta Merkulov yhä vain valitteli. Puolenpäivän tienoissa hän seisoi kirkonpalvelijan edessä, takoi nyrkillä rintaansa ja päivitteli:

— En minä halua moukille ommella! Pietarissa minä omin käsin ompelin paroni Shputselille ja sotaherroille! Mene pois minun luotani, sinä pitkätakkinen, jotten sinua näkisi! Mene pois!

— Kovinpa korkeat ajatukset teillä on itsestänne, Trifon Panteleitsh, vakuutti kirkonpalvelija räätäliille. Vaikka olettekin taiteilija alallanne, niin ei pidä kuitenkaan unohtaa Jumalaa ja uskontoa. Aarius ylvästeli teidän tavallanne, mutta kuolikin häpeällisesti. Oh, kuolettepa tekin!

— Niin kuolenkin! Mutta ennemmin kuolen kuin ompelen mekkojanne!

— Onko minun pannahinen ukkoni täällä? kuului yhtäkkiä oven takaa naisen ääni ja kapakkaan astui Merkulovin vaimo, Aksinja, iäkäs, pystymahainen eukko, hihat ylös käärittynä. Missä se pakana on? hän katseli vihaisesti kapakassa olijoita. Mene kotiin siitä, senkin vietävä, siellä muuan upseeri kysyy sinua!

— Mikä upseeri? ihmetteli Merkulov.

— Piru ties, kuka lie! Sanoi tulleen tilaamaan univormun.

Merkulov kahmaisi leveästi viisihaaraisella suurta nenäänsä, kuten hän aina teki tahtoessaan ilmaista suurinta ihmetystään, ja mutisi:

— Kyllä se eukko nyt hullujaan houraillee... Viiteentoista vuoteen en ole nähnyt jalosukuista henkilöä, kun yht'äkkiä keskellä paastopäivää upseeri tulee tilausta tekemään! Hm! Menenpä katsomaan...

Merkulov läksi kapakasta ja käydä kekkaloi kotiinsa... Eipä vaimo valehdellutkaan. Mökkinsä kynnyksellä räätäli näki kapteeni Urtshajevin, paikallisen sotilashallinnon ylipäällikön sihteerin.

— Missä sinä vetelehdit? tervehti kapteeni häntä. Kokonaisen tunnin olen saanut tässä odotella... Osaatko ommella univormun?

— Teidän ylhäis... Hyvä Jumala! mutisi Merkulov änkyttäen ja kiskaisten hatun kera päästään tukon hiuksia. Teidän ylhäisyytenne! Eihän tämä ole ensi kerta, kun minä niitä teen. Hyvä Jumala! Paroni Shputselille olen ommellut... herra luutnantti Sembulatov on minulle vielä tänä päivänäkin kymmenen ruplaa velkaa. Kuuleppas, eukko! Anna hänen ylhäisyydelleen tuoli, Jumala minua rangaiskoon... Käskettekö ottaa mitan vai sallitteko ommella silmämäärältä?

— Siis... sinun verkasi ja viikon päästä valmis... Paljonko otat?...

— Hyvänen aika, teidän ylhäisyytenne... Mitä te nyt, hymähti Merkulov. Enhän minä mikään kauppias ole. Kyllä meillä ymmärretään, kuinka on herrasväen kanssa... Kun Persian konsulille ompelimme, ei silloinkaan mitään edeltäpäin...

Otettuaan kapteenista mitan ja saatettuaan häntä Merkulov seisoi kokonaisen tunnin keskellä tupaansa töllistäen vaimoonsa. Hän ei uskonut...

— Mutta, hitto vieköön, mikä harmi! murahti hän vihdoin. Mistä otan rahat verkaan? Aksinja, kultaseni, lainaappas sinä minulle rahat, jotka sait lehmästä!

Aksinja irvisti hänelle ja sylkäisi. Hetkistä myöhemmin hän jo hosui miestänsä hiilihangolla, viskasi hänen päälleen astioita, repi parrasta, juoksi kadulle ja huusi!

“Rientäkää apuun, uskovaiset! Tappaa!...”

Mutta tästä vastarinnasta ei ollut hyötyä. Seuraavana aamuna Aksinja makasi vuoteessaan peitellen sinelmiä sälleiltä, mutta Merkulov kulki puodista puotiin, riiteli kauppiaitten kanssa ja valikoi verkaa.

Räätälin elämässä alkoi uusi aikakausi. Herättyään aamulla ja katseltuaan samein silmin ympäri pientä maailmaansa hän ei enää syljeskellyt raivoissansa... Ja mikä ihmeellisintä, hän lakkasi käymästä kapakassa ja ryhtyi työhön. Supatettuaan hiljaa rukouksen hän pani suuret terässankaiset silmälasinsa nenälleen, rypisteli otsaansa ja levitteli hartaudella verkaa pöydällä.

Viikon kuluttua univormu oli valmis. Silitettyään sen Merkulov meni kadulle, ripusti puvun säleaidalle ja alkoi puhdistaa. Hän otti pois roskan, etäännytti sylen päähän ja katsoi kauan silmiään siristäen univormua, otti taas roskan — ja sitä kesti pari tuntia.

— Helisemässä olen noitten herrojen kanssa! puheli hän ohikulkijoille. Enempää en jaksa, olen väsynyt! Kovin ovat sivistyneitä ja hienoja, vaikeata on heille olla mieliksi.

Seuraavana päivänä, kun univormun puhdistaminen vihdoinkin oli loppuun suoritettu, Merkulov voiteli päänsä öljyllä, kampasi tukkansa, kääri univormun uuteen yksiväriseseen pumpulikankaaseen ja läksi kapteenin luo.

— En jouda tässä tuollaisen tolvanan kanssa juttelemaan! pysähdytti hän jokaisen vastaantulijan. Etkö näe, että olen matkalla kapteenin luo viemään univormua?

Puolen tunnin kuluttua hän palasi kapteenin luota.

— Onnittelen palkanmaksun johdosta, Trifon Panteleitsh! tervehti Aksinja häntä leveästi hymyillen ja häpeissään.

— Hölmö! vastasi hänen miehensä. Luuletko sinä, että oikea herrasväki maksaa kohta? Hän ei ole mikään kauppias, joka suora päätä tökkää rahan kouraan. Hölmö!

Kaksi päivää loikoili Merkulov uunilla, ei syönyt eikä juonut mitään hän oli kokonaan antautunut itseensäytytyväisyyden valtaan, aivan kuin Herkules suorittuaan urotyönsä. Kolmantena Merkulov läksi saatavaansa perimään.

— Onko hänen ylhäisyytensä ylhäällä? kuiskasi hän hiipien eteiseen ja kääntyen sotilaspalvelijan puoleen.

Saatuaan kieltävän vastauksen hän rupesi ovenpielessä seistä töröttämään kuin patsas ja odottelemaan.

— Heitä niskasta menemään! Sano, että lauantaina! kuuli hän pitkän aikaa odotettuaan kapteenin käheän äänen.

Samaa hän kuuli lauantaina, sekä seuraavana että sitä seuraavana... Kokonaisen kuukauden hän kävi kapteenin luona, istuskeli tuntikausia eteisessä ja rahan sijaan sai käskyn mennä hiiteen ja tulla lauantaina. Mutta hän ei vain uupunut eikä nurissut, vaan päinvastoin... Hän tosiaan lihoi. Pitkälinen odotus eteisessä oli hänen mieleensä ja “heitä niskasta menemään” soi suloisesti hänen korvissaan.

— Ihan paikalla sen näkee, kuka on jalosukuinen! ihasteli hän joka kerta palatessaan kapteenin luota kotiin. Meillä Pietarissa kaikki olivat sellaisia.

Elämänsä loppuun saakka Merkulov olisi suostunut käymään kapteenin luona ja odottelemaan eteisessä, jollei Aksinja olisi vaatinut takaisin lehmästä saamiaan rahoja.

— Saitko rahaa? kysyi hän mieheltään joka kerta. Et? Mitä sinä oikein teet minulle, koira? Hä?... Mitkä, missä hiilihanko on?

Kerran iltasella Merkulov palasi torilta kantaen hiilisäkkiä selässään. Aksinja kiirehti hänen jäljessään.

— Kyllä minä sinua kotona opetan! Maltahan vain, rupatti eukko muistellessaan lehmästä saamiaan rahoja.

Yhtäkkiä Merkulov seisahtui kuin kivettynyt ja huudahti iloisesti. Ravintolasta “Riemu”, jonka ohi he kulkivat, juoksi suinpäin ulos muuan silinterihattuinen herrasmies, jonka naama punotti ja silmät juopuneesti päässä pyörivät. Hänen jäljessään ryntäsi kapteeni Urtshajev biljardisauva kädessä, paljain päin, porroisenä, puku rutistuneena. Uusi univormu oli kokonaan liidussa ja toinen olkalappu törrötti sivulla.

— Kyllä minä sinut panen pelaamaan, veijari! huusi kapteeni huutoen vimmatusti biljardisauvalla ja pyyhkien hikeä otsalta. Opetanpa sinua, peto, kuinka pitää pelata kunniallisten ihmisten kanssa!

— Katsoppas, hölmö! kuiskasi Merkulov tökäten eukkoaan kyynänpäähän ja hihittäen. Heti näkee, ken on jalosukuinen. Jos kauppiaille jotain ompelet, niin se moukka visusti kantaa pukuaan kymmenisen vuotta, vaan tuo on jo pahanpäiväisesti rutistanut univormunsa! Vaikka uuden ompelisit!

— Mene pyytämään häneltä rahasi! sanoi Aksinja. Mene!

— Mitä sinä, hölmö?! Kadulla? Ei mitenkään!...

Vaikka Merkulov kovasti vastustikin, sai eukko hänet menemään hurjistuneelta kapteenilta rahaa pyytämään.

— Korjaa luusi! vastasi kapteeni hänelle. Sinä kyllästyvät minua.

— Teidän jalosukuisuutenne, minä kyllä ymmärrän... Minä en suinkaan... mutta tuo eukko... järjetön luontokappale... Tietäähän herra kapteeni, millainen järki on akkaväellä...

— Sinä kyllästyvät minua, kuulitko! ärjäisi kapteeni tuijottaen häneen juopunein, samein silmin. Mene matkaasi!

— Ymmärrän, teidän jalosukuisuutenne! Mutta minä tuon eukon tähden, nähkääs, rahat on saatu lehmästä... Isä Juudakselle myötiin lehmä...

— Vai sinä vielä lörpöttelet siinä, lutikka!

Kapteeni huitaisi biljardisauvalla ja — roiskis! Merkulovin selästä lensi hiiliä, silmistä — säkeniä, hattu putosi kädestä... Aksinja oli pyörtyä. Hän seisoi hetkisen hievahtamatta kuin Lotin vaimo, joka muuttui suolapatsaaksi, läksi sitten eteenpäin ja vilkaisi arasti miehensä kasvoihin... Hänen suureksi ihmeekseen Merkulovin kasvoilla väreili autuaallinen hymy ja loistavissa silmissä kimalteli kyneleitä.

— Kyllä sen heti näkee, kuka on oikea herrasmies! jupisi räätäli. Hienoja ovat ja osaavat

käyttäytyä... Aivan samalla tavalla kävi silloin, kun vein turkin paroni Shputselille... Huitoi kepillä ja — roiskis! Ja luutnantti Sembulatov myöskin... Kun tulin hänen luokseen, hän karkasi pystyyn ja alkoi kaikin voimin... Ohhoh, eukkoseni, mennyt on minun aikani! Sinä et mitään ymmärrä! Mennyt on minun aikani!

Merkulov viittasi kädellään, kokosi hiilet ja kompuroi kotiin.

RITARIMERKKI

Sotakoulun aliluokkien opettaja, kollegian registraattori Ljev Pustjakov asui ystävänsä luutnantti Ljedentsovin naapurina. Tämän luokse hän uuden vuoden aamuna ohjasi askeleensa.

— Kuulehan, Grisha, minulla olisi vähäsen asiaa, aloitti hän sanottuaan luutnantille tavanmukaisen uuden vuoden tervehdyksen. Enpä olisi häirinnyt sinua, jollei tarve olisi vaatinut. Lainaahan, hyvä veli, minulle täksi päiväksi Stanislaus-merkkisi. Minä, näet, menen tänään päivällisille kauppias Spitshkinin luo. Tunnethan sinä tuon lurjuksen, kauppias Spitshkinin. Hän pitää julmasti ritarimerkeistä ja katsoopa meikein roistomaisen halveksivasti sellaisiin, joilla ei riipu jotakin kaulassa tai napinreiässä. Sitä paitsi, hänellä on kaksi tyttäretä... Nastja ja Siina... Puhun sinulle kuin ystävälle... Ymmärräthän sinä minua, veli hyvä. Lainaa nyt, ole hyvä!

Kaiken tämän sanoi Pustjakov änkyttäen, punastuen ja arasti vilkuillen oveen. Luutnantti haukkui häntä pahanpäiväisesti, mutta lainasi kuitenkin.

Kello kaksi päivällä Pustjakov ajoi issikalla Spitshkinin luo. Hän raotti hieman turkin pielusta ja silmäili rintaansa, jolla lainatun Stanislaus-merkin kulta ja emalji kimalteli.

“Kummallista! Tuntuu siltä kuin itsekin itseään enemmän kunnioittaisi!” ajatteli opettaja kurkkuaan röhäytellen. “Tuollainen pieni kapine vain, viittä ruplaa enempiä ei maksa, mutta kyllä siitä helua ja melua pidetään!”

Saavuttuaan Spitshkinin talon eteen hän avasi turkkinsa ja alkoi hitaasti maksaa issikalle. Tämä näytti kerrassaan kivettyvän huomattavasti Pustjakovin olkalaput, napit ja Stanislaus-merkin. Pustjakov yskäisi tyytyväisenä ja astui taloon. Riisuutuessaan eteisessä hän vilkaisi saliin. Siellä istui pitkän pöydän ympärillä toistakymmentä henkilöä syömässä päivällistä. Kuului keskustelua, astioiden kalinaa.

— Kukahan siellä mahtoi soittaa ovikelloa? kuului isäntä sanovan. Kas vain! Ljev Nikolaitsh! Olkaa hyvä! Myöhästyitte hieman, mutta eihän siitä vahinkoa... Äsken vasta me pöytään istuuduimme.

Pustjakov kohotti rintaansa, nosti päänsä pystyyn ja astui saliin käsiään hykertäen. Mutta siellä hän näki jotakin kauheata. Pöydän ääressä Siinan vieressä istui hänen virkaveljensä, ranskankielen opettaja Tremblant. Jos hän näyttäisi ranskalaiselle ritarimerkkinsä, hän saisi varmaan vastata moneen hyvin vastenmieliseen kysymykseen, vieläpä ehkä hävetä ikänsä ja menettää maineensa. Ensimmäisenä ajatuksena vilahti Pustjakovin mielessä repiä ritarimerkki rinnasta tai juosta takaisin. Mutta merkki oli ommeltu lujasti kiinni eikä peräytyminenkään ollut enää mahdollista. Peitettyään hätäisesti oikealla kädellään merkin hän kömpelösti kumartaen tervehti kaikkia yhteisesti puristamatta kenenkään kättä ja laskeutui raskaasti tyhjälle tuolille, joka osui olemaan aivan vastapäätä ranskalaista virkaveljeä.

“Ryypännyt kai!...” ajatteli Spitshkin katsellessaan tulijan hämmästyneitä kasvoja.

Pustjakovin eteen pantiin lautasellinen lientä. Hän otti lusikan vasempaan käteensä, mutta

muistettuaan, että vasemmalla kädellä ei sovi syödä arvossapidetyssä seurassa, sanoi syöneensä jo päivällistä eikä jaksavansa enempää.

— Minä olen syönyt jo... Merci!... jupisi hän. Minä olin juuri vieraisilla setäni, ylipappi Jelejevin luona ja hän pyysi minua... tuota noin... syömään päivällistä.

Tuskallinen mieliteko ja hurja harmi täyttivät Pustjakovin sielun: liemi tuoksui erinomaisen maukaalle ja höyrytetystä sammesta nousi sanomattoman himottava lemu. Opettaja aikoi vapauttaa oikean kätensä ja peittää ritarimerkin vasemmalla, mutta ajatteli sitten, että se voisi näyttää epämukavalta ja arveluttavalta.

“Saattavat huomata... Vasen käteni tulisi olemaan yli rinnan, ikäänkuin alkaisin laulaa. Hyvä Jumala, jospa tämä päivällinen vain pian päättyisi! Ravintolassa sitten voin syödä rauhassa!”

Kun kolmas ruokalaji oli syöty, hän vilkaisi arasti toisella silmällään ranskalaiseen. Tremblant oli jostakin syystä hyvin hämillään, katseli häneen eikä syönyt myöskään. Kun heidän katseensa osuivat yhteen, he joutuivat yhä enemmän hämilleen ja katsoa tuijottivat tyhjiin lautasiinsa.

“Hän on varmaan huomannut, senkin etana!” ajatteli Pustjakov. “Naamasta sen näkee, että on huomannut! Se lurjus on suuri juonittelija! Huomenna varmaankin kantelee ylitarkastajalle!”

Isäntäväki ja vieraat söivät neljännen ruokalajin, söivät, kohtalon tahdosta, viidennenkin...

Nousipa nyt seisomaan muuan herrasmies, jolla oli käyrä, leveä nenä, karvaiset sieraimet ja luonnostaan räpyttelevät silmät. Hän silitti päätään ja lausui:

— Ää... ää... ää... pyydän saada esittää... ää... maljan täällä olevien naisten... ää... kukoistukseksi!

Päivällisvieraat karkasivat meluten pystyyn ja tarttuivat laseihinsa. Äänekäs eläköönhuuto kaikui kautta huoneiden. Naiset hymyilivät ja kurkottautuivat kilistelemään maljoja. Pustjakov nousi ja otti lasinsa vasempaan käteen.

— Ljev Nikolaitsh, olkaa hyvä ja ojentakaa tämä Nastja Timofejevnalle! kääntyi eräs herra lasia tarjoten hänen puoleensa. Koettakaa kaikin mokomin saada hänet juomaan se pohjaan!

Kauhukseen huomasi Pustjakov olevansa pakotettu laskemaan oikean kätensä. Stanislaus rutistuneine silkkinauhoineen näki vihdoinkin valon ja alkoi säteillä. Opettaja kalpeni, painoi päänsä alas ja katsoi arasti ranskalaisen puoleen. Tämä katsoi vastaan ihmetellen ja kysyvästi. Hänen huulensa hymyilivät viekkaasti ja kasvoilta katosi hämin ilme...

— Julius Augustovitsh! sanoi isäntä ranskalaiselle. Olkaa hyvä ja lähettäkää pullo eteenpäin!

Tremblant tarttui epäröiden oikealla kädellään pulloon ja... mikä onni! Pustjakov näki hänenkin rinnassaan ritarimerkin. Eikä se ollut mikään Stanislaus, vaan oikein Annan ritarikunnan merkki! Siis on ranskalainenkin menetellyt petollisesti! Pustjakov nauroi tyytyväisenä, istuutui tuolille ja levitti mukavasti raajansa... Nyt ei tarvinnut enää peittää Stanislausta! Molemmat ovat tehneet saman synnin eikä siis toinen voi kannella eikä

häpäistä toista...

— A-a-a!... Hm!... mumisi Spitschkin huomattessaan ritarimerkin opettajan rinnassa.

— Niin!... virkkoi Pustjakov ranskalaiselle. Ihmeellistä, Julius Augustovitsh! Kuinka vähän esittelyjä meillä oli ennen juhlia. Ja vaikka meillä on niin paljon väkeä, niin te ja minä vain saimme! Kerrassaan ihmeellistä!

Tremblant nyökäytti iloisesti päätään ja kohotti takkinsa vasenta rintakäännettä, jolla koreili Annan ritarikunnan kolmannen luokan merkki.

Päivällisen jälkeen Pustjakov kulki huoneesta huoneeseen näytellen neideille ritarimerkkiään. Hänen mielensä oli hilpeä ja iloinen, vaikka nälkä nipistelikin sydämalasta.

Hän katsahti kateellisesti Tremblantiin, joka keskusteli Spitschkinin kanssa ritarimerkeistä, ja ajatteli:

“Jos minä tuon kujeet olisin tiennyt, niin Vladimir-merkin minä rintaani olisi kiinnittänyt. Kukapa olisi voinut aavistaa!”

Tämä ajatus tosin kiusasi häntä, mutta muuten hän oli täysin onnellinen.

End of the Project Gutenberg EBook of Naisia, by Anton Tshehov

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK NAISIA ***

***** This file should be named 53342-8.txt or 53342-8.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in: <http://www.gutenberg.org/5/3/3/4/53342/>

Produced by Tapio Riikonen

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full

Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you’ll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

* You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

* You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

* You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

* You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and The Project Gutenberg Trademark LLC, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in

formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is in Fairbanks, Alaska, with the mailing address: PO Box 750175, Fairbanks, AK 99775, but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited

donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:
www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.